

T.C
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM
DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE DEĞER ANALİZİ
YÖNTEMİ İLE DEĞER ÖĞRETİMİNİN VİGNETTE
TEKNİĞİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Aykut ÇAKAL

Danışman
Doç.Dr. İhsan ÜNLÜ

Aralık 2022, Erzincan

T.C
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM
DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE DEĞER ANALİZİ
YÖNTEMİ İLE DEĞER ÖĞRETİMİNİN VIGNETTE
TEKNIĞI İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Hazırlayan
Aykut ÇAKAL

Danışman
Doç.Dr. İhsan ÜNLÜ

Aralık 2022, Erzincan

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Aykut ÇAKAL

İmza

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Anabilim Dalı :Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı

Program Adı :Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

Tez Başlığı :Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Analizi Yöntemi ile Değer Öğretiminin Vignette Tekniği ile Değerlendirilmesi

Yukarıda bilgileri verilen tez çalışmasının a) Giriş, b) Ana bölümler ve c) Sonuç kısımlarından oluşan (Kapak, Ön söz, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) toplam 73 sayfalık kısmına ilişkin 17/11/2022 tarihinde IThenticate/Turnitin intihal programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre tezin benzerlik oranı: % 21'dir.

Filtrelemeye **alıntılar ve kaynakça dahil** edilmiştir. Filtrelemede **yedi (7)** kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç tutulmuştur.

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez İntihal Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmasının herhangi bir intihal içermediğini, aksinin tespit edilmesi durumunda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim./...../.....

Danışman: Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ

Aykut ÇAKAL

İmza

İmza

KILAVUZA UYGUNLUK

“Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Analizi Yöntemi ile Değer Öğretiminin Vignette Tekniği ile Değerlendirilmesi” başlıklı Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Lisansüstü Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak hazırlanmıştır.

Hazırlayan

Aykut ÇAKAL

İmza

Danışman

Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ

İmza

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanı

Prof. Dr. Arzu Sema ERTANE BAYDAR

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ danışmanlığında Aykut ÇAKAL tarafından hazırlanan “Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Analizi Yöntemi ile Değer Öğretiminin Vignette Tekniği ile Değerlendirilmesi” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

02.12.2022

JÜRİ:

Danışman : **Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ** İmza
Üye : **Dr. Öğr. Üyesi. Alpaslan AY** İmza
Üye : **Dr. Öğr. Üyesi. Hakan ÖRTEN** İmza

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu’nun / / tarih ve..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

..... //.....

Prof. Dr. Necdet TOZLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Toplum hayatının şekillenmesinde yetişkinler kadar çocuklarda önemli bir yere sahiptir. Sağlam temeller üzerine yükselen bir toplumda hiç kuşkusuz kaliteli bir değer öğretiminin yeri yadsınamaz bir gerçektir. Bu nedenle çocuklara yönelik hazırlanan değer öğretileri de en iyi şekilde olmalıdır. Bu fikirden hareketle sosyal bilgiler programında yer alan bağımsızlık ve özgürlük değerlerinin öğretimi hedeflenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde, çalışmanın sağlam bir temele oturması amacıyla problem durumuna, çalışmanın amacı ve önemine yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise çalışmaya şeffaflık kazandırılması açısından değer kavramı, değer öğretimi, sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi ve değer öğretiminde kullanılan yaklaşımlara dair bilgilere yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise çalışma sürecinde takip edilen adımları göstermek amacıyla, çalışmanın yöntemi, veri toplama ve analiz etme süreçleri anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümünde ise özgürlük, vatanseverlik, dayanışma ve bağımsızlık değerleri ile ilgili yapılan uygulamalara ait bulgulara ve yorumlamalara yer vermeye çalışılmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise sonuç ve tartışma başlığı altında çalışmadan elde edilen verilere ve birtakım önerilere yer vermeye çalışılmıştır. Son olarak da çalışmada kullanılan kaynaklara yer vermeye çalışılmıştır.

Çalışmam boyunca bana yardımcı olan kıymetli zamanımı çalışmama ayıran, her zaman arkamda duran, varlığıyla beni mutlu eden, tüm sıkıntılarımda yardım etmek için elinden geleni yapan kıymetli danışman hocam Doç.Dr. İhsan ÜNLÜ'ye, teşekkürü bir borç bilirim. Her ne kadar bu günlerimi görmesede benimle her zaman gurur duyan rahmetli babam Ensar ÇAKAL'a ve benim bütün zorluklara göğüs germemde yardımcı olan hayatımın anlamı değerli eşim Hasret ÇAKAL'a, ayrıca varlığı ile bana güç veren kızım Azra ÇAKAL'a teşekkür ediyorum.

Aykut ÇAKAL

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE DEĞER ANALİZİ YÖNTEMİ İLE DEĞER ÖĞRETİMİNİN VIGNETTE TEKNİĞİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ayktut ÇAKAL

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi,

Danışmanı: Doç. Dr. İhsan ÜNLÜ

ÖZET

Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde değer analiz yöntemi ile değer öğretiminin vignette tekniği ile değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla programda yer alan özgürlük, vatanseverlik, dayanışma ve bağımsızlık değeri ile ilgili çalışma yapılmıştır.

Araştırma durum çalışması deseniyle yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 5, 6, 7 ve 8. Sınıftan toplamda 30 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin özgürlük, vatanseverlik, dayanışma ve bağımsızlık değerleri ile ilgili görüşleri alınarak veri kaynağı olarak kullanılmıştır. Bu değerler ile ilgili alınan görüşler betimsel analize tabi tutulmuştur. Daha sonra bu görüşler temalar altında kategori ve kodlara ayrılarak gösterilmeye çalışılmıştır. Araştırmada bayrak, İstiklal Marşı, hür yaşamak, Milli Mücadele, Mustafa Kemal gibi ortak görüşlere ulaşılmıştır.

Araştırmanın sonucunda çalışmaya katılan öğrencilerde özgürlük, vatanseverlik, dayanışma ve bağımsızlık değerlerine yönelik olumlu tutumlar geliştirerek bu değerleri benimsedikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Değer Öğretimi, Değer Analizi, Vignette.

EVALUATION OF VALUE ANALYSIS METHOD AND VIGNETTE TECHNIQUE OF VALUE EDUCATION IN SOCIAL STUDIES COURSE

Aykut ÇAKAL

Erzincan Binali Yıldırım University,

Institute of Social Sciences,

Master's Thesis,

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. İhsan ÜNLÜ

ABSTACT

In the research, it was aimed to evaluate the value analysis method and the vignette technique of value teaching in the Social Studies lesson. For this purpose, a study was conducted on the values of freedom, patriotism, solidarity and independence included in the program.

The research was conducted with a case study pattern. The study group of the research consists of 30 students in total from 5th, 6th, 7th and 8th grades. The students' opinions about freedom, patriotism, solidarity and independence were used as a data source. Opinions about these values were subjected to descriptive analysis. Later, these views were tried to be shown by dividing them into categories and codes under the themes. In the research, common views such as the flag, the National Anthem, free living, the National Struggle, and Mustafa Kemal were reached.

As a result of the research, it was seen that the students participating in the study developed positive attitudes towards the values of freedom, patriotism, solidarity and independence and adopted these values.

Keywords: Social Studies, Value Teaching, Value Analysis, Vignette.

İÇİNDEKİLER

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE DEĞER ANALİZİ YÖNTEMİ İLE DEĞER ÖĞRETİMİNİN VİGNETTE TEKNİĞİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	i
KILAVUZA UYGUNLUK	iii
KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET	vi
ABSTACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ	xi
KISALTMALAR CETVELİ.....	xiii

GİRİŞ

Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	3
Araştırmanın Sınırlılıkları	5
Tanımlar	5

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Değer Kavramı	7
1.2. Değerler Eğitimi	9
1.3. Değer Kazanımı	12
1.4. Değerler Öğretiminde Kullanılan Yaklaşımlar.....	14
1.4.1. Telkin Etme Yoluyla Değer Öğretimi	15
1.4.2. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı	15
1.4.3. Değer Açıklama Yaklaşımı	16
1.4.4 Karakter Eğitimi	17
1.4.5. Bandura Yöntemi.....	19
1.4.6. Gizli-Örtük Program.....	20
1.4.7. Değer Analizi Yaklaşımı	22

1.5. Değerlerin Sınıflandırılması	25
1.6. Sosyal Bilgiler Dersi ve Değer Öğretimi.....	27
1.7. Vignette Tekniği	31
1.8. İlgili Çalışmalar	33

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli	35
2.2. Çalışma Grubu.....	35
2.3. Veri Toplama Araçları.....	36
2.4. Uygulama Süreci	36
2.5. Verilerin Analizi	37
2.6. Geçerlik ve Güvenirlilik	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1. Özgürlük Değeri ile İlgili Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testinden Elde Edilen Bulgular	41
3.2. Özgürlük Değeri ile İlgili Vignette Uygulamasından Elde Edilen Bulgular.....	43
3.3. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testinden Elde Edilen Bulgular.....	48
3.4. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Vignette Uygulamasından Elde Edilen Bulgular.....	49
3.5. Dayanışma Değeri ile İlgili Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testinden Elde Edilen Bulgular.....	54
3.6. Dayanışma Değeri ile İlgili Vignette Uygulamasından Elde Edilen Bulgular.....	55
3.7. Bağımsızlık Değeri ile İlgili Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testinden Elde Edilen Bulgular.....	60
3.8. Bağımsızlık Değeri ile İlgili Vignette Uygulamasından Elde Edilen Bulgular.....	62

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE TARTIŞMA

4.1. Sonuçlar	67
4.1.1. Özgürlük Değerine Ait Sonuçlar	67
4.1.2. Vatanseverlik Değerine Ait Sonuçlar	68
4.1.3. Dayanışma Değerine Ait Sonuçlar	69
4.1.4. Bağımsızlık Değerine Ait Sonuçlar	70
4.2. Tartışma	71
4.3. Öneriler	73

KAYNAKÇA.....	74
EKLER.....	80
ÖZGEÇMİŞ.....	114

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1.1: Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler (MEB, 2018).	29
Tablo 1.2: Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları ve Öğretimi Hedeflenen Değerler (MEB, 2018).....	30
Tablo 1.3: Vignette Hazırlanırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	33
Tablo 2.1: Katılımcılara Ait Bilgiler.....	36
Tablo 3.1: Özgürlük Değeri Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Uygulamasına Ait Bulgular.....	41
Tablo 3.2: Çağdaş'ın Görmüş Olduğu Haberi Siz Görmüş Olsaydınız Ne Yaptınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	43
Tablo 3.3: Sivas Kongresi'ne Katılan Kişilerden Birisi de Siz Olsaydınız Neler Yaptınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular.....	44
Tablo 3.4: Niçin Özgür Olmalıyız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular ...	45
Tablo 3.5: Özgürlük Senin İçin Ne Anlam İfade Ediyor? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	46
Tablo 3.6: Bir Millet İçin Özgürlük Neden Önemlidir? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	47
Tablo 3.7: Vatanseverlik Değerine İlişkin Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testine Ait Bulgular	48
Tablo 3.8: Ensar'ın Yerinde Siz Olsaydınız Ne Yaptınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular.....	49
Tablo 3.9: Vatana Hizmet İçin Asker Olmak Gerekli midir? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular.....	51
Tablo 3.10: Vatansever Olduğumuzu Başka Nasıl Gösterebiliriz? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular.....	51
Tablo 3.11: Vatanseverlik Senin İçin Ne Anlam İfade Ediyor? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular.....	53
Tablo 3.12: Bir Millet İçin Vatanseverlik Neden Önemlidir? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular.....	54

Tablo 3.13: Dayanışma Değerine İlişkin Kelime İlişkiledirme Ön ve Son Testine Ait Bulgular	55
Tablo 3.14: Hazal'ın Yapmış Olduğu Davranışı Siz Yapar mıydınız? Neden? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	56
Tablo 3.15: Sizin Sokağınızda Böyle Bir Olay Yaşansa Siz Neler Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	57
Tablo 3.16: Milli Mücadele Dönemi'nde Siz Olsaydınız Bu Emirler Karşısında Ne Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular.....	57
Tablo 3.17: Dayanışma Kelimesi Senin İçin Ne Anlam İfade Ediyor? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	59
Tablo 3.18: Bir Millet İçin Dayanışma Neden Önemlidir? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	60
Tablo 3.19: Bağımsızlık Değerine İlişkin Kelime İlişkiledirme Ön ve Son Testine Ait Bulgular	61
Tablo 3.20: Cemre'nin Yerinde Siz Olsaydınız Ne Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	62
Tablo 3.21: Bağımsızlığımız Kazanılmamış Olsaydı Şu Anki Durumumuz Nasıl Olurdu? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	63
Tablo 3.22: Milli Mücadele Yıllarında Siz Olsaydınız Ne Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	64
Tablo 3.23: Bağımsızlık Senin İçin Ne Anlam İfade Ediyor? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	64
Tablo 3.24: Bir Millet İçin Bağımsızlık Neden Önemlidir? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular	66

KISALTMALAR CETVELİ

Akt : Aktaran

Bkz : Bakınız

Ed : Editör

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

TDK : Türk Dil Kurumu

ÖP : Öğretim Programı

Vb : Ve benzerleri

Vd : Ve diğerleri

GİRİŞ

Problem Durumu

Eğitim, geçmişten günümüze uzanan bireylerin istendik yönde gelişimini ve değişimini amaçlamıştır. Teknolojinin insan hayatına girmesiyle değerlerin önemi bambaşka bir boyuta ulaşmıştır. Okullarda değer ve değer ğretimi önem kazanmıştır. Bunun nedeni ise; değer kavramında hem ulusal hem de evrensel düzeyde ciddi bozulmalar meydana gelmesidir. Değerler konusunda başlayan bozulmalar bu alanda yapılan çalışmaları programlarının hedeflerine ulaşıp ulaşmadığı şeklinde sorgulanır boyuta ulaştırdığı bilinmektedir (Kan, 2010).

Değer ğretimi ve değerlerin geçmişten günümüze aktarımı ailede başlayıp okul ile şekillenip hayatın bütün dönemlerinde devam ettiği bilinmektedir. Aile ortamında verilmeye başlanan değerlerin okullardaki eğitim ve ğretim faaliyetleriyle desteklenerek pozitif yönde devam ettiği düşünülmektedir (Nalçacı ve zdemir, 2017). Bu nedenle aile ve okullarda verilen değer öğretiminin sağlam temellere oturtulmasının gerekliliğinin ön plana çıkması beklenmektedir.

Değer ğretiminin eskiye nazaran daha zor bir hal aldığı yadsınamaz bir gerçektir. Teknolojinin gelişmediği dönemlerde insanlar değer kavramlarını gelecek kuşaklara aktarmada gündelik yaşantılar ile gelecek kuşaklara aktardığı bilinmektedir. Günümüzde ise değerlerin ğretimi ve aktarımı sadece yaşantılar yoluyla olmadığı bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüzde değerlerin ğretiminde aile ve okulların daha fazla çaba göstermesi gerektiği bilinmektedir (ztrk, 2017).

Değer, bir ulusun maddi ve manevi unsurlarından meydana gelmiş olan sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi birikimidir. Değer denilince aklımıza kişilerin duyguları, düşünceleri ve hareketlerine yol gösteren düşünce biçimi gelmektedir (Beldağ, 2016). Bu nedenle değerler bir toplumun var oluşundan sonsuza kadar devam eden ve kendini güncelleyen bir olgudur.

Sosyal Bilgiler dersi hayatımızın her alanında karşımıza çıkan değerlerin öğretimi ve kazandırılması açısından önemli bir rol üstlenmektedir. Bireyler gündelik hayatları içerisinde gerek formal gerekse informal olarak birçok değeri özümseyip kullanmaktadır. Bu öğrenmelerin istendik yönde olması için dünyada yeni gelişen değer öğretimi eğilimlerinin dikkate alınması gerekmektedir (Gömleksiz, 2013). Bu eğilimlerin takip edilmesi ve uygulanmasında şüphesiz okullara ve değerlerin ele alındığı ve aktarıldığı derslere büyük sorumluluklar düşmektedir.

Değerler eğitimi ile ilgili yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı çerçevesinde öğrencinin bilişsel ve duyuşsal gelişimini dikkate alarak her sınıf kademesine uygun olarak değerler verilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda öğrenme alanları oluşturularak ilgili değerlerin ders müfredatları ile verilmesi hedeflenmiştir.

Sosyal Bilgiler dersinin ana hedeflerinden birisi de görev ve sorumluluklarını bilen, ulusal ve evrensel değerleri tanıyan, hak ve sorumluluklarının bilincinde olan etkin vatandaşlar yetiştirmektir. Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Sosyal bilimlerin toplum, o toplumun kültürü, değerleri, bunların bireyler üzerindeki etkileri ve benzeri konularını ilköğretim öğrencilerine adapte ederek işleyen sosyal bilgilerin, toplum yaşantısının sınıf ortamına yansımaları şeklinde düşünüldüğünde değerlerin öğrencilere kazandırılmasında ne derece etkili olduğu açıkça fark edilebilir (Coşkun, 2011, s. 4). Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada harekete geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır (MEB, 2018).

Sosyal Bilgiler dersinde değer öğretimi yoğun şekilde yer almasında dolayı, farklı yöntem ve teknikleri kullanmanın değer öğretimine olan etkilerini tespit etmenin fayda sağlayacağı düşünüldüğünden bu araştırmaya konu olmuştur. Bu nedenle bu araştırmada

Sosyal Bilgiler dersinde değer analizi yönteminin değer öğretiminde kullanılırken vignette tekniği ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Genel anlamda bakıldığı zaman iyi insan yetiştirmek Sosyal Bilgiler dersinin hedefleri arasındadır. Bu nedenle etkin birey yetiştirmenin hangi boyutu olursa olsun bu yetiştirme süreci sıradanlıktan uzak olmalı ve belli disiplinler aracılığıyla yapılması gerekmektedir (Taşdemir, 2010). Bu açıdan bakıldığı zaman değer eğitiminde Sosyal Bilgiler dersi içerik olarak buna en uygun alandır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Sosyal Bilgiler dersinde değer analizi yönteminin değer öğretiminde kullanımının vignette tekniği ile değerlendirilmesidir. Değer öğretiminin öğrencilerin hayatlarının her alanında olduğu ve bu değerlerden öğrencilerin etkilendiği dikkate alındığında, bu alanda yapılan araştırmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Araştırmada ilköğretimin ikinci kademesine uyarlanmış olan Atatürk'ün Nutuk adlı eseri, vignette tekniği ve kelime ilişkilendirme testleri kullanılarak değer öğretimine etkisinin ne şekilde olacağı bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşüncesi ile bu çalışma yapılmıştır. Bu amaçla farklı uygulamalar ile öğrencilere Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan özgürlük, vatanseverlik, dayanışma ve bağımsızlık değerlerinin öğretimi hedeflenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Bireyler dünyaya gözlerini açtıktan sonra çevre ile etkileşime geçerek öğrenmeye başlarlar. Bu öğrenmeler bireyi bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak geliştirir. Birey, özellikle çevresinde etkileşime girdiği diğer insanlar aracılığıyla değer ve beceriler edinmeye başlar. Bu açıdan bakıldığında bireyin öğrenmesi hayat boyu devam eder. Çünkü sosyal bir varlık olan insan sosyal çevre ile sürekli etkileşim halinde olacaktır.

Çocuğun okul dönemi geldiği zaman, bu değer ve becerilerin öğretim görevi okullar aracılığıyla derslerde gerek açık, gerekse örtük öğrenmeler ile gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Okullarda verilen dersler öğrencinin gelişim evrelerine uygun olarak düzenlenmektedir. Öğrencilerin her gelişim döneminde farklı ders içerikleri ile karşı karşıya geldikleri bilinmektedir. Bu derslerle farklı beceri ve değerler edindikleri düşünülmektedir.

Değer öğretimi açısından bakıldığı zaman, ailenin çok önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Çocuk, ailede öğrendikleri ile toplumda var olmaya başlar ve okul ile yoğrularak toplum içerisinde varlığını sürdürür. Bu süreç içerisinde çocukların çok farklı yaşantı durumları ile karşı karşıya gelerek öğrenmeler gerçekleştirdikleri bilinmektedir.

Ailede başlayan değer öğrenimi okulda da devam eder. Burada dikkat edilmesi gereken husus ise öğretilen bu değerlerin ne kadar doğru ne kadar yanlış verildiğidir. Bireyin, sosyal öğrenmeler ile birçok değeri anlamının ve işlevinin çok ötesinde öğrenip günlük hayatta sıkça kullandığı bilinmektedir. İşte tam da bu aşamada ebeveynlere ve öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Örneğin; öğrenci, özgürlük kavramını her şeyi istediği şekilde yapmak, istediği gibi hareket etmek olarak algılayabilmektedir.

Çocuklar günlük zamanının çoğunu arkadaş çevresi ve teknolojik araçlarla geçirmektedir. Bu yaşta ki bir birey, iyi bir medya okuryazarı olmadığı için yayınlanan dizi ve programlarda açık veya üstü kapalı şekilde verilen değerleri yanlış algılayıp günlük yaşantısı içerisinde kullanabilmektedir. Çünkü medyadaki insanlar somut işlemler döneminden çıkıp soyut işlemler dönemine girmekte olan bireyler için rol model olmakta, çocuklar bunları taklit ederken farkında olmadan yanlış öğrenmeler ile değerler edinebilmektedir.

Eski dönem devletlerini anlatan belgesel ve dizilerin artması nedeniyle Sosyal Bilgiler dersinde verilmek istenen vatanseverlik, bağımsızlık ve özgürlük değerleri bu medya araçlarında sıkça vurgulandığı bilinmektedir. Bu değerler aktarılırken şiddet içerikli öğelerin yer alması bu değerlerin olduğunun dışında aktarıldığı ve yanlış öğrenmelere yol açtığı gözler önüne serilmektedir. Farklılaşan bu değerler, çocuğun benliğine yerleşerek hayatının geri kalan kısmında önemli bir yer edinir. Çünkü birey bu öğrenmelerin doğruluğunu sorgulamadan içselleştirip kullanmaya başlar. Bu nedenle değer öğretiminin önemi her geçen gün artmaktadır.

Aile, çevre ve medya ile şekillenen bu öğrenmeler çocuğun okul hayatıyla birleşerek yeni ve farklı öğrenmeler kapılarını aralamaktadır. Okul hayatına aktif olarak katılan birey buradaki öğrenmeler ile önceki öğrenmeleri arasında bağ kurmakta zorlanmaya başlayınca değer öğretiminin önemi daha da artmaktadır.

Bu çalışmaya konu olan özgürlük, vatanseverlik, dayanışma ve bağımsızlık değerleri Sosyal Bilgiler dersinde öğrenme alanlarında verilmiştir. Ayrıca milli mücadele

dönemini konu edinen Nutuk adlı eserin kullanılma sebebi yine bu dört değere sıkça değinmiş olmasıdır.

Yapılacak olan bu çalışmada, öğrencilere Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan ve öğrenme alanlarında verilen dört değerın değer analizi ile öğretiminin vignette tekniğı ile değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca bu çalışmada Nutuk adlı eserden alınan parçalar, değer analizi basamakları titizlikle uygulanarak değer öğretiminde araç olarak kullanılmıştır. Araştırmada kelime ilişkilendirme testleri ön test ve son test olarak kullanılmıştır. Bu çalışmanın, değer analizinin kullanılması ve vignette tekniğı ile değerlendirilmesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma Sosyal Bilgiler öğrenme alanında geçen özgürlük, vatanseverlik, dayanışma, bağımsızlık değerleri, Nutuk adlı eser ve ilçe merkezine bağılı bir köy okulunun 5, 6, 7 ve 8. Sınıflarında öğrenim gören 30 öğrenci ile sınırlıdır.

Tanımlar

Değer: Değerler, bireylerin bütün hayatı boyunca davranışlarının oluşmasında etkili olan ve hayatının her anını ayrı ayrı etkileyen çok önemli faktörlerdir. Değerler, birey davranışlarını açıklamada büyük öneme sahip olduğu için bir çok sosyal bilimci tarafından daima dikkat çekmiş ve ilgi konusu olmuştur (Yel ve Aladağ, 2009, s. 118).

Değer Eğitimi: Bireyler tarafından özümsemiş ulusal ve küresel değerlerin sosyal çevre, aile ve kitle iletişim araçlarının desteklemesiyle örgün öğretim kurumları vasıtasıyla bir plan ve program dahilinde gerek ders içinde gerekse ders dışında öğrenciye iletilmesidir (Gülmüş, 2015, s. 4).

Değer Analizi: Bu yaklaşımda öğrencilerin bilişsel süreçlerini harekete geçirmesine, bilimsel veriler ışığında araştırmalar yapmasına, bunları yaparken kendi değerlerini kavramsal bir çerçevede ele almasına yardımcı olmak hedeflenir (İşcan, 2007).

Vignette: Belirlenen bir konu hakkında veya görüşüne başvurulacak bir kişiye yönelik hazırlanan ve içinde hayali karakterlere ait varsayımsal durumlara ilişkin anlatımların olduğu kısa hikâyeler olarak tanımlanmaktadır (Finch, 1987, s. 106).

Kelime İlişkilendirme Testi: Anahtar kavrama yönelik verilen yanıtların sürece katılan bireylerin bilişsel yapısındaki kavramların belirlenmesini, bu kavramlar

arasındaki ilişkilerin tespit edilmesi, kavramlara yönelik düşüncelerin ortaya çıkarılmasında kullanılır (Doğan ve diğerleri, Akt: Yapıcı, 2022)

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Değer Kavramı

Değer kavramı hakkında bugüne kadar bilimsel açıdan ve felsefi yönden tartışmalar ve araştırmalar yapılmasına rağmen, değerlerin tam olarak ne içerdiğine ilişkin henüz bir fikir birliğine varılamamıştır. Bazı zaman dilimlerinde değerlerin nesnel bir nitelik taşıdığı ve değer kavramının öznel bir temele dayanmadığı kanısına varılmıştır. Kuramcılarının çoğu, değerleri farklı kavramlarla bağlantı kurarak izah etmeye çalışmışlardır. Değerler, belirli bir durumu diğerine tercih etme eğilimi olarak da tanımlanmaktadır. Değerler, davranışlara temel oluşturan ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler, ayrıca bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, seçenekleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir (Ulusoy ve Arslan, 2016).

Değerlerimiz, olayları analiz etmemizde ve ona değişik bir bakış açısı geliştirmemizde, önemli amaçlar uğrunda hareket etmemizde bizi etkisi altına alır. Değerler obje ve olaylar karşısında takınılan değişik bir tutum sayılmasının yanısıra takınılan tutumlardan da etkilenebilirler (Sancak, 2011). Bu bağlamda bakıldığı zaman değer kavramının, bireyin tutum ve davranışlarını şekillendirmede önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Değerler, toplum ya da insanlar tarafından özümseven bütünleştirici kavramlar, bireylerin sosyal güdülerine karşılık bulduğu ve kişinin iyi olma haline katkı sağladığına inanılan ölçütler, bilişsel, duyuşsal ve hevesleri de ilgilendiren yargılar ve insanın farkında olduğu davranışı yönlendiren güdülerdir (Özgüven, 1994, s. 37). Değerler iyi ya da kötünün farkında olamızı sağlayan, bireyin günlük yaşantısını adeta dengeleyen ve aynı zamanda bir ulus içinde insanların birlikte yaşamasına olanak sağlayan manevi olgular olarak karşımıza çıkmaktadır.

Değer kavramının, birçok ders ve çalışma alanına dâhil edilmesi, bu kavrama yönelik bir tanımlama yapılmasını oldukça zor hale getirmiştir. Her çalışma alanı, bu

kavramla ilgili kendi çalışma alanını belirlemiş ve bunun doğrultusunda çalışmalar yapmış, kendi çalışma alanı dışında kalanı ise pasifize ederek göz ardı etmiştir.

Bu ve bu gibi nedenlerden dolayı genel kabul görece bir tanım üzerinde bir fikir birliği sağlanamamıştır (Güngör, 1997 s. 86). Literatüre bakıldığında, değer kavramına ilişkin çok farklı tanımlamalar yapıldığı görülmüştür. Bu tanımlardan birkaç tanesi şu şekildedir: Erdem (2003) değeri, belirli bir durumu diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlamaktadır (Akt: Keskinoglu, 2008, s. 9). Dilmaç'a göre (2006, s. 7) değer, bireyin diğer canlılardan üstün meziyete sahip olmasını sağlayan düşünebilme yetisi sayesinde ortaya çıkardığı inançlar bütünüdür. Değerler, sosyal bir varlık olan insanın yaşam kalitesini artırır. Değerler, insanın varoluşunda görülmeyen çevre ile etkileşime girilerek, yaparak yaşayarak öğrenilir (Bostrom, 1991, Akt: Akbaş, 2004, s. 45).

Değerler, bir kültüre ait bilgi dağarcığıdır. Kültürün araçları üzerine inşa edilir ve genelde bir tercihi belirtirler. Toplumsal hayatta insanların o değerleri koruyup kollamasına ya da o değerleri ihmal etmesine karşılık bu değerler ya zaman içerisinde değişime uğrayarak kaybolur ya da daha da güçlenerek, gelecek kuşaklara aktararak yüzlerce yıl devam eder. Değerlerin uzun yıllar boyunca var olması, bireylerin bu değerleri özümsemesine ve bu değerlerin toplum tarafından genel olarak kabul edilmesine bağlıdır. Değerler, bireylere ne yapması gerektiğini doğrudan belirtmezler fakat olası doğru şeyler için yol gösterirler (Gudmundsdottir, 1991; Akt: Akbaba ve Altun, 2003, s. 8).

Değerler, bireylerin bütün hayatı boyunca davranışlarının oluşmasında etkili olan ve hayatının her anına ayrı ayrı etki eden çok önemli öğelerdir. Değerler, birey davranışlarını açıklamada büyük öneme sahip olduğu için birçok sosyal bilimcinin sürekli olarak dikkatini çekmiş ve ilgi konusu olmuştur (Yel ve Aladağ, 2009).

Değer kavramı birey ve toplum hayatında yüzyıllardır vardır. Bu değerlerin, insan ve toplum hayatı var oldukça devam edeceği ve bireylerin bilincinde hep var olacağı aşikardır. Değer kavramı, günün şartları ve dönemin toplumsal özelliğine bağlı olarak değişim gösterse de genel çerçevede bakıldığı zaman toplumların bilincinde hep var olmuştur. Bu nedenle de her dönemde araştırılması ve üzerine ne kadar çalışma yapılırsa yapılsın, hep eksik bir yanının kalması nedeniyle her dönemde araştırmaya açık bir konu olduğu görülmektedir.

Değerler, insan hayatının her alanında geniş bir yere sahiptir. Bireyin yaşantısını bilişsel ve duyuşsal olarak etkileyen değer kavramı, zamanla bireyin psikomotor becerilerinin oluşmasını da sağlar. Aynı zamanda bir ulusu var eden, bir arada tutan şey milli ve manevi değerlerdir.

Dünya, hızlı bir değişim halindedir. Bunun paralelinde ulusal değerler giderek önemini kaybetmekte ve yerini evrensel değerlere bırakmaktadır (Kan, 2010). Bu açıdan bakıldığında ulusal değerlerin önemi ortaya çıkmaktadır. Ulusal değerlerin benimsetilmesinde ise ilköğretim birinci ve ikinci kademedeki bulunan Sosyal Bilgiler dersine büyük sorumluluk düşmektedir. Bunun doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersi tarihsel süreçte farklı dönemlerde çalışma konusu olmuş, öğretim programında her dönemde farklı farklı düzenlemelere gidilmiştir (Dinç ve Doğan, 2010). Yapılan düzenlemelerde değer konusu titizlikle çalışılmış ve öğrenciye hangi şekilde kazandırılırsa verimli olacağı üzerine çalışmalar yapılmıştır.

Genel olarak bakıldığında zaman değer, bireyin ve toplumun var oluşundan beri oluşturduğu, kuşaktan kuşağa aile ve eğitim kurumlarıyla aktardığı olgular bütünü olarak tanımlanabilir. Birey yaşamının her anında, gerek örtük gerekse açık şekilde ortaya çıkan, duygu, düşünce ve davranışlarına yön veren kavramlar olduğu söylenebilir.

1.2. Değerler Eğitimi

İnsanlar dünyaya geldikleri anda değer kavramının farkında değildirler. Yaşadıkları sosyal çevre ve ailenin etkisiyle birtakım değerler edinirler. Bu açıdan bakıldığında değerlerin öğretilen bir yanı olduğu görülmektedir. Bireyler, içinde yaşadığı topluma ait değerleri benimser ve davranış haline getirirler. Aynı zamanda değerlerin toplumlarda değişik formlarda karşımıza çıkıyor olması değerler eğitiminin yapılabildiğinin ve öğretilmediğinin delilidir (Berber, 2019). Bu açıdan bakıldığında, bütün toplumlar kendi öz değerlerini korumayı ve gelecek nesillere aktarmayı amaç edinirler. Değerlerin toplumda süreklilik göstererek gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlarlar (Güven, 2014).

Değerler eğitimi, farklılık gösteren günümüz dünyasında insanların öz kültürel ve evrensel değerlerini edinmesini ve olası olumsuz durumlara karşı ön görü sağlamlasını belirtmektedir (Doğan, 2007). Değerlerin, bireylerin toplumda zaman içinde büründükleri sosyal rollerle öğrenilmesi daha kolay olmaktadır. Yani bireyin yaparak yaşayarak

öğrendiği değerler daha kalıcı olmaktadır. Bu nedenle değer eğitiminde eğer bireyin arkasında toplum ve eğitim desteği varsa bu değerler daha kalıcı olacaktır. Bu durumun tam tersi olduğunda bu değerler zamanla bozulur ya da yozlaşarak anlamını kaybedebilir (Aydın, 2011).

Değerler eğitiminin özünde diğer bireylere yardım etme eylemi bulunmaktadır. Kirschenbaum (1995) değer eğitiminin asıl olan iki temel amacı vardır. Bunların birincisi, sosyal çevrede bireylerin daha kişilikli bir yaşam sürdürerek hayatlarından memnun olmalarını sağlamaktır. Burada hedef bireylerin deneyimleri sonucunda başarmak ve bir şeyden tatmin olma gibi hislere ulaşmasıdır. Diğer hedefi ise toplumun iyiliğine fayda sağlayıp diğer bireylerin kendisi için arzuladığı özgürlüğü, hayatı ve sevinci diğer bireyler içinde istemesidir.

Değerler eğitiminin amaçlarına bakıldığında zaman bireyin doğuştan getirdiği kendine has olumlu yönlerini açığa çıkarmak, bireysel olarak gelişmesini sağlamak ve sosyal hayatta varlığını koruyan değerlerin bozulmaya uğramadan devam etmesini sağlamak olduğu ileri sürülebilir. Temelde bakıldığında değer eğitiminin zeminini değer öğretimi oluşturmaktadır. Değer öğretiminde öğrencinin içinde bulunduğu duyuşsal özellikler ön plana çıkarılmalıdır. Çünkü öğrencinin bilişsel yönüne nazaran duyuşsal yönü daha ağır basmaktadır. Bu gerekçeyle değer öğretiminde seçilen yöntem ve teknikler öğrencinin düzeyine uygun olmalıdır (Sever ve Aydın, 2017).

Değer öğretiminin sağlıklı bir şekilde nesilden nesile aktarılması şüphesiz eğitimle olacaktır. Eğitim sayesinde birey hem değerlerini kuşaktan kuşağa aktaracak hem de içinde bulunduğu aile ve sosyal çevresine yararlı birey olarak yetişmesini sağlayacaktır. Eğitim kurumları toplumsal değerlerin şekillenmesinde dolaylı yollardan etki etmektedirler. Eğitim kurumları toplumun değerlerini olgunlaştıran ve yansıtan yapılardır (Halstead, 1996).

Değerler ile kültür arasında da sıkı bir etkileşim vardır. Çünkü sağlıklı bir değer eğitimi, içinde bulunulan kültürün gelecek nesillere iletilmesini sağlayarak geçmişle gelecek arasında bir köprü vazifesi görecektir. Bahsedilen bu olguların gerçekleşmesinde yine eğitimle olacaktır (Tokdemir, 2007).

Değer, bireyi farklı kılan kendine has meziyetleri olan ve bireyi üstün vasıflara eriştiren her şeydir. Bireyin sahip olduğu bu değerler onun duygusu düşüncesi ve sahip

olduđı davranıřlarıdır. Bu nedenledir ki birey kendine ait deđerleri geliřtirmesi, bunu dūřunce haline dōnūřtürdükten sonra hareketlere dōnūřtürmesi gerekmektedir. Hemen hemen ömür boyu devam eden bu deđer kazanma/kazandırma süreçlerine “*deđerler eđitimi*” denilmektedir (Yaman, 2012). Deđer edinme yada edindirme süreci bireyin varoluřundan ölümüne kadar çeřitli řekillerde devam ettiđi dūřünülmektedir.

Deđer eğitiminin hem bireysel hem de toplumsal boyutta etkin olduğu dūřünüldüđu zaman sağlıklı bir değer eğitimine ihtiyaç olduğu aşıkardır. Sosyal hayatta değerler önemli bir yere sahiptir. Bireyler toplum tarafından istenilen değerleri sergilediği zaman sosyal çevre tarafında hoř karşılanabilirler. Örneđin: toplum içinde saygı, sevgi, hoşgörü ve nezaket gibi değerler sergilendiği zaman sosyal çevre tarafından takdir edilebilir. Bir toplum içinde değerler önemli bir yere sahip olduğu için bu değgerlere riayet eden bireylerde saygıyı hak ettiği dūřünülen bireyler olmaktadır (Dökmen, 2007).

Teknolojinin göz kamaştırıcı bir şekilde ilerlediği günümüz dünyasında birçok şey anlamını kaybederken birçok şey de yeni anlamlar kazanarak hayatımıza girmektedir. Bu gelişmeler ışığında ölkeler ve toplumlar bazı alanlarda hızlı kalkınmalar yaşarken, bazı alanlarda da gerilemeler yaşamaktadır. Zarar gören, bozulan manevi olguların kurtarılması için değerler eğitimine önem verilmesi gerekmektedir. Yaşanan bu sorunlar karşısında bireylerin sosyal, kültürel ve siyasi alanda etkili iletişim kurarak yaşanan bu bozulmalara saygı ve sevgi çerçevesinde çözüm üretebilmeleri de yine etkili bir değer eğitimiyle mümkün olabilmektedir (Kale, 2007).

Deđerler eğitimi, ders programlarında gerek açık gerekse gizil olarak verilmeye çalışılmıştır. Genel müfredatlarda ise değer öğretimi doğrudan değer öğretimi olarak hedeflenmektedir. Bu nedenle yapılacak olan doğrudan değer öğretiminde farklı yöntem ve teknikler kullanılarak verimli değer öğretimi hedeflenmiştir (Akbař, 2009). Tartışma temelli yaklaşımlar ve öğrenci merkezli yaparak yaşayarak öğrenmelerin gerçekteşiği stratejiler ise en yaygın olanlarıdır. Öđrencinin süreç içinde aktif olması nedeniyle değer öğretiminin daha sağlıklı ve daha kalıcı olacağı dūřünülmektedir. Bu doğrultuda birçok uygulama yapılması gerektiğinin yapılan çalışmalar ve araştırmalar ile doğrulandığı görölmektedir.

Deđer eđitiminde řüphesiz en büyük sorumluluk okullara dūřmektedir. Birey, aileden sonra zamanının çođunu okul ortamında geçirmektedir. Çünkü okul: çocuđun

ikinci evi gibidir. Burada öğrendiği doğru ve yanlış değerler hayatı boyunca hep var olacaktır. Eğer birey, iyi bir değer eğitimi almak istiyorsa okul onun için en uygun ortamdır. Çünkü sosyal öğrenmeler ile edindiği her değer doğru olmayabilir.

Bir ulusun istikbali: sağlam temeller üzerinde yetişmiş, karakterli ve dürüst insanların varlığı ile parlak olabilir. Bu da gösteriyor ki sağlam değerler eğitimi alan bireylerin bir ulusun geleceği olduğu gerçeğini gözler önüne seriyor. Çünkü insanlar en güzel değerlere kendiliğinden erişemezler (Ulusoy ve Dilmaç, 2014).

Genel olarak bakıldığında değer eğitimi süreci, bireyin aile hayatında başlayıp, çevre ile şekillenen ve okul ile önem kazanan hayat boyu devam eden bir olgudur. Bireyin, aile ve sosyal çevrede edindiği değerler her zaman doğru olmayabilir. Bu nedenle değer eğitiminin okul ortamında yetenekli kişiler ve çağın gereklerine uygun olarak düzenlenmiş ders ve öğrenme programlarıyla mümkün olduğu görülmektedir.

Değişen ve gelişimi de beraberinde getiren teknolojik gelişmeler, bireyi yeni kavram ve olgularla karşı karşıya getirmektedir. Bu yeni durumlar aynı zamanda yeni kazanımlar ve değerler olarak kendini göstermektedir. İster ahlaki isterse toplumsal anlamda olsun değer eğitimi ve öğretiminin her daim devam ettirilmesi gerekmektedir. Sabit kalmayan hiçbir şey olmadığı gibi değerlerde sabit kalmıyor, değişiyor hatta bazı dönemlerde unutulmaya yüz tutuyor. İşte bütün bu durumlara bakıldığı zaman değer eğitiminin öneminin günden güne artarak devam ettiği belirtilebilir.

1.3. Değer Kazanımı

Değerler, insanla beraber dünyaya gelmeyip, insanların aile, çevre ve okul ortamında elde ettiği kazanımlar sonucunda meydana gelirler. Değer kazanımları aile ortamında ilk çocukluk dönemi ile başlararak, yaş ilerledikçe devam eder. Bireyler, içinde buldukları sosyal ortamlara göre değerler kazanırlar. Sosyal çevrenin değişimine uygun olarak değer sistemleri de değişir.

Teknolojik gelişmeler ile toplumlar yeni değerler oluşturmakta ve oluşturulan bu değerlerin sıralaması dönemin koşullarına uygun olarak önem sırasına göre farklılık gösterirler. Bu nedenle modası geçmiş değerlerin yerini yeni değerler alabilmektedir. Toplumların inançlarına ait değerler ile içinde bulunduğu aile ortamına ait değerler diğer değerlere oranla değişime daha çok direnirler (Sancak, 2011).

Bireyler, hayatı boyunca değerler ve bakış açıları geliştirerek adeta bakış açıları ve değerler alanında hayatını sürdürürler. Bundan ötürü insan hem özüne hem de dünyada ki her şeye bu bakış açısı ve değerler penceresinden bakar (Günay, 2006). Toplumsal hayatın devam etmesi için kanunlara uymak yeterli gelmeyebilir. Bu nedenle bir toplum tarafından geliştirilen ortak miras niteliğindeki âdet ve anelerin toplum içindeki bütünleştirici özelliğinden yararlanmak gerekir. Yani genel anlamda insana özgü değerler olmadan toplumun işleyişi sağlıklı olmayabilir.

İnanılan dinlere bakıldığı zaman bazı toplumsal yasalar vardır ve bunlar herkes için bağlayıcı nitelik taşırlar. Örneğin; cana kıymak, başkasının malını çalmak, diğer insanların haklarına saygı duymamak gibi şeyleri suç olarak kabul etmişlerdir. Bunların dışında belirtilmeyen dürüst olma, dayanışma ve eşitlik gibi değerler vardır. Bunlar kanunlarla bireylere öğretilmezler çünkü daha çok kişiden kişiye değişken olgulardır. Sosyal ilişkiler, bireylerin gerek bireysel gerekse topluluk şeklinde insana özgü değerlere bağlılığı ölçüsünde ve bu değerlerin özümsetilmesiyle belli bir düzende ilerler (Yörükoğlu, 2003).

Değerlerin ne şekilde kazandırılacağı ile ilgili birçok yaklaşım ele alınmıştır. Bu yaklaşımlardan bazıları direkt olarak telkin yolunu kullanmayı gösterirken bazıları akılcı düşünmeyi ve sorgulayarak değerlerin kazandırılmasını önermiştir. Bazı yaklaşımlarda ise analiz ve sentez yaparak değerlerin kazandırılacağı olgusuna ulaşılmıştır. Değer kazandırmada bireysel becerilerin yanı sıra sosyal becerilerin de gelişmiş olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Genel anlamda bakıldığında, her yaklaşım kendine özgü kurallar ve beceriler gerektirmektedir.

Günümüzde değerlerin kazanımı ile ilgili olarak ön plana çıkan diğer önemli bir yaklaşım da değerleri tek tek ele alarak öğretmek yerine, daha bütüncül bir yaklaşımla tüm okulun bir parçası haline getirmektir (Doğanay, 2006).

Değer kazanımında aile ve çevrenin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Fakat en önemli sorumluluk hiç şüphe yok ki eğitim kurumlarına düşmektedir. En eski medeniyetlerden günümüze kadar eğitim kurumları farklı yöntemler kullanmış olsa da değer edindirmede eğitim kurumlarına büyük sorumluluklar düşmektedir. Toplumsal değerlerin çağa uygun olarak yenilenmesini sağlamaya çalışmak modern toplumda eğitime yüklenen birincil görevler arasındadır (Güngör, 1995). Eğitim, bireyi bilişsel,

duyuşsal ve davranışsal olarak geliştirdiğinden değer oğretimi açısından en önemli değişken olduğu bilinmektedir.

Değerler ğretilebilir olgular olmakla beraber günümüzde değerleri aktarmak geçmişe göre daha zor olduğu bilinmektedir. Çünkü eskiden toplum tarafından desteklenen birçok değer yaşantı yoluyla aktarılabilirken bugün artık sadece yaşantı yetmemektedir (Yiğittir ve Er, 2013). Buna gerekçe olarak değişen dünya şartlarında medyanın insan hayatındaki yeri farklılaşmış, bireyin eskiye oranla medya kullanımı artmış ve sosyal çevredeki bozulmalar nedeniyle değer oğretimi hayli güçleşmiştir. Bu nedenlerden ötürü değer oğretiminde eğitime ve eğitim kurumlarına büyük sorumluluklar düşmektedir.

1.4. Değerler ğretiminde Kullanılan Yaklaşımlar

Değer oğretimi geçmişte olduğu kadar günümüzde de güncelliğini koruyan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel eğitimin yapıldığı dönemlerde farklı yaklaşımlarla karşımıza çıkan değer oğretimi, güncellenen eğitim programlarıyla bireyin düşünce ve davranışlarında daha zgr olduğu yeni yaklaşımları da beraberinde getirmiştir. Geleneksel toplumlarda değer eğitimi model alma, telkin etme, kural ezberleme ve sorgusuz kabul etme şeklinde gerçekleşmektedir. Demokratik toplumlarda ise bunun tam aksi olması gerekmektedir; çünkü insan kendini rahat bir şekilde ifade edebilmesi ve siyasal nizamda kendisine yer edinebilmesi için bu metotlar yeterli değildir. Demokratik toplumlar, değerlerini benimseyen, kendince rahat kararlar verebilen bireylere ihtiyaç duymaktadır (Kınacı, 2018).

Değer oğretimi ile ilgili alanyazında araştırma yapıldığı zaman bazı yaklaşımlar karşımıza çıkmaktadır. Bu yaklaşımların bir kısmı değerlerin doğrudan oğretimini hedeflerken, bazı yaklaşımlar da mantık yürütme, sorgulama ve yansıtıcı düşünme süreçlerini daha fazla kullanarak, değerlerin bir düşünme ve karar verme süreci olarak kazandırılmasına yöneliktir (Doğanay, 2006). Bu araştırmada değer eğitiminde kullanılan yaklaşımlara sırasıyla değinilecektir. Bunlar içerisinde en yaygını “değer telkini, değer açıklaması, değer analizi ve ahlaksal muhakemedir” (Veugelers, 2000, s. 37). Ayrıca bu başlık altında; karakter eğitimi, bandura yöntemi ve gizil- örtük ğreme yaklaşımlarına da değinilecektir.

1.4.1. Telkin Etme Yoluyla Değer Öğretimi

Telkin etme yaklaşımı, geleneksel eğitimin yapıldığı, dikte ile değerlerin öğretilmeye çalışıldığı dönemlerde gerek aile gerekse eğitim kurumlarında sıkça kullanılan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımda öğrencinin sorgulama ve analiz etmesine izin verilmeden bazı değerler empoze edilmeye çalışılmıştır. Bu yaklaşım bireye fazla sorgulama şansı tanımaz. Değerlerin ezberlenerek davranışa yansıtılması ya da hatalı değer kazanımlarının değiştirilmesini sağlamak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Telkin etme yaklaşımının hedefi, öğrencilere belirli değerleri aşlamak veya bunların öğrencilerin içselleştirilmesini sağlamak veya öğrencilerin sahip oldukları değerleri başka kavramlar ile değiştirmektir (İşcan, 2007). Bu yaklaşımda bireyin zihin dünyasına devamlı olarak öneri ve tekrarlar ile tesir edildiği zaman birey, o telkinleri benimseyecek ve o telkinler doğrultusunda davranış kalıpları gösterecekleri fikri hakimdir (Whitney, 1986).

Bu yaklaşımda birey pasif alıcı konumundadır. Aile ve öğretmen profilindeki kişiler tarafından değer öğretimi telkin yoluyla kazandırılmaya çalışılmaktadır. Geleneksel eğitimin hakim olduğu dönemlerde bazı toplumsal değerler öğrencilere aşılarmaya çalışılmıştır. Çünkü değerler bir toplumun aynı zamanda inançları haline gelmiştir. Bu nedenle içselleştirilmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması büyük önem taşımaktadır. Bu yaklaşımın okullarda kullanılmasının hem daha çok zaman alması hem de yapılandırmacı yaklaşıma uygun olmamasından dolayı faydalı bir yöntem olmadığı kanısına varılmaktadır. Bu açıdan değer öğretimi yaklaşımları ile ilgili araştırmalara bakıldığı zaman, telkin etme yaklaşımının örgün eğitimde etkili ve kalıcı bir öğrenme gerçekleştirmek için uygun olmadığı üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Sancak, 2011).

1.4.2. Ahlaki Muhakeme Yaklaşımı

Ahlak bir toplumu oluşturan temel taşlardan birisidir. İnsanın doğasında hep olan iyi ve kötü kavramları, bireylerin ve toplumların davranış kalıplarına etki etmektedir. Bu yaklaşımda ise bireylere bir problem durumu sunularak ikilemde kalmaları sağlanır. Bu yaklaşımda amaç, ahlaki ikilem içeren hikayelerle öğrencilerin ahlaki yargılarını ortaya çıkarmaktır (Yalar, 2010). Ahlaki muhakeme denilince ilk akla gelen isim hiç kuşku

yoktur ki Kohlberg'tir. Kohlberg öğrencilere bazı problem durumları vererek onların ikilemde kalmalarını ve kendi değer yargılarına ulaşmalarını hedeflediği bilinmektedir.

Kohlberg bireylerin yaşlarına uygun dönemlerde gösterdikleri değer eğilimlerini farklı şekillerde yorumlamıştır. Kohlberg'in ortaya koyduğu evre teorisine göre; gelişim evreleri bir birini hiyerarşik olarak takip etmektedir. Ahlak gelişimi herhangi bir noktada sona erebilmektedir (Acuner ve diğerleri, 2014). Bu açıdan bakıldığı zaman birey içinde bulunduğu evrede ahlak gelişimi kazanmakta, bazen diğer gelişim evrelerine geçerken bazen de aynı evre içerisinde takılı kalabilmektedir.

Ahlaki muhakeme yaklaşımında öğretmenin rolü, ahlaki ikilemlerin bulunduğu örnekler vererek öğrencilerin kendi çıkmazlarını çözmelerine yardım etmektir (Yüksel, 2005). Kohlberg'in bu modelinde ahlaksal ikilemi çözüme kavuşturma aşamaları öğrenciler tarafından gerçekleştirilmesi beklenirken, öğretmenden de ahlaksal ikilem durumunu çözümünde öğrenciye yol göstermesi beklenir böylece öğretmen öğrencilerin ahlaksal gelişiminin daha yukarı seviyelerine ulaşmasına katkıda bulunur (Leming, 1997). Bunun doğrultusunda yapılan çalışmalarda öğrenci iki farklı durum arasında ikilem yaşamakta ve bu ikilemler sonucunda kendini en iyi ifade edebildiği değer yargılarına ulaşabilmektedir. Ahlaki muhakamede öğrencinin analiz ve sentez becerileri gelişerek üst düzey düşünme tekniklerini de uyguladığı söylenebilir.

Genel çerçevede bakıldığı zaman, muhakeme yaklaşımında okullarda öğrencilere ikilemde kalacakları değerler verilir. Bu etkinlikler yapılırken tartışma yöntem ve teknikleri kullanılabilir. Bu yöntemde asıl amaç öğrencilerin hareketlerine yön gösterecek, ahlaki ikilemlerde bırakacak kendine has ikilemler oluşturmalarına yardım etmektir (MEB, 2005).

1.4.3. Değer Açıklama Yaklaşımı

Değerler eğitiminde kullanılan yaklaşımlardan bir diğeri de değer açıklama yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda, bireylere sahip oldukları düşünceleri akıl süzgecinden geçirmeleri ve kendilerine ait değerlerin farkında olmaları, sahip oldukları değerleri karar verme yolu ile benimsemelerini ön görmektedir. Değer açıklama yaklaşımında öğrencinin kendi düşüncelerinin önemine değinilmektedir. Öğrencinin hayata ilişkin değerlerin bilincinde olmasını hedefleyen bu yaklaşımda öğrencinin bilincinde var olan değerlerden hareketle karar alabilmesini ve aldığı bu kararları hayata geçirmesini hedeflemektedir

(Berber, 2019). Telkin etme yaklaşımının aksine, değer açıklama yaklaşımında öğrencinin neye değer verip vermeyeceğine başkalarının telkini ile değil, olası seçenekleri inceledikten sonra bireyin özgürce kendisinin karar vermesi esastır (Doğanay, 2006).

Bu yaklaşıma göre öğrenci açısından değerlerin hangisinin daha önemli olduğu düşüncesinden ziyade bu süreci düşünmesi daha belirgindir. Öğrencilerin bir olguya karşı verecekleri değer farkında olmasına yardımcı olur (Güven, 2014). Öğrenci açısından neye değer vereceğine nazaran değer verilecek olan konunun düşüncesi daha önemli olduğu belirtilebilir. Bu yaklaşım bireyin kendi duygu, inanç, öncelik ve değerinin farkında olmasını, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesini ve hayat değerine sahip olmasını kapsar. Bireyin hayat değerini fark etmesine, karar almasına ve bu kararları uygulayarak başarmasına yardımcı olur (Aydın ve Gürler, 2014). Bu yaklaşımda öğrenci kendini tanıır. Duygu, düşünce ve davranışlarının kontrolünün ve sorumluluğunun kendisinde olacağını fark eder.

1.4.4 Karakter Eğitimi

Karakter kavramı gündelik hayatta karşımıza farklı formlarda çıkmaktadır. Türkçe’de bir harf türü olarak karşımıza çıkan karakter kavramı, Edebiyat’ta bir duygu ya da düşünce bağlamında işaret edilen kişiyi temsil etmektedir. Felsefe’de kişinin kendisine egemen ve özbenliği ile uyum içerisinde olmasını belirtirken, Coğrafya’da da arazi özelliklerini simgelemektedir. Bu kavram, eğitim ve öğretim ortamlarında ise bireyin davranış kalıpları ile bireye has özelliklerin birbiri ile ilişkilendirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Ersoy, 2013).

Karakter kavramı birey bağlamında düşünüldüğü zaman; kişiyi, manevi değerler bakımından diğer insanlardan ayıran özellikler bütünü olduğu söylenebilir. Dolayısıyla böyle bir kavramın var olması buna yönelik bir eğitimi de gerekli kılmaktadır.

Karakter eğitimi, temel insani değerlere sahip, davranış kalıplarını bu değerlere göre düzenleyen ve aynı zamanda akademik olarak da başarılı bireyler yetiştirmeyi hedefleyen eğitimin genel adını ifade etmektedir (Katılmış, 2010, s. 35). Kişinin doğumundan sonra edindiği değerleri fark etmesi, aynı zamanda bu değerleri hayata geçirmesi ve bu değerlerin gelecek kuşaklara aktarılabilmesinin ancak iyi bir karakter eğitimi ile mümkün olabileceği söylenebilir.

Toplumların her döneminde ihtiyaç duyduğu karakterli ve değerlerine bağlı bireylerin kendiliğinden yetişmediği bilinmektedir. Dolayısıyla toplumun ihtiyaç duyduğu bu bireylerin yetiştirilmesi iyi bir karakter eğitimi verilmesini elzem kılmaktadır. Bu eğitimin verilmesinde ise hiç kuşkusuz en büyük sorumluluk okullara düşmektedir. Çünkü bireyin ailesinden sonra en çok vakit geçirdiği ve sosyal hayata katıldığı yer okuldur.

Çocuğun kritik dönemleri dahil bütün gelişimsel evrelerin hemen hemen hepsi okul ortamından etkilendiği bilinmektedir. Bu nedenle sağlam karakterli bireylerin yetiştirilmesinde okulların rolü yadsınamaz bir gerçektir. Karakter eğitimi gündelik hayatın bir parçası olduğu için sadece okullarda verilen bir ders olarak düşünülmemeli, okulun yanı sıra sosyal çevrelerde de gerek açık gerekse örtük öğrenmeler yoluyla bireye verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Teknolojik gelişmeler paralelinde dünyanın yeni bir form kazanmasından dolayı karakter eğitimi adeta bir zorunluluk belirtmektedir. Bireyin aileden beklentisini karşılayamaz hale gelmesi son dönemlerde okulları daha da ön plana çıkarmış, öğrencinin okul ortamında edindiği değerler hayatında çok önemli hale gelmiştir. Bu nedenle karakter eğitimi bir ihtiyaç değil, zamanla zorunluluk haline dönüşmüştür.

Bir milletin geleceğinin sağlam karakterli bireylerin omuzlarında yükseleceği genel kabul gören bir olgudur. Bu nedenle sağlam karakterli bireylerin ancak sağlam temeller üzerinde yükselen bir karakter eğitimi ile yetiştirileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu noktada karakter eğitiminin kapasitesi ile teşvik ettiği ana amaçlar şunlardır (Bakioğlu ve Sılay, 2011, s. 72):

1. Kendine ve başkalarına saygı iklimi
2. Sorumlu vatandaşlığın özellikleri
3. Daha yüksek akademik başarı
4. Geliştirilmiş kişiler arası ilişkiler
5. Daha fazla öz disiplin
6. Daha az davranış sorunları
7. Güvenli okullara sürekli odaklanma

8. Olumlu bir okul kültürü
9. Geliştirilmiş işe alınma becerileri

1.4.5. Bandura Yöntemi

Sosyal öğrenme kavramı günümüzde eğitim, eğitim psikolojisi, ahlak gelişimi değerler eğitimi gibi alanlarda dikkate alınan bir kavramdır. Bu kavram teorik olarak Sosyal Öğrenme Kuramının konusu olmuştur (Gürel, 2014, s. 102). Bireylerin karşılıklı etkileşim neticesinde bir şeyler öğrenmeleri ve diğer insanların davranışlarını gözlem yoluyla model almaları Platon ve Aristo'ya kadar dayanmaktadır. Bu filozoflara göre eğitimin amacı, bireylere gözlem yapabilme ve model alma işlemine fırsat tanınması ile en iyi modellerin belirlenerek bireylere sunulması olarak düşünülmelidir (Kanad, 1948, Akt: Gürel, 2014).

Günümüzde bu alanda karşımıza çıkan kişi Albert Bandura'dır. Bandura zihinsel gelişimin yanı sıra ahlaki gelişimi de bir sosyal öğrenme meselesi haline getirmiş ve bu alanda araştırmalar yapmıştır (Gürel, 2014). Bandura'nın sistemi davranışçı kuramın çatısı altında gelişmiştir. Sosyal öğrenme kuramı genel olarak davranışçı özellikler içermesinin yanı sıra bilişsel içerikler de taşımaktadır. Daha genel çerçevede bakıldığında sosyal öğrenme kuramı analitik davranışçı yaklaşım ile bilişsel öğrenme kuramının bir sentezi olarak karşımıza çıkan bir orta yol kuramıdır (Gülmez, 2008).

Bandura, kuramında davranışçı kuramın sınırlı yönlerini gidermeye çalışmış ve gelen eleştiriler karşılığında davranışçı kuramda üç önemli farkı ortaya çıkarmaya çalışmıştır (Korkmaz, 2003, Akt: Gülmez, 2008).

1. Davranış hemen öğrenilebilir fakat hemen gösterilmeyebilir. Gözlem sonucunda kazanılan davranışların hemen gösterilmesi gerekmemektedir. Birey kazandığı davranışı daha sonraki davranışlarında gösterebilir.
2. Öğrenme her zaman pekiştirece bağlı değildir.
3. İnsan uyarıcıya tepki veren pasif bir organizma değildir.

Sosyal öğrenme kuramı insanların diğer bireyleri gözlemleyerek model alma yoluyla yeni davranışlar kazandığı görüşü üzerine temellendirilmiştir. Bireyin sosyal bir varlık olduğu düşünüldüğü zaman sadece kendi yaşantılarından etkilenecek yeni şeyler öğrenmiş olabileceği görüşüne varmak doğru olmayacaktır. Diğer insanlar ile sürekli

etkileşim halinde olan birey, yeni davranış kalıplarını gözlemleme yoluyla edindiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Özellikle son dönemde teknolojinin hızla gelişmesi ve medyanın insan hayatına iyice sokulması ile birlikte sosyal öğrenmenin önemi daha çok ortaya çıkmaktadır.

Gözlem ve model alma yoluyla öğrenme bir süreç dahilinde gerçekleşir. Birey, ihtiyacı olan şeylere daha fazla odaklanır ve ihtiyacı olan şeyleri daha çok model alır. Bu model alma sürecinde birey çevresinden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmektedir. Bu etkileşimler sonucunda bireyde yeni davranış biçimleri ortaya çıkabilir. Bu davranış biçimlerini birey kendi bünyesine katarak yeni bir form şeklinde dışarıya yansıttığı düşünülmektedir.

İnsan davranışlarını sadece psikolojik temellere dayandırma açısından açıklamaya çalışan teoriler, eleştiri odağı olmuştur. Buna karşılık olarak sosyal öğrenme kuramına göre insan ne içsel güdülerinin ne de çevresel etmenlerin kontrolü altındadır. Birey kendi hayatına etki eden hayat tecrübelerini kontrol edebilme yeteneğine sahip bilinçli bir varlıktır. Bunun yanı sıra dışsal uyarıcılar da insanın davranış kalıplarını etkileyebilmektedir. Birey kendi davranışlarının ortaya çıkardığı uyarıcı faktörlerinin denetiminde ve diğerlerinin ortaya çıkarmış olduğu davranış şekillerinden elde edilen sonuçlarla belirli bir düzeye kadar kişisel davranışlarına hakim olabilir, daha sonra da bu davranış biçimlerini şekillendirebilir (Bandura, 1971 Akt: Gürel, 2014).

Durum özetlenecek olursa, Bandura'nın sosyal öğrenme kuramının, sosyal ortamlarda meydana geldiği söylenebilir. Bu kurama göre öğrenmelerin insanın sosyal çevresindeki diğer bireylerin duygularını, davranışlarını ve tutumlarını gözlemleyerek gerçekleştiği belirtilebilir. Bireyin gözlemleri sonucunda edinmiş olduğu yeni bilgiler bir sonraki davranış için yol gösterici özelliğe sahip olur. Öğrenmelerin kişisel, davranışsal ve sosyal çevrenin etkileşimi sonucunda ortaya çıktığı belirtilir (Gülmez, 2008). Bandura daha sonra bu kuramını bilişsel faktörlerin de etkilediğini belirterek kuramın adını "Sosyal Bilişsel Kuram" olarak güncellemiştir. Bununla birlikte sadece sosyal öğrenme ve model almayı değil psikolojik süreçleri de açıklamaya çalışmıştır.

1.4.6. Gizli-Örtük Program

Eğitim öğretim faaliyetlerinin belirli bir amacı ve uygulanmış olduğu bir planı vardır. Bu nedenle eğitim öğretim etkinlikleri bir plan doğrultusunda yürütülür. Bu

gerekçe ile bütün eğitim ve öğretim kurumları daha önceden hazırlanmış resmi ve yazılı olan programları uygularlar. Bütün öğrenme faaliyetleri bu plan doğrultusunda gerçekleştirilir ve neticesinde belirli bir başarıyı yakalayan öğrenciler mezun edilirler. Fakat öğrenciler sadece resmi olarak hazırlanmış olan bu programdan değil, yazılı olmayan ve planlanmamış programlardan da etkilenmektedirler (Yüksel, 2002). Bu program literatürde örtük program olarak geçmektedir.

Okuldaki etkinliklerin hepsinin belirli bir plan ve program doğrultusunda olması mümkün değildir. Öğrenciler gerek ders içinde gerekse ders dışında olumlu veya olumsuz bir çok davranışı arkadaş ortamından ve sosyal çevresinden etkilenerek edinebilmektedir (Yıldırım, 2013). Öğrenme ortamlarında her ne kadar resmi programa sadık kalınmaya çalışılsa da öğrenciler doğrudan veya dolaylı olarak farklı öğrenmeler gerçekleştirebilmektedir. Özellikle tenefüs araları, okul giriş ve çıkışlarında ayrıca okul servisi ve okul yolu gibi ortamlarda öğrenciler kendiliğinden oluşan planlanmamış öğrenme ortamları ile karşı karşıya kalabilmektedir. Dolayısıyla öğrenciler planlanmamış bu ortamlardan daha fazla etkilenmektedir.

Kuralları, işleyişi ve hedefleri net olmayan örtük programın çerçevesini okulun fiziki şartları, psikolojik ortamı, okul idaresinin ve öğretmenlerin kararlılık içinde olmayan tutum ve davranışları çizer. Bu tutum ve davranışların eğitim almak için okula giden öğrenciler tarafından algılanış şekli ise oldukça önemlidir (Yıldırım, 2013, s. 9). Bu algılar öğrenci belleğine mesaj olarak iletilir ve bunların öğrenilmesinin, kalıcılığı planlanmış resmi programlardan daha etkili olduğu söylenebilir. Örtük öğrenmeler, bazen öğrencinin bilincinde olmadan gerçekleşir ve zamanla davranış kalıbına dönüşebilir.

Örtük program sadece ders içi faaliyetleri içine alan bir etkinlik değil aynı zamanda ders dışı faaliyetleri de içine alan geniş bir kapsamı ifade etmektedir. Örtük program, programın planlanmış boyutundan çok öteye gider. Sınıf kültürünü, ortam düzenlemelerini, öğrenme yöntem ve tekniklerini, pek çok görünen veya görünmeyen içeriği bünyesinde barındırır (Tuncel, 2008).

Eğitim ortamlarında yazılı olarak belirtilmeyen ama varlığı dolaylı yollardan ortaya konulan bu gizil programlar eğitim ve öğretim faaliyetleri içinde uygulanmaya çalışılmaktadır. Örtük olarak uygulanan bu programlar açık olarak belirtilmemiş olsa da öğrenciler için gerçek sonuçlar doğurmakla birlikte eğitim ve öğretimin amacına

ulaşmasında da yazılı olan programlara göre daha etkili olduğu söylenebilir (Bolat, 2014). Örtük programın resmi programa göre kapsamı daha geniş olduğundan bu programda gerçekleşen öğrenmelerin yazılı olan programda gerçekleşen öğrenmelerden daha kalıcı ve etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Genel olarak bakıldığı zaman örtük programın özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz (Demir, 2018, s. 13-14).

1. Yazılı olmayan ve açıkça ifade edilmeyen bir programdır.
2. Açık olmayan mesajları içerir.
3. Resmi programda yer almayan ders içi ve ders dışı etkinlikleri kapsar.
4. Daha çok etkileşimden kaynaklı öğrenmeleri içerir.
5. Amaçlanan ya da amaçlanmayan öğrenme ürünlerine yol açabilir.
6. Resmi programa göre öğrenciyi etkileme gücü çoğu zaman daha fazladır.
7. Ortamdan ortama farklılık gösterebilir.
8. Öğrencilerin akademik başarısı üzerinde etkisi bulunmaktadır.

Tüm bu tanımlamalardan yola çıkarak örtük program; resmi programda açık bir şekilde verilmemiş, yazılı olmayan, amaçlı ya da amaçsız etkinlikler ve etkileşimler vasıtasıyla öğrencilerin deneyimleri neticesinde öğrenmelerin gerçekleştiği informal program olarak tanımlanabilir (Demir, 2018, s. 14). Bu informal öğrenmeler öğrencinin bilişsel gelişimini etkilediği kadar duyuşsal gelişimini de etkilemektedir. Bu nedenle öğrenme ortamları planlanırken örtük öğrenmeleri sağlayacak içeriklerin belirlenmesinde hassas davranılması gerektiği düşünülmektedir.

1.4.7. Değer Analizi Yaklaşımı

Değerler eğitiminde kullanılan bir diğer yaklaşım da değer analizi yaklaşımıdır. Bu yaklaşımın temel amacı öğrencilere karşılına çıkan değerlerle ilgili olası sorunlar hakkında karar verebilmek için bilimsel araştırma ve mantıksal düşünme süreçlerini kullanabilmelerine yardımcı olmaktır (Doğanay ve Sarı, 2004). Öğrencilerin sürece pasif alıcı değil aktif katılımcı olarak dahil edilmesi gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu yaklaşımda öğrencilerin bilişsel süreçlerini harekete geçirmesine, bilimsel veriler ışığında

araştırmalar yapmasına, bunları yaparken kendi değerlerini kavramsal bir çerçevede ele almasına yardımcı olmak hedeflenir (İşcan, 2007).

Değer analizi yaklaşımı, öğrenciye öğrenme ortamlarında ve öğrenme ortamları dışında davranışsal olarak nasıl hareket etmesi konusunda öğüt ve emirler vermeye karşı çıkararak, öğrencinin karşısına çıkan problemi mantıksal düşünme ve bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak analiz etmesini öngörmektedir. Burada hedeflenen, öğrencilerin değerler ile alakalı konularda bilimsel araştırma yapmalarını ve mantıksal düşünme süreçlerini kullanarak karar vermelerine yardımcı olmaktır. Öğrenciye kendi değerlerini kavramsal bir boyuta ulaştırmasına ve en önemlisi de mantıksal analitik süreçleri kullanmasına yardımcı olmaya çalışmaktadır (Meydan, 2014)

Değer analizi yaklaşımında öğrencilerin, değerleri kazanma sürecinde sadece mantığın gereğini yerine getirmeleri gerekir. Duyuşsal bir yaklaşımdan bahsetmek söz konusu değildir. Bu yaklaşım, aşamalı olarak değere ulaşma gayretini içermektedir. Esas olan, öğrenciye duygularını katmadan belirli bir süreç içerisinde değer kazandırmaktır. Bu yaklaşım için problem çözmenin, değerlerin kazandırılmasına uyarlanmış hali demek daha uygundur (Kurtulmuş, 2009, s. 43). Bu yaklaşımda yukarıda bahsedilen aşamalara değinmekte fayda olduğu düşünölmektedir.

Welton ve Mallan'a (1999) göre değer analizi yaklaşımı sekiz aşamadan oluşur. Bu aşamalar:

1. Değer sorununu belirleme
2. Karşılaşılan değer sorununu açıklığa kavuşturma
3. Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama
4. Bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme
5. Olası çözüm yollarını belirleme
6. Çözüm yollarının her birinin olası doğurgularını belirleme ve değerlendirme
7. Seçenekler arasında birini seçme
8. Seçilen öneri doğrultusunda davranımda bulunma (Doğanay ve Sarı, 2004, s. 362).

Öğrenciler çalışılan konuda bütün yeterlilikleri kazanana kadar her bir aşamayı tek tek uygular.

Değer analizi yaklaşımında sınıfta demokratik tutumlar benimsenmelidir. Öğretmen değerlerin doğrudan verildiği telkin yaklaşımının aksine öğrenci üzerinde baskı unsuru olmamalıdır. Öğrenci rahat düşünebilmeli ve kendisini özgürce ifade edebileceği konuşma ve tartışma ortamları oluşturmalıdır. Değer analizi yaklaşımında öğrenciye nasihat verilmesi tavsiye edilmez. Telkin yaklaşımının aksine yaptığı davranışın neden doğru ya da yanlış olduğunun bütün boyutlarıyla tartışılması amaçlanır (Erden ve Akman, 1998). Öğrenci sınıf ortamında kendini ne kadar rahat hissederse o kadar verimli olacağı söylenebilir.

Değer analizi yaklaşımında değer içeren problemler üzerinde duygusal olmadan akılcı, mantıklı ve sistematik bir şekilde durulur. Bu yaklaşımda öğrenciler çözüme yönelik görüşler ortaya atar, değerlendirme yapar ve sonuçlara ulaşır (Baysal, 2013). Öğrencilerin aktif olarak katıldığı bu yaklaşımda üst düzey düşünme becerilerini kullanarak kendilerine özgü sonuçlara ulaşmaya çalışırlar.

Soruşturma ve karar alma süreçlerinde temellenen değer analizi, değerlendirmeye yönelik sistematik ve akılcı bir yaklaşım üzerinde durmakta; alternatiflerin, potansiyel sonuçların ve bir değer kararı almayla ilgili ölçütün itinalı bir analizini gerektirmektedir (Keskin, 2008). Bu açıdan bakıldığında zaman süreç içerisinde aktif olan öğrenci, hem kendi kararlarını aldığı hem de bilişsel becerilerini geliştirerek aldığı kararların sorumluluğunu almayı öğrendiği düşünülebilir. Bu nedenle telkin yaklaşımının aksine değer analizinde öğrenci hazır alıcı konumunda değildir denilebilir.

Bu yaklaşımda, diğer yaklaşımların aksine mantık ön plandadır. Değer analizi yaklaşımı, nedensellik ve mantıklı olmayı vurgulamaktadır. Analiz yaklaşımında, değerler eğitiminin en sık kullanılan öğretim metodları; sosyal değer problemlerinde ve konularında kişisel ve grup çalışmaları, kütüphane, alan araştırması ve mantıksal sınıf tartışmalarıdır (Yel ve Aladağ, 2015, s. 133). Sınıf içerisinde yapılan tartışmalar bu yaklaşımın vazgeçilmez unsurlarındandır. Gerek öğretmen-öğrenci gerekse öğrenci-öğrenci arasında gerçekleşen diyaloglar bu yaklaşımda sıkça kullanılmaktadır (Demir, 2018).

Değer analizi yaklaşımında toplumsal sorunları içerisinde bulunduran bazı durumlar doğrudan ya da hikayeler yoluyla ele alınır. Neden, niçin ve nasıl sorularına cevaplar aranır. Sınıf içerisinde öğrenciler mantıklı ve bilimsel düşünerek değerler konusunda karşılaşılan sorunlara çözümler üretmeye çalışırlar (Aktepe, 2010).

Araştırmaya konu olan tartışma yöntem ve tekniklerinin değer öğretimi bakımından uygun olması nedeniyle değer analizi yaklaşımı bu çalışmada kullanılmıştır. Bakıldığı zaman değer analizi yaklaşımının bireysel ve grup çalışmalarına uygun olduğu bilinmektedir. Öğrenci, bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak yapılandırılmış tartışma ve araştırma gibi yöntemlerde bu yaklaşımı kullandığı belirtilmiştir (Superka ve diğerleri, Akt: Yel ve Aladağ, 2015).

1.5. Değerlerin Sınıflandırılması

Değerlerin sınıflandırması ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Ancak bunlardan en fazla kabul edilen sınıflandırmayı yapan kişiler; Spranger, Rokeach ve Schwartz'ın tasnif ettiği sınıflandırmalardır.

Spranger değerleri altı gruba ayırmıştır. Bu değer sınıflandırmaları sonraki zamanlarda Allport ve arkadaşları tarafından ölçeğe dönüştürülmüş ve bu değer gruplarının açıklamaları şu şekilde yapılmıştır (Akbaş, 2004).

Bilimsel Değer: Gerçeğe, bilgiye, muhakameye ve eleştirel düşünmeye önem verir. Bilimsel değerleri olan birey deneysel, eleştirici, akılcı ve entellektüeldir.

Ekonomik Değer: Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta benimsenmesi gerektiğini savunur.

Estetik Değer: Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın bir toplum için zorunluluk olduğunu savunur.

Sosyal Değer: Başkalarını sevme, yardım etme ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir.

Politik Değer: Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhret vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir.

Dini Değer: Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Din uğrunda dünya ile ilgili hazları feda eder.

Rokeach (1973) ise değerleri sınıflandırma yaparken bu değerleri iki farklı kategoriye ayırdığı görülmektedir. Bu değerler amaç değerler ve araç değerlerdir.

Amaç Değerler: Hayatın temel amaçlarını içinde barındırır. Bireysel ve toplumsal değerlerdir. Bireyin ya da toplumun tercih ettiği hedeflerdir. Birey veya toplum merkezlidir. Barış, eşitlik, özgürlük ve ulusal güvenlik gibi.

Araç Değerler: Amaç değerlere ulaşabilmek için bireysel veya toplumsal davranış biçimlerini ifade etmektedir. Ahlaki ve yeterlilik değerleridir. Kibar, dürüst, hırslı vb. şekillerde ifade edilebilir.

Schwartz (1992) ise bunlardan farklı olarak 56 değer türünü güdüsel yönden 10 farklı değer sınıfına ayırmıştır. Bu değer türlerini kanıtlamak içinse 44 farklı ülkede çalışmalar yapmıştır. Bu yaklaşıma göre değerler iki farklı düzeyde araştırılabilir. Bunlar kültürel ve bireyseldir. Kültürel düzeyde değerler, toplumun genelinde paylaşılan, toplumsal normlara dayanan soyut fikirler olarak belirtilmektedir. Bireysel düzeyde ise değerler, bireyin yaşamını yönlendirmedeki önemi açısından ele alınmaktadır (İşcan, 2007).

Schwartz'ın değer sınıflandırmasında bulunan 10 değer türünün tanımları ve hangi özel değerleri kapsadığı şu şekilde verilmiştir (Schwartz, Akt: Yel ve Aladağ, 2015).

Güç (power): Sosyal statü, insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü (Sosyal güç sahibi olmak, otorite sahibi olmak, zengin olmak, insanlar tarafından benimsenmek).

Başarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi (başarılı olmak, hırslı olmak, başkaları üstünde etkili biri olmak).

Hazcılık (hedonizm): Bireysel zevke ve hzza yönelim (zevk hayattan zevk almak).

Uyarılım (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı (cesur olma, dinamik ve heyecanlı bir hayata sahip olma).

Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık (yaratıcı olma, merak duyabilme, özgür olma, kendi amaçlarını seçebilme, bağımsız olma, kendine sagısı olmak).

Evrenselcilik (universalizm): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ayrıca tüm doğanın iyiliğini gözetmek (açık fikirli olma, erdemli olma, toplumsal adalet, eşitlik, dünyada barış istemek, güzelliklerle dolu bir dünya, doğayla bütünlük içinde olmak, çevreyi koruma).

İyilikseverlik (benevolence): Kişinin yakın olduğu kişileri gözetme ve geliştirme (yardımsever olma, dürüst olma, bağışlayıcı olma, sadık olma, sorumluluk sahibi olma, arkadaşlık, alçak gönüllü olmak).

Geleneksellik (tradition): Kültürel ya da dinsel töre ve fikirlere saygı ve bağlılık (alçakgönüllü olma, dindar olma, hayatın kişiye verdiklerinin kabullenilmesi, geleneklere saygılı olma, ılımlı olmak).

Uyma (conformity): Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlandırılması (naziklik, kurallara uyma, anne-baba ve yaşlılara saygılı olma, kendini disiplin altına almak).

Güvenlik (security): Toplumun, var olan ilişkilerinin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği (ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, temiz olma, aile güvenliğine sahip olmak, iyiliğe karşılık vermek, sağlıklı olmak).

Değerlerle ilgili yapılan diğer çalışmalara bakıldığında; Güngör (1998) yapmış olduğu araştırmalarda değerleri estetik, teorik, iktisadi, siyasi, sosyal ve dini olmak üzere altı farklı sınıfta değerlendirmiştir. Yine Kale (2004) ise değerleri evrensel ve kültürel değerler olmak üzere iki sınıfta incelemiştir. Ercan (2001) de değerleri ulusal ve evrensel değerler olmak üzere iki farklı gruba ayırmıştır. Canatan (2004) değerleri geleneksel ve modern değerler olarak incelemiştir.

Görüldüğü üzere değerler kavramı ile ilgili çok fazla sınıflandırma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda araştırmacılar değerlerin farklı boyutlarına değinerek kendi sınıflandırmalarını yapmıştır. Değerler ile ilgili yapılan sınıflandırmalara bakıldığında zaman zaman her araştırmacının değer kavramını farklı yorumladıkları görülmüştür. Bu da değer kavramının ne kadar esnek bir kavram olduğunu bizlere göstermektedir.

1.6. Sosyal Bilgiler Dersi ve Değer Öğretimi

Değer öğretimi, ders bağlamında düşünüldüğü zaman Sosyal Bilgiler dersinin çok önemli bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Dersin tanımında ve içeriğinde yer alan

etkin vatandaş yetiştirmenin amaçlanması ve son dönemde daha çok gündeme gelen yurttaşlık kavramının kazandırılması açısından Sosyal Bilgiler dersi hem ulusal hem de evrensel değerlerin kazandırılmasında etkisi bilinmektedir. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yerini bulan değer öğretimi kavramı güncellenen öğretim programlarıyla ders müfredatlarında yerini almaktadır. Ayrıca Sosyal Bilgiler dersinin yurttaşlık görevleri, sorumlulukları ve toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri ile ilgili olduğu da belirtilmektedir (Gülmez, 1994).

Sosyal Bilgiler dersinin temel görevi, bireyin içinde yaşadığı topluma uyum sağlamasını ve sosyalleşmesini sağlayarak onu yaşama hazırlamaktır (Yel ve Aladağ, 2015). Güncellenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına bakıldığında zaman özellikle yapılandırmacı eğitim anlayışının hakim olmaya başladığı 2005 yılından sonra ders kapsamında öğrenme alanlarına ayrılmış ve her öğrenme alanına ait değerler belirlenmiştir. Bu değerlerin kazandırılmasına ait yapılması gerekenler belirtilmiştir. Amacı bakımından etkin ve sorumluluğunu bilen vatandaş yetiştirmek olan Sosyal Bilgiler dersi değer öğretimine verdiği önem ve itina ile diğer derslerden ayrılmaktadır.

Günümüz demokratik toplumlarında akademik başarı kadar, sosyal hayattaki birey ilişkilerini düzenleyen birçok değer de gün geçtikçe önemli hale gelmektedir. Ulusal, manevi ve uluslararası değerleri bilen, özümseyen ve bunları davranış haline dönüştüren bireyler yetiştirmede Sosyal Bilgiler dersinin faydasının yadsınamayacak kadar fazla olduğu görülmektedir (Karagözoğlu, 2018). Sosyal Bilgiler dersinin en temel görevi; bireyin içinde yaşadığı topluma uyumunu ve sosyalleşmesini sağlayarak onu sosyal yaşama hazırlamaktır (Budak, 2012).

Bireyin toplumsal hayatta varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olan bir takım değerlerin Sosyal Bilgiler dersi aracılığıyla bireylere kazandırılmaya çalışıldığı bilinmektedir. Sosyal Bilgiler dersi bireyin hem bilişsel hem de duyuşsal dünyasına hitap eden bir ders olması vesilesiyle değer öğretiminde ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda davranışsal boyutta da etkileri görülen bu ders, değerlerin davranışa dönüştürüldüğü zaman kalıcılığının artması nedeniyle daha fazla önem kazanmaktadır.

Etkin ve iyi vatandaş yetiştirmeyi hedefleyen Sosyal Bilgiler dersi değer öğretimi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan bakıldığında zaman değer öğretimine gerekli önem verilmelidir. İyi ve etkin vatandaş yetiştirmek için öncelikle ulusal değerleri

benimseyen bunun yanında da evrensel değerleri destekleyen vatandaşların yetiştirilmesi gerekmektedir (Kan, 2010). Bu nedenle Sosyal Bilgiler dersine değer öğretiminde büyük sorumluluk düştüğü görülmektedir.

Sosyal Bilgiler sadece milli değerlerin değil aynı zamanda evrensel değerlerin verildiği bir derstir. Bu açıdan bakıldığında zaman Sosyal Bilgiler dersi; teknolojinin baş döndürücü bir şekilde hızlandığı günümüz dünyasında tüm insanlığı ilgilendiren değerlere de duyarsız kalmamaktadır. En son güncellenen öğretim programında yer alan değer ve becerilerde bunu destekler niteliktedir.

Programda değer kavramı; “bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerinin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli olduğu kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlar” olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca programda değerlerin özellikleri 5 maddede bir araya getirilmiştir. Bunlar:

1. Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
4. Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
5. Değerlerin normlardan farklı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değerler normları da içerir (Yel ve Aladağ, 2009).

Tablo 1.1: Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerler (MEB, 2018)

1. Adalet	10.Estetik
2.Aile Birliğine Önem Verme	11.Eşitlik
3.Bağımsızlık	12.Özgürlük
4.Barış	13.Saygı
5.Bilimsellik	14.Sevgi
6.Çalışkanlık	15.Sorumluluk
7.Dayanışma	16.Tasarruf
8.Duyarlılık	17.Vatanseverlik

Tablo 1.2: Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları ve Öğretimi Hedeflenen Değerler (MEB, 2018)

Öğrenme Alanı	4. sınıf	5.sınıf	6.sınıf	7.sınıf
Birey ve Toplum	Saygı ve Sorumluluk	Bilimsellik, Aile Birliğine Önem Verme ve Sorumluluk	Dayanışma ve Yardımseverlik	Özgürlük ve Sorumluluk
Kültür ve Miras	Aile Birliğine Önem Verme, Kültürel Mirasa Duyarlılık ve Vatanseverlik	Estetik ve Kültürel Mirasa Duyarlılık	Kültürel Mirasa Duyarlılık	Kültürel Mirasa Duyarlılık ve Estetik
İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Doğal Çevreye Duyarlılık	Doğal Çevreye Karşı Duyarlılık ve Dayanışma	Vatanseverlik ve Doğal Çevreye Karşı Duyarlılık	Özgürlük
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsellik ve Doğal Çevreye Duyarlılık	Dürüstlük ve Çalışkanlık	Bilimsellik	Bilimsellik ve Özgürlük
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Sorumluluk ve Tasarruf	Sorumluluk	Vatanseverlik ve Doğal Çevreye Karşı Duyarlılık	Dayanışma, Dürüstlük ve Çalışkanlık

Tablo 1.3: Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Alanları ve Öğretimi Hedeflenen Değerler (MEB, 2018) “(devamı)”

Öğrenme Alanı	4. sınıf	5. sınıf	6. sınıf	7.sınıf
Etkin Vatandaşlık	Sorumluluk ve Bağımsızlık	Özgürlük ve Bağımsızlık	Eşitlik	Barış
Küresel Bağlantılar	Kültürel Mirasa Duyarlılık ve Saygı	Kültürel Mirasa Duyarlılık	Kültürel Mirasa Duyarlılık	Barış ve Saygı

Tablo 1.2 incelendiği zaman, bütün sınıf kademelerinde değer öğretiminin Sosyal Bilgiler dersinin ana amaçlarından birisi olduğu düşünülmektedir. Bu değerlerin, değerler öğretiminde kullanılan yaklaşımlarla öğrencilere kazandırılması hedeflenmiştir.

1.7. Vignette Tekniği

Bu araştırmada nitel veri toplama tekniği olan vignette tekniği kullanılmıştır. Vignette; belirlenen bir konu hakkında belirlenen veya görüşüne başvurulacak bir kişiye yönelik hazırlanan ve içinde hayali karakterlere ait varsayımsal durumlara ilişkin anlatımların olduğu kısa hikayeler olarak tanımlanmaktadır (Finch, 1987: 106). Campell'e (1996) göre vignette; belirli bir sona ulaşmayan, kısa ancak problemi açığa çıkaracak kadar uzun tutulan ve araştırılan konunun özünü glgelemeyecek derecede detaya inilen hikayelerdir şeklinde tanımlamıştır.

Bu teknik herhangi bir konu hakkında betimlenen senaryolar, olgular ve öykülere verilen cevaplar veya yorumlar üzerinden katılımcı görüşlerini, fikirlerini ve bu duruma karşı oluşturdukları tutumlarının açığa çıkarılabileceği bir tekniktir (Barter ve Renold, 1999). Ayrıca vignetteler üzerinde çalışılan konuyla doğrudan ilgili olmayan konuların çalışılmasına olanak sağlamaktadır (Stravakou ve Lozgka, 2018).

Vignette tekniğinde araştırmacılar gerçekte yaşanması mümkün olaylardan hareketle oluşturulan öyküleri kullanırlar. Genelde açık uçlu sorular ile katılımcıların çalışılan duruma yönelik olası cevapları aranır. Araştırmaya katılan bireylerin analiz ve yorumlama gücünün yüksek düzeyde olması hedeflenir. Vignetteler genel olarak tamamlanmamış öyküler olarak kullanılmaktadır. Bu teknik ile hazırlanmış olan ölçekler katılımcıların kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri, öykü ve örnek olaylarla olayı adeta kendisi yaşıyormuş gibi hissedeceği ve daha fazla empati yapabileceği, sonucunda belirli çıkarımlarda bulunabileceği bir tekniktir (Bozkurt ve Szer, 2018).

Vignetteler hazırlanırken dikkat edilmesi gereken bazı kurallar olduğu bilinmektedir. Jeffries ve Maeder (2004, s. 20) vignetteler yazılırken dikkat edilmesi gereken kuralları şu şekilde açıklamıştır:

- 1) Vignette bir öyküdür, bir anlatımdır. Fakat bir diyalog vaka analizi yada senaryo değildir.
- 2) Vignetteler kısadır. Uzunluğu 50-200 kelime arasında değişir.
- 3) İnsanların gerçek yaşamıyla ilişkilidir. Katılımcıların karşılaşmadığı gerçek hayat durumlarından örnekler içerir.

4) Birden fazla çözümlere ve cevaplara olanak sağlar ve serbest düşünmeyi, özgün cevapları teşvik etmeyi amaçlar.

5) Vignetteler bilinçli şekilde tamamlanmamış haldedir. Böylece farklı sonuçlar elde edilmeye çalışılır.

Vignetteler oluşturulurken dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir (Kaya ve Kaya, 2013, s.133).

Tablo 1.4: Vignette Hazırlanırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Ayrıntı	Vignetterlerde belirli ölçüde detay sunulmalı, fakat detayların gereksiz ve boğucu olmasından kaçınmalıdır.
Anlaşılabilirlik	Vignetteler kolay anlaşılabilir olmalı, cevaplayan kişinin ilgisini çekmeli ve hayal gücünü harekete geçirmelidir.
İnandırıcılık	Vignetteler katılımcılarda gerçekçi ve genelleştirilebilir veri almak için oluşturulan içerik, ortam ve karakterler mümkün olduğunca inandırıcı olmalı ve gerçek öğeler içermelidir.
Çevresel Faktörler	Vignetteler, cevaplayan katılımcının tasvir edilen durumu veya olayı daha iyi anlayabilmesine olanak sağlayacak ölçüde çevresel şartları (yer, zaman, sosyo-kültür vb.) içermelidir.

Tablo 1.5: Vignette Hazırlanırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar “(devamı)”

Yapı	Vignette, araştırmanın amacıyla uygun olacak bir yapıda ve kişilerin verecekleri cevapları etkilemeyecek şekilde içerdiği çözülmemiş meseleler kapsamında biraz gerilim ve gizemi üst düzeyde tutarak dikkatlice oluşturulmalıdır.
Format	Vignetteler, genelde yazılı formda sunulmasına rağmen, vignetteler çalışmanın amacı ve katılımcılar göz önüne alınarak video, ses kaydı, internet veya bilgisayar aracılığıyla da sunulabilir.

Araştırmada kullanılan vignetteler, her ne kadar gerçek hayat durumlarına uygun olsa da bu öyküler varsayımsal olarak oluşturulduğu için katılımcıların gerçek duygu ve davranışları ile vignettelere verilen yanıtlar arasında bir tutarsızlık olabilir. Vignetteler

diğer veri toplama araçları ile kıyaslandığı zaman daha zor olduğu söylenebilir (Kaya ve Kaya, 2013).

1.8. İlgili Çalışmalar

Çalışmanın bu bölümünde konu ile alakalı alanyazında bulunan çalışmalara yer verilecektir.

Cincil (2020), “sivil toplum kuruluşları hakkında hazırlanan vignettelerle öğrencilerin etkin vatandaşlık algılarının belirlenmesi” adlı çalışmasında, öğrenciler tarafından vatandaşlık ile sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkinin; vatandaşlarının sorumluluk olarak sivil toplum kuruluşlarına katılım sağlaması ve onlara destek vermesi, sivil toplum kuruluşlarının da vatandaşlar arasında en çok yardımlaşmayı ve toplumsal dayanışmayı sağlanması olarak algılandığı sonucuna ulaşmıştır.

Kaya ve Kaya (2013), “Öğretmen eğitiminde vignette tekniği ve uygulamalar” adlı çalışmasında öğretmen adaylarının gelecekte etkili birer öğretmen olmaları için öğrenim gördükleri eğitim fakültelerinde aldıkları derslerin sosyal yapılandırmacı bir öğrenme ortamı şekline dönüştürülmesinde, vignetteler çok etkili bir şekilde kullanılabilir. Öğretim elemanları derslerinde öğretmen adayları arasındaki etkileşimi ve fikir paylaşımını artırmak amacıyla küçük ve büyük grup tartışmalarını vignetteler üzerinden yürütebilir, böylece bilgi bir grup tarafından sosyal bir olgu şeklinde yapılandırılabilir. Sonucuna ulaştıkları görülmüştür.

Külünkoğlu (2018), “Ortaokul 5. Sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulanan değer eğitiminin öğrencilerin dürüstlük değeri kazanma düzeyine etkisi” adlı çalışmasında, deney grubuna yönelik yapılan çalışmaların kontrol grubuna oranla daha başarılı sonuçlar verdiği belirtilmektedir. Değer eğitimi programlarının öğrencilerin değerleri kazanmada daha etkili olduğu sonucuna varılmıştır.

Çiçen (2019), “Değer eğitimi temelli drama programının 6. Sınıf öğrencilerinin demokratik değerleri kazanmalarına etkisi” isimli çalışmasında, değer eğitimi temelli drama programının öğrencilerde düşünce, tutum ve davranış değişikliğine yol açtığı, farklılıklara saygı değerini kazandırdığı, farklılıklara karşı olumlu düşünceler ve duyarlılık geliştirdiği belirlendiği belirtilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerde saygı değerine yönelik önemli ölçüde davranış değişikliği olduğunu

göstermiştir. Öğrencilerde empati, işbirliği, özgüven ve iletişim becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir.

Sancak (2011), “Mevlana’ın Mesnevi adlı eserinin sosyal bilgilerde değer kazanımındaki rolü” isimli çalışmasında, mesnevi adlı eser kullanılarak öğrencilerde değer kazandırmadaki rolü incelenmiştir. Çalışmada hoşgörü, yardımseverlik ve misafirperverlik değerleri üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak kullanılan Mesnevi isimli eserin bu üç değerın öğretiminde de etkili olduğu tespit edilmiştir. Benzer bir çalışma olan Çomaklı (2015), “Mevlana’ın Mesnevi adlı eserinde yer alan hikayelerin sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki değerlerin öğretiminde kullanımının incelenmesi” adlı çalışmasında, araştırmaya konu olan Mesnevi adlı eserde yer alan hikayelerin sosyal bilgiler programında yer alan bilimsellik, sorumluluk, yardımseverlik, hak ve özgürlüklere saygı, çalışkanlık, farklılıklara saygı, vatanseverlik, estetik, dürüstlük ve adil olma değerlerinin öğretilmesinde kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Toprak ve Yasar’ın (2022), “Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dinleme becerisinin vignette tekniği ile kullanımı: C1 örneği” adlı çalışmalarında, yabancılara Türkçe öğretiminde dinleme becerisinin kazanım yahut belirlenmiş bir konunun öğrenciye aktarımındaki uygulama pratikliği belirlenmiş ve bu becerinin de vignette tekniği ile başarılı bir şekilde uygulanabilirliği ortaya konmuştur. Sonucuna ulaşmışlardır.

Kemer ve Aslan’ın (2022), “Konaklama işletmelerinde kadın yönetici olmak: Vignette tekniği uygulaması” adlı çalışmalarında, kadın, erkek fark etmeksizin yaratılan sosyal rollerin benimsendiği ve bu durumun üstü örtük yollarla devam ettirilmeye çalışıldığı fakat kadın yöneticilerin hedeflerinden vazgeçmediği vignettelere verilen cevaplar ile tespit edilmiştir. Sonucuna ulaşmışlardır.

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcılar, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin çözümlenmesine yönelik bilgiler yer almaktadır

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel yöntem ile çalışılmıştır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışma desenini kullanmaktaki amaç konunun derinlemesine incelenmesi ve konuya geniş bir perspektiften bakarak bir birine benzer durumları anlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Durum çalışması, araştırmacının zaman içerisinde sınırlandırılmış bir veya bir kaç durumun çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (gözlemler, görüşmeler, görsel işitsel dokümanlar, raporlar) ile derinlemesine incelendiği, durumların ve duruma bağlı temaların tanımlandığı nitel bir araştırma yaklaşımıdır (Creswell 2007, Akt: Subaşı ve Okumuş, 2017). Araştırmada veri toplama araçlarından elde edilen veriler derinlemesine incelenerek kategori ve kodlar altında yorumlanmaya çalışılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Erzurum ilinin bir ilçesine bağlı bir köy okulunda bulunan (5. Sınıflarda 2 kız 5 erkek, 6. Sınıflarda 6 kız 2 erkek 7. Sınıflarda 6 kız 2 erkek ve 8. Sınıflarda 3 kız 4 erkek) öğrenim gören 30 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcıların kısa cevaplı testler ve vignetlere verdiği cevaplar analiz edilirken, öğrenci isimleri gizli tutulmuş, K1, K2...K30, şeklinde kodlamalar yapılmıştır. Araştırmanın örnekleme kolayda örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Kolayda örnekleme, ana kütle içerinden seçilecek örnek kesiminin araştırmacının yargılarına belirlendiği tesadüfi olmayan örnekleme yöntemidir. Kolayda örneklemede veriler, ana kütlede en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanır (Malhotra, 2004, s. 321, Zikmund, 1997, s. 428).

Tablo 2.1: Katılımcılara Ait Bilgiler

Sınıf	Kız	Erkek
5/A	2	5
6/A	6	2
7/A	6	2
8/A	3	4
TOPLAM	17	13

2.3. Veri Toplama Araçları

Nitel araştırma yöntemi ile yapılan bu çalışmada detaylı alan yazın incelemesi sonucunda nitel veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan kelime ilişkilendirme testleri ve vignetteler kullanılmıştır. Her bir değer için uygulama öncesinde ve sonrasında kelime ilişkilendirme testleri uygulanmıştır. Bu testler de uzman görüşüne başvurulduktan sonra on tane kelimenin yazılması uygun görülmüştür. Öğrencilerden doksan saniye içinde on adet (özgürlük, vatanseverlik, dayanışm ve bağımsızlık) değer kelimesi yazılmış ve katılımcılardan ilişkilendirme yapılması istenmiştir. Ön test uygulandıktan sonra değer öğretimi yaklaşımlarından olan değer analizi yaklaşımı doğrultusunda Nutuk'tan değerler ile ilgili parçalar alınarak aşamalar halinde süreç uygulanmaya çalışılmıştır (bkz. EK 4).

2.4. Uygulama Süreci

Araştırma süreci, ilgili literatür taraması ve veri toplama araçlarının hazırlanarak uzman görüşüne sunulmasıyla başlamıştır. Araştırma sürecinde, öğretimi hedeflenen değerlerle ilgili kelime ilişkilendirme testlerinin ön ve son testler şeklinde uygulanması uygun bulunmuştur. Öğrencilere özgürlük, vatanseverlik, dayanışma ve bağımsızlık değerleri ile ilgili kelime ilişkilendirme testi ön test olarak birer gün arayla ders programlarını ve müfredatı aksatmayacak şekilde uygulanmıştır.

Araştırmanın devam eden aşamalarında değer analizi yaklaşımının sekiz basamağı titizlikle uygulanmaya çalışılmıştır. Bu aşamalardan araştırmanın kuramsal kısmında detaylı olarak bahsedilmiştir. Ancak burada da değinmekte fayda olacağı düşünülmüştür. Bu basamaklar sırası ile; değer sorununu belirleme, karşılaşılan değer

sorununu açıklığa kavuşturma, sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama, bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme, olası çözüm yollarını belirleme, çözüm yollarının her birinin olası doğurgularını belirleme ve değerlendirme, seçenekler arasında birini seçme ve seçilen öneri doğrultusunda davranımda bulunma şeklindedir.

Her bir değer için değer sorunu belirleme aşamasında öğrencilere akıllı tahta yardımı ile Nutuk'tan alınan parçalar her bir değer için ayrı ayrı okutularak değer sorunu belirlenmeye çalışılmıştır. Daha sonra karşılaşılan değer sorunu öğrenciler ile açıklığa kavuşturılmaya çalışılmıştır. Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplanırken ana kaynak Nutuk kitabı olmuştur. Sonraki aşamada olası çözüm yolları belirlenmeye çalışılmış, bu çözüm yolları belirlenirken bütün öğrencilerin görüşlerinin alınmasına özen gösterilmiştir. Akabinde çözüm yollarının olası sonuçları belirlenmiş ve değerlendirilmiştir. Son olarak seçeneklerden bir tanesi seçilmiş ve seçilen öneri doğrultusunda davranımda bulunulması hedeflenmiştir.

Belirtilen değerlerle ilgili örnek metinler Nutuk kitabından elde edilmiştir (bkz. EK 4). Bunun nedeni öğretimi yapılacak olan değerlerin Nutuk kitabının içeriği ile örtüşmüş olmasıdır. Bu aşamada Nutuk'tan metinler problem cümleleri şeklinde ifade edilmiş ve katılımcılarla tartışma başlatılmıştır. Belirtilen değerlerle ilgili istenen düzeyde bir ilerleme sağlanıp sağlanmadığını belirlemek amacıyla vignette tekniği uygulanmıştır. Her bir değerle ilgili oluşturulan kısa öyküler öğrencilere sunulmuş ve öykülerle ilgili sorular sorulmuştur. 4 haftalık bir uygulama sürecinin sonunda belirtilen değerlerle ilgili kelime ilişkilendirme testleri son test olarak uygulanmıştır. Araştırmanın son aşamasında, ön test ve son testlerden alınan cevaplar ile öğrencilerin vignettelere verdiği cevaplar analiz sürecine tabi tutulmuştur. Elde edilen veriler kategori ve kodlara ayrılarak tablolastırılmaya çalışılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Katılımcıların testlere ve vignettelere verdikleri cevaplar doğrultusunda belirli bir düzen içerisinde doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesi yoluyla elde edilen ham veriler betimsel analize tabi tutularak çözümlenmeye çalışılmıştır. Değer ile ilgili cevaplar belirli kategoriler altında incelendiğinden betimsel analize başvurulmuştur. Betimsel analiz yaklaşımında amaç belirli bir düzen içinde incelenmiş ve yorumlanmış analiz sonuçlarını sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2014).

2.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Çalışmanın geçerliliği için veriler mantıksal bütünlük içerinde değerlendirilmiş, gerekli görüldüğü hallerde incelenen dokümanlar tekrar ele alınmış en mantıklı ve en tutarlı sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmanın güvenirliğini sağlamak için araştırmacı tarafından yapılan ön kodlamalar, alanında uzman iki sosyal bilimci tarafından kontrol edilmiştir. Uzman görüşünden sonra yapılan hatalı kodlamalar (İştikbal, bağımsız olma, zgr hayat gibi) düzeltilerek yeniden uzman görüşüne sunulmuştur. Bu aşamada kelime ilişkilendirme testi ve vignetteler yeniden incelenerek en güvenilir kodlamalara ulaşılması (Atatürk, Milli Mücadele, bayrak, İştiklal Marşı gibi) hedeflenmiştir. Güvenirlik sınırının % 70 olduğu, bu araştırmanın güvenilirliği için araştırmacı ve alan uzmanının görüş birliğinin %85'in üzerinde olduğu (Görüş birliği/ Toplam görüş birliği+ Görüş ayrılığı sayısı) tespit edilmiştir (Miles ve Huberman, 2016 Akt: Kaşka, 2020). Çalışmanın güvenirliğinin sağlanması için bir diğer uygulama ise incelenen dökümanlardan sık sık doğrudan alıntılar yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, kelime ilişkilendirme testleri ve vignettelerin analizi ile elde edilen bulgulara ve yorumlamalara yer verilmiştir. Araştırma bulgularının açık ve anlaşılır olması amacıyla veriler tablolardan faydalanılarak çözümlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada bir katılımcının birden fazla cevabı olduğu için katılımcılar (n) ve frekans (f) değerleri bir birinden farklıdır.

Aşağıda Erzurum iline bağlı bir köy okulunda öğrenim görmekte olan (5, 6, 7 ve 8. sınıf) 30 öğrenci ile yapılan uygulamalara ait bulgular verilecektir. Bu uygulamalarda 8 tane kelime ilişkilendirme testi ve 4 vignetteden elde edilen bulgular yorumlanmaya çalışılacaktır.

3.1. Özgürlük Değeri ile İlgili Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde özgürlük değerine ilişkin uygulanan kelime ilişkilendirme testlerine (bkz. EK 2, 3) ait bulgulara Tablo 3.1’de yer vermeye çalışılacaktır.

Tablo 3.1: Özgürlük Değerine İlişkin Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testine Ait Bulgular

Kelime İlişkilendirme Ön Test		Kelime İlişkilendirme Son Test	
Kodlar	f	Kodlar	f
Bağımsızlık	11	Atatürk	15
Bayrak	8	Bayrak	15
İstedığımızı yapmak	8	Bağımsızlık	13
Hak	7	Vatan	13

Tablo 3.1: Özgürlük Değerine İlişkin Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testine Ait Bulgular “(devamı)”

Kodlar	f	Kodlar	f
Atatürk	4	İstiklal Marşı	10
Vatan	4	İnsan hakları	10
15 Temmuz	4	İstedığımızı yapmak	9
Arkadaş	4	Şehit	6
Gezmek	4	Millet	6
Dostluk	4	Serbest olmak	4
Birlik	3	Tutsak olmamak	3
Sevmek	3		
Saygı	2		
Dayanışma	2		
Empati	2		
İstiklal Marşı	2		
TOPLAM	72	TOPLAM	104

Tablo 3.1 incelendiği zaman, ilk uygulama ile ikinci uygulama arasında farklılıklar olduğu görülmektedir. Birinci uygulamada katılımcı görüşleri farklı alanlarda iken, ikinci uygulamada daha çok ulusal kavramlar etrafında birleşmiştir. Araştırmanın amacı göz önüne alındığı zaman hedeflenen davranışların büyük oranda sağlandığı söylenebilir. İlk uygulamada katılımcılar özgürlük değerini empati, dostluk, arkadaşlık, birlik, dayanışma ve sevmek gibi kavramlar ile ilişkilendirme yaparken; ikinci uygulamada bu kavramların yerini yoğunlukla Atatürk, bayrak, bağımsızlık, vatan, şehit gibi ulusal kavramlara bıraktığı görülmüştür.

Tabloya bakıldığı zaman katılımcıların özgürlük değerine yabancı olmadıkları ancak bu değere yeterince hakim olmadıkları söylenebilir. Özellikle ilk uygulamada ortaya çıkan görüşler bunu destekler niteliktedir. Özgürlük değeri ikinci uygulamada

kendini daha çok belli ettiği söylenebilir. İlk uygulama ile ikinci uygulama sonunda bazı ortak kodların çıktığı görülmüştür. Bu ortak kodlar arasında bulunan bağımsızlık kavramının her iki uygulama sonucunda da katılımcılar tarafından özgürlük ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Öte yandan uygulamalar sonucunda ortak olarak çıkan Atatürk, bayrak, İstiklal Marşı ve vatan kavramlarının olması ve ikinci uygulamada bu kavramlara yönelik katılımcı görüşlerinin fazla olması bu araştırmanın olumlu tarafı olarak söylenebilir.

Genel olarak bakıldığında, katılımcıların özgürlük değerine yabancı olmadıkları ama yeterli öğrenmeler olmadığı için bu değere ilk uygulamaya göre uzak olduğu söylenebilir. Araştırma sürecinde yapılan uygulamalar ve kullanılan testler ile katılımcılara bu değer öğretiminin büyük oranda sağlandığı düşünülmektedir.

3.2. Özgürlük Değeri ile İlgili Vignette Uygulamasından Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında özgürlük değeri ile ilgili uygulaması yapılan (bkz. EK 5) vignetteler (kısa öykü) ile alakalı bulgulara yer verilmeye çalışılmıştır. Bu aşamada kısa öyküler oluşturulmuş ve 5 adet soru belirlenerek katılımcılara yöneltilmiştir. Alınan cevaplar betimsel analize tabi tutulmuş ve elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmaya çalışılmıştır. Özgürlük değerine yönelik Çağdaş'ın görmüş olduğu haberi siz görmüş olsaydınız ne yapardınız sorusu sorulmuş ve bulgular; Tablo 3.2'de verilmiştir.

Tablo 3.2: Çağdaş'ın Görmüş Olduğu Haberi Siz Görmüş Olsaydınız Ne Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Araştırma yapardım	K2, K4, K10, K11, K13, K15, K16, K17, K18, K20, K22, K24, K25, K26, K28, K29	16
Büyüklerime danışırdım	K8, K11, K15, K17, K21, K26, K27, K29	8
Yardım yapardım	K6, K12, K13, K14, K24	5
Empati yapardım	K9, K10, K28	3
TOPLAM		32

Tablo 3.2 incelendiği zaman, Çağdaş'ın görmüş olduğu haber karşısında siz olsaydınız ne yapardınız? Sorusuna karşılık 16 katılımcının araştırma yapardım şeklinde görüş belirttiği görülmüştür. Bu kod ile alakalı K29 *Her yerden bilgi alırdım. Araştırmalar*

yapardım. Onun ne anlama geldiğini büyüklerimden öğrenirdim. Sözlerine yer verirken, araştırma yapardım ile ilgili K4 *Ben de araştırma yapar ve çok üzülürdüm.* şeklinde görüş belirtmiştir. Bu başlık ile alakalı, K18 *Onun gibi araştırma yapardım ve bir çözüm yolu bulmaya çalışırdım.* İfadelerini kullanmıştır.

Tabloda, büyüklerime danışardım şeklinde görüş belirten 8 katılımcının olduğu görülmüştür. Bu kod ile ilgili K15 *Hemen aile büyüklerime derdim.* Şeklinde görüş belirtirken; K27 *Konuyu düşünür ve aile büyüklerime sorardım.* şeklinde görüşlerini dile getirmiştir. Bu soruya dair oluşan bir diğer görüşte yardım yapardım şeklinde olmuş ve bu kod ile alakalı 5 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K24 *O ülkeye yiyecek içecek yardımı yapardım. Savaş ile ilgili bilgileri araştırırdım. O ülkeye destek yapardım. Birileriyle birlikte olur, ihtiyaçlarını giderirdik.* Sözlerine yer vermiştir

Tabloda empati yapardım şeklinde görüş belirten 3 katılımcının olduğu görülmektedir. Bu kod ile ilgili K10 *Ben olsaydım onların yaşadıklarını düşünürdüm. Empati kurardım. Evde araştırma yapardım.* Sözlerine yer verirken; K28 *O konunun peşini bırakmazdım. Eski zamanlarda insanların yurtlarını kazanmak için ne yaptıklarını öğrenirdim. Kendimi başka insanların yerine koyardım. Onların oralarda nasıl acılar çektiklerini düşünürdüm ve kendime bir söz verirdim. Ben de büyüyünce yurudumu koruyan bir asker olacağım derdim.* İfadelerini kullanmıştır.

Tablo 3.3: Sivas Kongresi'ne Katılan Kişilerden Birisi de Siz Olsaydınız Neler Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Savaşırdım	K4, K6, K8, K10, K11, K13, K17, K26, K29, K30	10
Özgürlük için mücadele ederdim	K1, K5, K6, K8, K19, K25, K26, K28, K29	9
Ortak karar alırdım	K9, K10, K14, K23	4
TOPLAM		23

Tablo 3.3 incelendiği zaman üç farklı başlık altında 23 katılımcının görüş belirttiği görülmüştür. 7 katılımcı bu soruya her hangi bir yanıt vermemiştir. Katılımcıların cevaplarına bakıldığı zaman savaşırđım şeklinde görüş belirten 10 katılımcının olduğu görülmüştür. Bunlardan K13 *Onları arkalarından vururdum. Yani onlara katlanamayacakları kadar büyük tuzak kurardım. En basiti olarak bizim olduğumuz kıtaya girdiklerinde askerleri arkalarından dolaştırarak ateş topları, füzeler, bombalar atarak küçük bir tuzak kurabilirdim.* Şeklinde ifadeler kullanmıştır. Ayrıca bu görüş ile alakalı K29 *Devletime yardım eder ben de savaşırđım. Özgürlük çok önemli özgürlük için elimden gelen her şeyi yapardım.* Sözlerine yer vermiştir.

Tabloya bakıldığı zaman, ortak karar alırdım şeklinde görüş belirten dört katılımcının olduğu görülmüştür. Bunlardan K9 *Ben de vatanımı kurtarmak için diğer arkadaşlar ile çalışırđım.* İfadelerine yer vermiştir. Ayrıca K10 *Milletin özgürlüğü için beraber toplanarak ortak karar aldıktan sonra sonuna kadar savaşırđım.* İfadelerini kullanmıştır. Tabloya bakıldığı zaman özgürlük için mücadele ederdim şeklinde görüş belirten dokuz katılımcının olduğu görülmektedir. Bunlardan K6 *Özgürlüğüm için savaşmayı göze alırdım.* Şeklinde görüş belirtirken; K28 *Açık fikirli olurđum. İnsanların kararlarına saygı duyardım. Ama kendi fikirlerimi söylemekten de çekinmezdim. Vatanımızın özgür olması için çok çabalardım. Yenilikçi ve ileri görüşlü olmaya çalışırđım.* Sözlerine yer vermiştir. Özgürlük değeri ile ilgili niçin özgür olmalıyız sorusuna verilen cevaplar doğrultusunda ulaşılan bulgulara, Tablo 3.4'te yer verilmiştir.

Tablo 3. 4: Niçin Özgür Olmalıyız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Güzel bir yaşam için	K2, K4, K6, K7, K8, K10, K12, K13, K15, K17, K18, K19, K23, K24, K27, K28, K30	17
Tutsak olmamak için	K3, K21, K26, K28, K29	5
TOPLAM		22

Tablo 3.4 incelendiği zaman, 8 katılımcının görüş belirtmediği görülmüştür. Bu soru ile ilgili kodlara bakıldığı zaman; güzel bir yaşam için başlığı altında 17 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K12 *Özgürlük bir yaşamdır, hayattır. Özgürlük birliktir, beraberliktir. Eğer özgürlük olmazsa yaşam da hayat da olmaz.* İfadelerini kullanırken; K23 *“Rahat, huzurlu, güzel, eğlenceli, bağımsız, eşit, birlik ve beraberlik içinde olmak*

için özgür olmalıyız. Şeklinde görüş belirtmiştir, K6 Düşüncelerimizi özgürce ifade etmek için. İstedığımızı yapmak için. İfadelerini kullanmıştır. Katılımcılardan K17 ise; Çünkü özgürlüğümüz olmazsa hiç birşey yapamayız. Herkesin özgürlüğü kendinedir ne isterlerse onu yapar. Şeklinde düşüncelerini belirtmiştir. Yine bu kod ile ilgili, K19 Kendi hayatımızı yaşamak için özgür olmalıyız. Sözlerine yer verirken, K27 Hayatımızı yaşamak için gülüp eğlenmek için. İfadelerine yer vermiştir.

Bir kod olan tutsak olmamak için başlığı altında 5 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K21 *Tutsak olduğumuzda haklarımız kısıtlanır ve köle muamesesi görürüz.* Şeklinde fikir belirtirken; K28 ise *Kimseye esir olmamak için istediklerimizi rahat bir şekilde yapabilmek için. Hayatı güzel bir şekilde yaşamak için. İnsan özgür olmayacaksa yaşamının bir manası bence yok.* Şeklinde görüş belirtmiştir. Özgürlük değeri ile ilgili sorulan, özgürlük senin için ne anlam ifade ediyor sorusuna yönelik bulgular; Tablo 3.5'te verilmiştir.

Tablo 3. 5: Özgürlük Senin İçin Ne Anlam İfade Ediyor? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Serbest olmak	K1, K2, K3, K5, K6, K7, K10, K17, K23, K24, K25, K26, K27	13
Rahat yaşamak	K3, K5, K6, K8, K9, K10, K12, K16, K18, K24, K28	11
Haklarımızı kullanmak	K11, K13, K22, K23, K29	5
Bağımsızlık	K19, K25, K29	3
TOPLAM		32

Tablo incelendiği zaman, serbest olmak başlığı ile alakalı 13 katılımcı görüş belirtmiştir. Bu kod ile ilgili; K24 *Özgür yaşamak, istediğimiz şeyleri yapmak, fikirlerimizi açıkça söylemek, vatanımızda istediğimiz savaşa katılmak.* İfadelerini kullanırken; K27 *Özgürlük benim için damarlarımdan akan kan gibi insanın yaşaması için bir damar. O damarın içinde akan kan ve o kanı pompalayan bir kalp olması. İnsanın güzel yaşaması için özgür olması gerek.* Şeklinde görüş belirtirken, K7 *Tutsak olmamak, ülkem olması, uşak olmamak.* Sözlerine yer vermiştir. Yine bu kod ile ilgili, K10 *İstedığımız gibi dışarda çıkıp oynamak, kanun var nizam var. O yüzden istediğimiz kadar*

oyunuruz. Başkalarına göre yaşayınca bunlar olmuyor. Şeklinde ifade ederken; K17 *Özgürlük benim için kendini kapsayan bir şeydir. Özgürlük, ne istiyorsan alabilirsin. Sonuçta kendi emeğinle çalışıp alırsın. Mesela bir çocuğu düşünün para biriktirip tavşan almak istiyor. Biriktirdi ama annesi izin vermiyor ve parayı elinden alıyor.* Şeklinde görüş belirtmiştir.

Tablo incelendiği zaman, rahat yaşamak başlığı ile alakalı 11 katılımcı görüş belirtmiştir. Bu kod ile ilgili; K24 *Özgür yaşamak, istediğimiz şeyleri yapmak, fikirlerimizi açıkça söylemek, vatanımızda istediğimiz savaşa katılmak.* İfadelerini kullanırken; K28 *Özgürlük benim için damarlarımdan akan kan gibi insanın yaşaması için bir damar. O damarın içinde akan kan ve o kanı pompalayan bir kalp olması. İnsanın güzel yaşaması için özgür olması gerek.* Şeklinde görüş belirtmiştir. Bu soru ile ilgili son başlık olan haklarını kullanmak ile ilgili 5 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K13 *Özgürlük benim için kendimizi savunmak, kendimizi korumak, istediğimizi yapmak, özgür olmak, kendimi ifade etmek ve hakkımı savunmaktır.* Sözlerine yer vermiştir.

Bu soruya ilişkin bir diğer kod ise bağımsızlık ile ilgili 3 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K29 *Bağımsızlık aklıma geliyor. Yani haklarını kullanarak bir kişinin etkisi altına alınmadan yaşamak özgür, hür olmak.* İfadelerine yer vermiştir. Özgürlük değerine yönelik sorulan; bir millet için özgürlük neden önemlidir sorusuna ait bulgular, Tablo 3.6’da verilmiştir.

Tablo 3.6: Bir Millet İçin Özgürlük Neden Önemlidir? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Tutsak yaşamamak için	K1, K3, K5, K7, K8, K11, K12, K13, K21, K25, K29	11
Serbest olmak için	K1, K5, K6, K7, K14, K21, K24, K26, K28	9
Hakkımız olduğu için	K4, K15, K19, K22, K23	5
TOPLAM		25

Tablo 3.6 incelendiği zaman, 5 katılımcının görüş belirtmediği görülmüştür. Bu soruya yönelik, “tutsak yaşamamak için” kodu ile ilgili 11 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K5 *İstediğimizi yapmak için özgür oluyoruz. Eğer tutsak olsaydık hiçbir şey yapamazdık. Vatanımızı koruyamazdık.* İfadelerini kullanırken; K13 *Herhangi bir*

saldırıya karşı tutsak olmamak için, kendimizi, vatanımızı ve milletimizi korumak için özgürlük önemlidir. Çocukların geleceğini korumak içindir. Şeklinde görüş belirtirken, K3 Çünkü özgür olmazsak ömrümüzün sonuna kadar kölelik yaparız. Sözlerine yer vermiştir.

Bununla ilgili olarak Bir diğer kod olan serbest olmak için ile ilgili 9 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K24 İsteddiği dine sahip olma. İsteddiği ülkede yaşaması. Ülkedeki insanlar istediklerini yapar kimse karışamaz. Sözlerine yer verirken, K21 Çünkü özgürlük köle olmamak demektir. Birisinin zorlaması altında kalmadan bütün haklarını sonuna kadar kullanmak demektir. Şeklinde görüş belirtmiştir. Bir diğer kod olan hakkımız olduğu için ile ilgili 5 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K22 Çünkü herkesin özgürlük hakkı vardır. Özgürlük herkes için çok önemlidir. Her bireyin özgürlük hakkı vardır. Şeklinde görüş belirtmiştir.

3.3. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde vatanseverlik değerine ilişkin uygulanan kelime ilişkilendirme testlerine (bkz. EK 2, 3) ait bulgulara Tablo 3.7’de yer verilmeye çalışılacaktır.

Tablo 3.7: Vatanseverlik Değerine İlişkin Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testine Ait Bulgular

Kelime İlişkilendirme Ön Test		Kelime İlişkilendirme Son Test	
Kodlar	f	Kodlar	f
Bayrak	13	Atatürk	21
Atatürk	11	Vatan	20
Sevgi	11	Bayrak	20
Şehitlerimiz	9	İstiklal Marşı	19
Toprak	6	Gençliğe Hitabe	19
Vatan	5	Milli Mücadele	13
Özgürlük	5	Savaşmak	12

Tablo 3.7: Vatanseverlik Değerine İlişkin Kelime İlişkiledirme Ön ve Son Testine Ait Bulgular “(devamı)”

Kodlar	f	Kodlar	f
İstiklal Marşı	3	Şehitlerimiz	10
Bağımsızlık	2	Bağımsızlık	9
Arkadaşlık	2	Dayanışma	8
TOPLAM	66		141

Tablo 3.7 incelendiği zaman, birinci ve ikinci uygulama arasında farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim ikinci uygulamada vatanseverlik ile ilgili daha çok ulusal kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca vatanseverlik ile ilgili yapılan birinci uygulama sonucunda ortaya çıkan kavramlar ile ikinci uygulama sonucunda ortaya çıkan kavramlar arasında benzerliklerin ve farklılıkların bulunması katılımcıların süreç içerisinde aktif kaldıklarını bizlere göstermektedir. Aynı zamanda ikinci uygulamada ortaya çıkan ve çok sayıda katılımcının görüş belirttiği ulusal kavramların olması ilgili değerler yeterli düzeyde anlaşılabilir olduğunu bizlere göstermektedir.

3.4. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Vignette Uygulamasından Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında vatanseverlik değeri ile ilgili uygulaması yapılan (bkz. EK 5) vignetteler (kısa öykü) ile alakalı bulgulara yer verilmeye çalışılmıştır. Bu aşamada kısa öyküler oluşturulmuş ve 5 adet soru belirlenerek katılımcılara yöneltilmiştir. Alınan cevaplar betimsel analize tabi tutulmuş ve elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmaya çalışılmıştır.

Vatanseverlik değerine yönelik sorulan Ensar'ın yerinde siz olsaydınız ne yapardınız sorusu sorulmuş ve bulgular, Tablo 3.8'de verilmiştir.

Tablo 3.8: Ensar'ın Yerinde Siz Olsaydınız Ne Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Vatanım için mücadele ederdim	K3, K4, K7, K11, K12, K13, K14, K16, K19, K20, K23, K25, K26, K28, K29	15

Tablo 3.8: Ensar’ın Yerinde Siz Olsaydınız Ne Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular “(devamı)”

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Cephe arkasında çalışırdım	K4, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K16, K24, K30	10
Yardım ederdim	K5, K8, K9, K10, K13, K14, K24	7
Öğretmenlere sorardım	K5, K9, K11, K15, K18, K22	6
Bilimsel çalışmalar ile destek olurdu	K9, K20, K28	3
TOPLAM		41

Tablo 3.8 incelendiği zaman, vatanım için mücadele ederdim kodu ile ilgili 15 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K13 *Ben de Ensar gibi gönüllü olurum. Vatanım için sonuna kadar mücadele ederdim. Hastalarımız için de ne gerekiyorsa elimden geleni yapardım. Şehitlerimizin ailelerine aynı şekilde yapabileceğimiz kadar yardım yaparım.* Sözlerine yer verirken; K25 *Ben de Ensar gibi savaşmak isterdim. Vatanımız için canım feda.* İfadelerini kullanmıştır.

Bir diğer kod olan cephe arkasında çalışırdım ile ilgili 10 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K4 *Vatanıma yardım ederdim. Askerler için mermi götürürdüm.* Sözlerine yer vermiştir.

Diğer kod olan yardım ederdim ile ilgili 7 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K9 *Ben de Ensar gibi haberi görünce biraz teleşlanırdım. Bu konuyu ailemle ve öğretmenlerimle konuşmayı isterdim. Ensar’ın öğretmenine dediği gibi sadece savaş gerekmez. Derslerimize gayret edip bir meslek sahibi olup hastalara ve giyime yardımcı olabiliriz.* Şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılardan 6 kişi öğretmenlere sorardım şeklinde görüş belirtmiştir. Bunlardan K18 *Ben de öğretmenimle paylaşır ve çözüm yolu ararım.* Şeklinde ifade etmiştir.

Son olarak bilimsel çalışmalar ile destek olurdu ile ilgili 3 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K28 *Bence vatan için sadece savaşmak gerekmez. Vatan ilimle, bilgiyle, çok çalışmakla kalkındırılır. Sadece eline bir silah alıp cepheye gitmek ile bu iş olmaz. Bir savaşı kazandın ikiyi kazandın peki ya üç? Ya da sen erkeksin ama kızlar*

savaşa gitmez. Ama Mustafa Kemal Atatürk vatana verdiği önemi bilgiyle vermiştir. Söзlerini kullanmıştır.

Vatanseverlik değerine yönelik vatana hizmet için asker olmak gerekli midir sorusu sorulmuş ve elde edilen bulgular, Tablo 3.9’da verilmiştir.

Tablo 3.9: Vatana Hizmet İçin Asker Olmak Gerekli midir? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Gerekli değildir (elimden geleni yaparım)	K4, K8, K9, K10, K11, K13, K15, K16, K17, K20, K21, K23, K24, K26, K27, K28, K30	17
Gereklidir(vatanımızı korumak için)	K3, K6, K7, K12, K18, K19, K25, K29	8
TOPLAM		25

Tablo 3.9 incelendiği zaman, 5 katılımcının görüş belirtmediği görülmüştür. Bu soru ile ilgili gerekli değildir (elimden geleni yaparım) kodu ile ilgili 17 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K9 *Vatana hizmet etmek için sadece asker olmak gerekmez. Derslerimize iyi çalışıp büyüyüp bir meslek sahibi oluncada vatana yardım etmiş oluruz.* Şeklinde ifade ederken; K20 *Hayır illa asker olmak gerekmez. Oturduğun yerden çalışırsan, çabalarsan tıpkı Oktay Sinanoğlu gibi ya da herhangi bir bilim üzerine çalışan insanlar gibi sende bir şeyler yapabilirsin.* İfadelerini kullanmıştır.

Vatana hizmet için asker olmak gereklidir şeklinde görüş belirten 8 katılımcı bulunmaktadır. Bunlardan K3 *Evet. Çünkü özgürlüğümüz için esir tutulmamak için gerekirse ömrümün sonuna kadar savaşırdım.* Söзlerine yer vermiştir.

Vatanseverlik değerine yönelik sorulan vatansever olduğumuzu başka nasıl gösterebiliriz sorusuna yönelik bulgular, Tablo 3.10’da verilmiştir.

Tablo 3.10: Vatansever Olduğumuzu Başka Nasıl Gösterebiliriz? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Milli değerleri koruyarak	K2, K3, K4, K5, K6, K8, K13, K14, K18, K20, K23, K25, K26, K28	14
Emanetlere sahip çıkarak	K9, K10, K11, K16, K17, K18, K19, K22, K23, K27	10

Tablo 3.10: Vatansaver Olduğumuzu Başka Nasıl Gösterebiliriz? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular “(devamı)”

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Sorumluluklarımızı yerine getirerek	K16, K20, K23, K25, K26, K28, K30	7
Çevremizi koruyarak	K8, K10, K17, K21, K22, K23	6
Yardımlaşarak	K8, K9, K12, K15, K24	5
Savaşarak	K3, K4, K6, K13, K24	5
TOPLAM		47

Tablo 3.10 incelendiği zaman, vatansaver olduğumuzu başka nasıl gösterebiliriz? Sorusuna verilen cevaplara bakıldığında; milli değerleri koruyarak ile ilgili 14 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K13 *Milli değerlerimize sahip çıkararak, savaşarak, mücadele ederek, toprağımızı koruyarak ve bayrağımızı ayakta tutarak*. Sözlerine yer vermiştir.

Tabloda karşımıza çıkan bir diğer kod ise emanetlere sahip çıkararak şeklinde olmuştur. Bununla ilgili 10 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K11 *Babamın okuduğu okulda okuyorum. Bize sağlam temiz sıralar bırakmışlar. Her yeri temiz tutmak vatansaverliktir*. Sözlerine yer vermiştir. Bir diğer kod olan sorumluluklarımızı yerine getirerek ile ilgili 7 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K25 *Vatanımızın her zaman arkasında durarak askerlerimizin değerini bilerek ve bizlere düşen sorumluluklarımızı en iyi şekilde yerine getirerek*. Sözlerine yer vermiştir.

Bu soruya dair bir diğer başlık; çevremizi koruyarak şeklinde olmuştur. Bununla ilgili 6 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K21 *evremize zarar vermeden büyüyüp meslek sahibi olarak yararlı olabiliriz*. İfadelerini kullanmıştır. Diğer birkod olan savaşarak kodu ile ilgili 5 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K24 *Vatanımız için savaşırız. Ordu silah alırken bütçemizin yettiği kadar yardım ederiz. Savaşta olan askerlerimizin ailelerinin yanında olmak, daima arkalarını kollama*. şeklinde ifade etmiştir. Yardımlaşarak kodu ile ilgili 5 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K8 *İnsanlara, ocuklara ve yaşlı kişilere iyi davranırız. Yardım ederek. Çevreyi koruyarak*. Sözlerine yer vermiştir.

Vatanseverlik değerine yönelik sorulan, vatanseverlik senin için ne anlam ifade ediyor sorusuna yönelik bulgular, Tablo 3.11’de verilmiştir.

Tablo 3.11: Vatanseverlik Senin İçin Ne anlam İfade Ediyor? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Vatan	K2, K3, K5, K7, K11, K13, K22, K23, K26, K27, K28	11
Vatan için savaşmak	K6, K7, K16, K19, K20, K21, K26	7
zgrlk	K1, K3, K5, K13, K23, K24	6
Birlik beraberlik	K15, K18, K19, K20, K21	5
Bayrak sevgisi	K3, K9, K24	3
Atatürk	K3, K23	2
şehitlerimizi	K1, K10	2
TOPLAM		36

Tablo 3.11 incelendiği zaman, vatanseverlik senin için ne anlam ifade ediyor sorusuna verilen cevaplar analiz edildiğinde; vatan kodu altında 11 katılımcının görüş belirttiği görülmektedir. Bunlardan K28 *Vatanseverlik benim için her şeyi ifade ediyor. Bir anne baba neyse vatan da benim için öyle. şöyle düşünelim. Bir evde ocak olmazsa o evde yemek de olmaz. İşte bizim vatanımız hr olmazsa biz de böyle iyi şartlar altında yaşayamayız. Sözlerine yer vermiştir. Vatanımız için savaşmak”* kodu ile alakalı 7 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K6 *Vatanımız için savaşmayı, onu korumayı ifade ediyor.* şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer başlık olan özgürlük ile ilgili 6 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K13 *Toprağını koruyan, vatanını seven, özgürlüğümüz için mücadele eden vatandaşlar.* şeklinde ifade etmiştir.

Tabloda bir diğer kod olan “birlik beraberlik” ile ilgili 5 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K18 *Birlik olmak, beraber olmak, dayanıklı olmak.* şeklinde ifade ettiği görülmektedir. Ayrıca şehitlerimizi ve Atatürk ifade ediyor şeklinde ikişer katılımcı görüş belirtirken; bayrak sevgisi ile ilgili 3 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K9 *Vatanseverlik benim için; yardımlaşmayı, gayret edip meslek sahibi olup insanlara yardım etmeyi ve bayrak sevgisini ifade ediyor.* Sözlerine yer vermiştir. Vatanseverlik

değerine yönelik sorulan, bir millet için vatanseverlik neden önemlidir sorusu sorulmuş ve bulgular, Tablo 3.12’de verilmiştir.

Tablo 3.12: Bir Millet İçin Vatanseverlik Neden Önemlidir? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Vatan için	K1, K2, K6, K7, K10, K11, K12, K13, K16, K19, K22, K23, K25, K26, K27, K28	16
Özgürlük için	K1, K3, K4, K5, K13, K23, K24	7
Birlik ve beraberlik için	K16, K17, K19, K21, K22	5
Bayrak için	K14, K24	2
TOPLAM		30

Tablo 3.12 incelendiği zaman, bir millet için vatanseverlik neden önemlidir sorusuna ait bulgular görülmektedir. Vatan için kodu ile ilgili 16 katılımcı görüş belirtirken, bunlardan K25 *Vatanımız için bu askerlerin canlarını feda ederek savaşması ve Mustafa Kemal Atatürk’ün mücadeleleri için.* İfadelerini kullanmıştır.

Özgürlük için kodu ile ilgili 7 katılımcı görüş belirtirken; bunlardan K13 *İnsanların özgürlüğü için, çocukların geleceği için, ilelebet yaşamak için, vatanımızı ayakta tutmak için.* Şeklinde ifade ederken, birlik ve beraberlik için ile alakalı 5 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K16 *Vatani korumak, birlik ve beraberlik için önemlidir.* İfadelerine yer vermiştir bayrak için kodu ile ilgili iki katılımcı görüş belirtmiştir.

Özgürlük değeri ile ilgili yapılan araştırma bulgularına genel olarak bakıldığı zaman, katılımcıların bu değere yönelik olumlu tutum geliştirdikleri söylenebilir. Uygulama bulguları bu görüşü destekler niteliktedir.

3.5. Dayanışma Değeri ile İlgili Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde dayanışma değerine ilişkin uygulanan kelime ilişkilendirme testlerine (bkz. EK 2, 3) ait bulgulara Tablo 3.13’te yer verilmeye çalışılacaktır.

Tablo 3.13: Dayanışma Değerine İlişkin Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testine Ait Bulgular

Kelime İlişkilendirme Ön Test		Kelime İlişkilendirme Son Test	
Kodlar	f	Kodlar	f
Arkadaşlık	17	Birlik ve beraberlik	26
Dostluk	14	Milli Mücadele	26
Birlik ve beraberlik	13	Destek olmak	25
Yardımlaşma	13	Tekalif-i Milliye	24
Sevgi	12	Yardımlaşma	18
Kardeşlik	7	Vatan	9
Yardımseverlik	5	Dostluk	8
Aile	4	Sosyal Bilgiler dersi	6
Vatan	2	Cumhuriyetin ilan edilmesi	5
		Bayrak	4
TOPLAM	87		151

Tablo 3.13 incelendiği zaman, birinci ve ikinci uygulama arasında farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim ikinci uygulamada dayanışma ile ilgili daha çok ulusal kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde süreç içerisinde uygulanan yöntem ve teknikler ile kullanılan materyallerin amacına hizmet ettiği söylenebilir. Ayrıca dayanışma ile ilgili yapılan birinci uygulama sonucunda ortaya çıkan kavramlar ile ikinci uygulama sonucunda ortaya çıkan kavramlar arasında benzerliklerin ve farklılıkların bulunması katılımcıların süreç içerisinde aktif olduklarını bizlere göstermektedir. Aynı zamanda ikinci uygulamada ortaya çıkan ve çok sayıda katılımcının görüş belirttiği ulusal kavramların olması ilgili değerler yeterli düzeyde anlaşılabilir olduğunu bizlere göstermektedir.

3.6. Dayanışma Değeri ile İlgili Vignette Uygulamasından Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında dayanışma değeri ile ilgili uygulaması yapılan (bkz. EK 5) vignetteler (kısa öykü) ile alakalı bulgulara yer verilmeye çalışılmıştır. Bu aşamada

kısa öyküler oluşturulmuş ve 5 adet soru belirlenerek katılımcılara yöneltilmiştir. Alınan cevaplar betimsel analize tabi tutulmuş ve elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmaya çalışılmıştır. Dayanışma değerine yönelik sorulan Hazal'ın yapmış olduğu davranışı siz yapar mıydınız? Neden sorusuna yönelik bulgulara, Tablo 3.14'te verilmiştir.

Tablo 3.14: Hazal'ın Yapmış Olduğu Davranışı Siz Yapar mıydınız? Neden? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Evet yapardım (çünkü yardım ederdim)	K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K9, K10, K11, K12, K13, K14, K18, K19, K22, K30	17
Evet yapardım (destek olmak için)	K8, K13, K15, K16, K17, K19, K24, K25, K28, K29, K30	11
TOPLAM		28

Tablo 3.14 incelendiği zaman 2 katılımcının görüş belirtmediği görülmüştür. Bu soru ile ilgili, katılımcılar 2 farklı kod alanında görüş belirttiklerine ulaşılmıştır. Hazal'ın yapmış olduğu davranışı siz yapar mıydınız? Sorusuna verilen yanıtlara bakıldığı zaman; evet yapardım (çünkü yardım ederdim) ile ilgili 17 katılımcının görüş belirttiği görülmüştür. Bunlardan K3 *Evet yapardım. Çünkü vatanımızı korumak için o kadar savaş yapılmıştır. Biz de onlara böyle şeyler yaparak destek olmalıyız. Arkalarında bizim olduğumuzu bilsinler, bu vatani hiç kimseye yar etmeyeceğimizi bilsinler.* Şeklinde ifade ederken; K9 *Ben de yapardım. Çünkü askerlerimiz bizim için kendilerini tehlikeye atıyorlar. Ben de askerlerimize teşekkür amaçlı elimden geleni yaparım.* Sözlerine yer vermiştir.

İlk kod ile alakalı olan bir diğer sonuçta evet yapardım (destek olmak için) ile ilgili 11 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K24 *Evet ben de vatanıma elimden geleni yapardım. Kullanmadığım fazla eşyalarımı ben de verirdim. Vatanıma faydalı birisi olmayı isterdim.* Sözlerine yer vermiştir. Katılımcı görüşlerine bakıldığı zaman öğretimi hedeflenen değerlerin yanı sıra empati becerilerinde gelişmiş olduğu söylenebilir.

Dayanışma değerine yönelik sorulan sizin sokağınızda böyle bir olay yaşansa siz neler yapardınız sorusuna yönelik bulgulara, Tablo 3.15'te verilmiştir.

Tablo 3.15: Sizin Sokağınızda Böyle Bir Olay Yaşansa Siz Neler Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Elimden geleni yapardım	K1, K3, K4, K9, K10, K13, K15, K16, K17, K19, K20, K21, K22, K23, K24, K25, K26, K28, K29, K30	20
Büyüklerle danışarak yardım ederdim	K2, K5, K6, K7, K9, K11, K12, K14, K15, K18, K27	11
TOPLAM		31

Tabloda sizin sokağınızda böyle bir olay yaşansa siz neler yapardınız sorusuna verilen yanıtlara dair bulgulara bakıldığında, elimden geleni yapardım ile ilgili 20 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K29 *Evdeki eşyalardan veya bir yerden alıp getirir verirdim elimden geleni yapardım.* Şeklinde ifade ederken; K9 *Ben de teyzelere, ninele sorardım. Eve gince bu durumu bir büyüğüme anlatırdım. Büyüğümün beni anlayışla karşılayacağını biliyorum. Evde kullanmadığım giysilerimi, defterlerimi, kalemlerimi ve konserveleri ihtiyacı olanlarla paylaşırdım.* Şeklinde ifade etmiştir.

Diğer kod olan büyüklerle danışarak yardım ederdim kodu ile alkali 11 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K5 *Büyüklerimden yardım alarak yardım ederdim.* Şeklinde ifade ederken; K18 *Ben de Hazal gibi aileme söyledim ve vatanımızda savaşan askerlere yardım ederdim.* İfadelerine yer vermiştir. Bu ifadelere bakıldığı zaman, araştırmaya katılan öğrencilerin dayanışma değerine yabancı olmadıkları, aynı zamanda dayanışma değerini gündelik hayatlarına rahatlıkla aktarabildikleri görülmüştür.

Dayanışma değerine yönelik yapılan bu uygulama bulgularına bakıldığı zaman, öğrenciler hem dayanışma değerini benimsedikleri, hem de tarihsel empati becerilerinin geliştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim soyut bir kavram olan dayanışma kelimesini günümüz şartları ile değerlendirmeden geçmişe yönelik görüş belirtmeleri bunu kanıtlar nitelikte olduğunu söyleyebiliriz. Araştırma sonucunda ulaşılan bulgular da bu görüşü destekler niteliktedir.

Dayanışma değerine yönelik sorulan Milli Mücadele dönemi'nde siz olsaydınız bu emirler karşısında neler yapardınız sorusuna yönelik bulgulara, Tablo 3.16'da verilmiştir.

Tablo 3.16: Milli Mücadele Dönemi’nde Siz Olsaydınız Bu Emirler Karşısında Ne Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Askerlere yardım ederdim	K4, K6, K9, K10, K13, K15, K17, K18, K23, K25, K26, K27, K28, K29, K30	15
Savaşırđım	K1, K2, K3, K5, K12, K16, K21, K22, K24	9
Emirleri yerine getirirdim	K2, K8, K11, K13, K16, K19	6
TOPLAM		30

Tablo 3.16 incelendiği zaman, 3 farklı kod altında 30 katılımcının görüş belirttiği görülmüştür. İlk olarak, askerlere yardım ederdim ile ilgili 15 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan de K30 *Askerlerimizin arkasında dururdum. Savaşa katılmasak bile biz de onlara erzak yardımında bulunurduk.* İfadelerini kullanırken; K13 *“Emirlere uyardım. Yani elimden geleni yaparak askerlere destek oluorum. Elimde ne varsa yeteceği kadar verirdim. Yiyecek falan verirdim.* Şeklinde ifade etmiştir.

Diğer kod olan savaşırđım kodu ile alakalı 9 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K22 *Gidip savaşırđım. Askerlerimize yardım ederdim ve bir duyuru yapardım herkes hazırlıklı olsun savaş olacak diye duyururdum.* Sözlerine yer verirken; Son olarak “emirleri yerine getirirdim” ile ilgili 6 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K16 *Emirleri uygular yerine getirirdim. İnsan yeri geldiğinde vatani için canını bile verebilir.* Şeklinde ifade etmiştir.

Dayanışma değerinin öğretiminin hedeflendiği bu uygulamada, katılımcılarda sadece değerini içselleştirme değeril aynı zamanda tarihsel empati becerisinin de geliştiiği söylenebilir. Verilen cevaplar analiz edildiğinde çıkan sonuçlar bunu destekler niteliktedir. Katılımcılarda milli duyguları uyandırırken dayanışma değerinin sadece bireysel düzeyde kalmadığı aynı zamanda ulusal boyutta da etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu açıdan bakıldığında zaman, araştırma sürecinde kullanılan yöntem ve tekniklerin amacına hizmet ettiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Kullanılan yöntem ve teknikler katılımcıların düzeyine uygun hale getirildikten sonra uygulanmıştır.

Dayanışma değerine yönelik sorulan dayanışma senin için ne anlam ifade ediyor sorusuna yönelik bulgulara, Tablo 3.17’de yer verilmiştir.

Tablo 3.17: Dayanışma Kelimesi Senin İçin Ne Anlam İfade Ediyor? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Birlik ve beraberlik	K3, K6, K7, K9, K10, K12, K13, K16, K18, K20, K21, K22, K23, K24, K28, K30	16
Yardıms severlik	K9, K10, K12, K13, K14, K17, K19, K20, K24, K26, K27, K29	12
Vatanseverlik	K3, K18, K23	3
Savaş	K21, K23, K25	3
Özgürlük	K3, K5, K23	3
TOPLAM		37

Tablo 3.17 incelendiği zaman, dayanışma kelimesinin ne anlam ifade ettiği sorulmuş ve alınan cevaplar analiz edilmiştir. Buna göre; birlik ve beraberlik kodu ile ilgili 16 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K6 *Dayanışma benim için birlik olmayı ve yardımlaşmayı ifade ediyor*. Sözlerine yer verirken; K10 *Birlik ve beraberlik, zor günlerimizde bize yardım eder*. İfadelerine belirtmiştir.

Bu başlık ile ilgili bir diğer kod olan yardıms severlik ile alakalı 12 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K17 *Dayanışma, vatan demek. Benim için millet demek, ihtiyacı olan insanlara yardım etmek ve onlara bir umut olmak demektir. İşte dayanışma benim için bu demek*. Şeklinde ifade etmiştir. Ayrıca bu soru ile ilgili üçer katılımcı vatanseverlik, savaş ve özgürlük kodları ile görüş belirtmişlerdir.

Dayanışmanın ne anlam ifade ettiğinin sorulduğu bu soruya verilen yanıtlara genel olarak bakıldığı zaman, katılımcılar dayanışma değerini daha çok birlik, beraberlik ve yardıms severlik kavramlarıyla ilişkilendirdiklerine rastlanmıştır. Bu değere yönelik bu algıların olmasının, araştırmanın amacına yönelik olumlu birer adım olduğu şeklinde düşünülebilir. Aynı zamanda katılımcıların dayanışma değerini genel olarak ulusal kavramlar ile bağdaştırmaları, değerlerin öğretiminde kullanılan Nutuk adlı eserin amacına uygun olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Dayanışma değerine yönelik sorulan bir millet için dayanışma neden önemlidir sorusuna yönelik bulgulara, Tablo 3.18’de verilmiştir.

Tablo 3.18: Bir Millet İçin Dayanışma Neden Önemlidir? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Birlik ve beraberlik için	K2, K8, K12, K13, K15, K17, K19, K20, K21, K23, K25, K29, K30	13
Vatan için	K1, K3, K6, K7, K9, K11, K12, K14, K16, K18, K22, K26	12
Ayakta durmak için	K5, K10, K11, K12, K20	5
TOPLAM		30

Tablo 3.18 incelendiği zaman, bir millet için neden önemlidir sorusuna verilen cevaplar 3 farklı kod altında gruplandırılmıştır. İlk olarak birlik ve beraberlik için ile ilgili 13 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K13 *Millet olarak bir birimize yaslanmak çok önemlidir. Eğer önemsiz olsaydı biz bu günlere gelemezdik ve ayakta duramazdık. Belki de vatanımıza başkaları ihanet ederdi.* İfadelerini kullanmıştır.

Bir diğer kod olan vatan için ile ilgili 12 Katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K9 *Dayanışma dediğimiz şey birlik olup insanlara, canlılara yardımda bulunmak ve askerlerimizin vatanımızı koruyup kollaması dayanışmayı ifade ediyor.* Sözlerine yer verirken; “birlik ve beraberlik için” ile ilgili 13 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K13 *Millet olarak bir birimize yaslanmak çok önemlidir. Eğer önemsiz olsaydı biz bu günlere gelemezdik ve ayakta duramazdık. Belki de vatanımıza başkaları ihanet ederdi.* İfadelerini kullanmıştır. Son olarak ayakta durmak için ile ilgili 5 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K10 *Güçlü olmak için, savaşmak için, ayakta dimdik durabilmek için.* Şeklinde ifade etmiştir. Bu soruya yönelik katılımcıların hepsinin görüş belirtmesi araştırmanın olumlu yanı olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Dayanışma değerine yönelik yapılan uygulamalar bunu destekler niteliktedir.

3.7. Bağımsızlık Değeri ile İlgili Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testinden Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde bağımsızlık değerine ilişkin uygulanan kelime ilişkilendirme testlerine (bkz. EK 2, 3) ait bulgulara Tablo 3. 19’da yer vermeye çalışılacaktır.

Tablo 3.19: Bağımsızlık Değerine İlişkin Kelime İlişkilendirme Ön ve Son Testine Ait Bulgular

Kelime İlişkilendirme Ön Test		Kelime İlişkilendirme Son Test	
Kodlar	f	Kodlar	f
Özgürlük	17	Hürriyet sahibi olmak	30
Bayrak	14	Mustafa Kemal gibi olmak	29
Kan	8	Tutsak olmamak	22
Şehit	5	Özgür olmak	22
Dostluk	4	Kendi kararlarını alabilmek	19
Türkiye	3	Hür olmak	19
İstiklal Marşı	3	Serbest olmak	13
Atatürk	3	Başkasının himayesinde olmamak	9
Vatan	3	Bayrak	5
Arkadaşlık	2	Milli Mücadele	4
Hak	2		
Ay Yıldız	2		
Millet	2		
TOPLAM	67		172

Tablo 3.19 incelendiği zaman, birinci ve ikinci uygulama arasında farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim ikinci uygulamada bağımsızlık ile ilgili daha çok ulusal kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde süreç içerisinde uygulanan yöntem teknikler ve kullanılan materyallerin amacına hizmet ettiği söylenebilir. Ayrıca bağımsızlık ile ilgili yapılan birinci uygulama sonucunda ortaya çıkan kavramlar ile ikinci uygulama sonucunda ortaya çıkan kavramlar arasında benzerliklerin ve farklılıkların bulunması katılımcıların süreç içerisinde aktif olduklarını bizlere göstermektedir. Aynı zamanda ikinci uygulamada ortaya çıkan ve çok sayıda katılımcının görüş belirttiği ulusal kavramların olması ilgili değerlerin yeterli düzeyde anlaşılmiş olduğunu bizlere göstermektedir.

3.8. Bağımsızlık Değeri ile İlgili Vignette Uygulamasından Elde Edilen Bulgular

Araştırmanın bu aşamasında da bağımsızlık değeri ile ilgili uygulaması yapılan (bkz. EK 5) vignetteler (kısa öykü) ile alakalı bulgulara yer verilmeye çalışılmıştır. Bu aşamada kısa öyküler oluşturulmuş ve 5 adet soru belirlenerek katılımcılara yöneltilmiştir. Alınan cevaplar betimsel analize tabi tutulmuş ve elde edilen bulgular aşağıda tablolar halinde sunulmaya çalışılmıştır. Bağımsızlık değerine yönelik sorulan Cemre'nin yerinde siz olsaydınız ne yapardınız sorusuna yönelik bulgulara, Tablo 3.20'de yer verilmiştir.

Tablo 3.20: Cemre'nin Yerinde Siz Olsaydınız Ne Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Öğretmenime sorardım	K5, K8, K11, K19, K23, K25, K26, K27, K28, K29	10
Çevremdeki insanlara anlatırdım	K2, K3, K5, K6, K8, K9, K15, K23, K29	9
Panoya asardım	K1, K4, K9, K18, K20, K23, K24, K26	8
Arkadaşlarla paylaşırdım	K8, K19, K20, K24, K25, K27, K28	7
Hayallerimin peşinden koşardım	K10, K12, K16, K17, K21	5
TOPLAM		39

Tablo 3.20 incelendiği zaman, ilgili vignette sorusuna verilen cevaplar yukarıda ki tabloda analiz edilmeye çalışılmıştır. Buna göre; öğretmenime sorardım ile alakalı 10 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K5 *Gelen mektubu öğretmenimle paylaşırdım. Gereken mücadeleyi yapardık.* İfadelerini kullanmıştır. Diğer bir kod olan çevremdeki insanlara anlatırdım ile ilgili 9 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K3 *Herkesine detaylı bir şekilde anlatırdım. Vatanımızın değerini daha iyi anlaşılması için o mektubu teker teker herkese gösterirdim. Herkesin vatanımız için savaşmasını sağlardım.* Şeklinde ifade etmiştir.

Tabloda ki bir diğer kod olan panoya asardım” kodu ile ilgili 8 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K9 *Ben annemle babamla konuşur, onların da fikirlerini alırdım. Panoya asıp herkesin düşüncelerini öğrenmek isterdim. Arkadaşlarımı toplayıp onlara;*

herkesin kendi olmasını isterdim. Sözlerine yer vermiştir. Bir diğer kod olan “arkadaşla paylaşırdım” ile alakalı 7 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K19 Öğretmenime gösterirdim ve ne söylemek istediğini öğrenirdim. Son olarak arkadaşlarımla paylaşırdım. Sözlerine yer verirken son olarak, hayallerimin peşinden koşardım kodu ile alakalı 5 katılımcı görüş belirtmiştir. K10 bununla alakalı olarak; Daha çok derslerime çalışırım. Çevremi temiz tutarım ve hayallerimin peşinden koşardım. Şeklinde ifade etmiştir. Bağımsızlık değerine yönelik sorulan bağımsızlığımız kazanılmamış olsaydı şu anki durumumuz nasıl olurdu sorusuna yönelik bulgulara, Tablo 3.21’de yer verilmiştir.

Tablo 3.21: Bağımsızlığımız Kazanılmamış Olsaydı Şu Anki Durumumuz Nasıl Olurdu? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Tutsak yaşırdık	K6, K8, K11, K13, K15, K16, K17, K18, K19, K20, K21, K23, K24, K27, K28, K29, K30	17
Rahat yaşayamazdık	K1, K2, K3, K6, K7, K16, K19, K20, K23, K24, K28	11
Hayallerimize ulaşamazdık	K9, K10, K12, K20, K25	5
TOPLAM		33

Tablo 3.21 incelendiği zaman, tutsak yaşırdık ile ilgili 17 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K28 *Esir olurduk, başka devletlerin eline mahkum kalırdık. İstediklerimiz şeyleri yapamazdık. Kendi kararlarımızı kendimiz vermemiz gerekirken başkaları bizim yerimize karar verirdi. İnsanlar istedikleri şeyleri yapamayınca ortalık karışırdı. İfadelerini kullanırken, K8 Özgür olamazdık. Mutlu olamazdık. Şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer kod olan; rahat yaşayamazdık ile ilgili 11 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K23 *Şu anki durumumuz gibi yaşayamazdık. Güçlüler zayıfları ezer herkes birbirine kötülük eder, işkence eder, bağımsızlığımızı alır, özgürlüğümüz olmaz, birlik ve beraberlik içinde yaşayamayız ve vatanseverliğimizi elimizden alırlar. İfadelerini kullanırken, K3 *Okula gidemezdik. Her gün ölüm haberleri alırdık. Arkadaşlarımızı kaybederdik. Korkudan uyuyamazdık. Sonsuza kadar böyle yaşamak zorunda kalırdık. Sözlerine yer vermiştir.***

Bağımsızlık değerine yönelik sorulan, Milli Mücadele yıllarında siz olsaydınız ne yapardınız sorusuna yönelik bulgulara, Tablo 3.22’de yer verilmiştir.

Tablo 3.22: Milli Mücadele Yıllarında Siz Olsaydınız Ne Yapardınız? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Vatanım için savaşırdım	K1, K2, K5, K6, K7, K14, K15, K16, K17, K18, K20, K21, K22, K23, K26, K27, K28, K29, K30	19
Askerlere yardım ederdim	K3, K4, K8, K9, K13, K14, K15, K19, K21, K23, K24, K25, K26	13
TOPLAM		32

Tablo 3.22 incelendiği zaman, vatanım için savaşırdım kodu ile alakalı 19 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K16 *Mustafa Kemal önderliğinde savaşırdım. Halkı ayaklandırıp, bu yolda ölmeye hazırlardım. Ülkemi savunur başkalarının eline bırakmazdım.* Şeklinde ifade ederken; K30 *Savaşırdım ve vatanımı milletimi korurdum. Ama sadece ben değil ailem, akrabalarım ve komşularla bir olup öyle savaşırdım.* Şeklinde ifade ederken, K18 *Elimden geleni yapardım. Devletimin bağımsız ve özgür olmasını sağlardım.* Şeklinde ifade etmiştir.

Bir diğer kod olan askerlere yardım ederdim ile alakalı 13 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K8 *Askerlerimize çorap, kazak, yemek yollardım. Ve onlara destek olurdum.* Sözlerine yer verirken; K24 *Orduya destek olurdum. Savaşta yardım ederdim. Ordunun yiyecek, içeceğine yardım ederdim.* Sözlerine yer vermiştir.

Bağımsızlık değerine yönelik sorulan, bağımsızlık senin için ne anlam ifade ediyor sorusuna yönelik bulgulara, Tablo 3.23'te yer verilmiştir.

Tablo 3.23: Bağımsızlık Senin İçin Ne Anlam İfade Ediyor? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Özgürlük	K1, K2, K6, K7 K9, K13, K18, K19, K21, K24, K25	11
Kendi kararlarımızı almak	K8, K9, K10, K13, K17, K20, K24, K25, K29	9
İstedığımızı yapabilmek	K6, K13, K15, K16, K19, K22, K24, K27	8

Tablo 3.23: Bağımsızlık Senin İçin Ne Anlam İfade Ediyor? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular “(devamı)”

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
Tutsak olmamak	K6, K7, K11, K13, K26, K30	6
Bayrak	K4, K28	2
TOPLAM		36

Tablo 3.23 incelendiği zaman, katılımcı görüşleri yukarıda belirtilmiştir. Buna göre; özgürlük ile ilgili 11 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K18 *Özgür yaşamak. Haklarımızla yaşamak. Devletimizle bir arada yaşamak.* Şeklinde ifade ederken; kendi kararlarımızı almak” ile alakalı 9 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan *Bir kişinin veya bir devletin kararlarına hiç karışmaması.* Sözlerine yer vermiştir.

Bir diğer kod olan istediğimizi yapabilmek” ile alakalı 8 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K15 *Kendinin istediği şeyleri yapması. Diğer türlü hep mutsuz olur.* İfadelerini kullanırken tutsak olmamak kodu ile alakalı 6 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K13 *Benim için esir kalmamak. Başka devletlere hükmetmemek, kendi hayatımızı kendimiz kurmak, özgür olmak, rahat yaşamak, tutsak kalmamaktır.* Sözlerine yer vermiştir. Son olarakta bayrak kodu ile ilgili de 2 katılımcı görüş belirtmiştir.

Bağımsızlık değeri ile ilgili yapılan uygulama bulgularına bakıldığında zaman bütün katılımcıların görüş belirtmiş olması bu değere yönelik öğrenmelerin olumlu yönde olduğunu göstermektedir. Bu değeri, özellikle özgürlük, tutsak olmamak ve bayrak gibi kavramlar ile ilişkilendirme yapmaları bunu kanıtlar niteliktedir.

Bağımsızlık değeri ile ilgili bu cevaplara genel olarak bakıldığında zaman, araştırmada kullanılan yöntem ve tekniklerin değer öğretimine katkısının olumlu düzeyde olduğu söylemek yanlış olmayacaktır. Ayrıca araştırmada kullanılan Nutuk adlı eserin özellikle de bağımsızlık ve özgürlük gibi Türk Milleti’in binlerce yıldır damarlarında dolaşan değerlerin öğretiminde son derece etkili bir kaynak olduğu söylenebilir.

Bağımsızlık değerine yönelik sorulan, bir millet için bağımsızlık neden önemlidir sorusuna yönelik bulgulara, Tablo 3.24’te yer verilmiştir.

Tablo 3.24: Bir millet için Bağımsızlık Neden Önemlidir? Sorusuna Yönelik Cevaplara Ait Bulgular

Kodlar	Katılımcılar (n=30)	f
İnsanların istedikleri şeyleri yapması için	K5, K6, K7, K10, K12, K14, K15, K22, K24, K30	10
Milletin özgürce yaşaması için	K2, K6, K7, K9, K18, K20, K21	7
Başka devletlerin emrinde olmamak için	K3, K16, K17, K23, K26, K29, K30	7
Hakların korunması için	K6, K16, K18, K19, K27	5
TOPLAM		29

Tablo 3.24 incelendiği zaman, bağımsızlık bir millet için neden önemlidir sorusuna ilişkin bulgular tablo halinde sunulmuştur. Bu soruya yönelik 1 katılımcı görüş belirtmemiştir. Buna göre insanların istedikleri şeyleri yapması için ile ilgili 10 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K24 *İstediği yerde yaşayabilmek için, istediği dine sahip olmak için ve kendi kararlarını alabilmek için*. İfadelerini kullanırken; milletin özgürce yaşaması için kodu ile alakalı 7 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K18 *O milletin bir olup yaşaması, özgürce yaşaması, bağımsızca yaşaması, hak ve sorumlulukları ile yaşaması için*. Şeklinde görüş belirtmiştir. Bir diğer kod olan başka devletlerin emrinde olmamak için ile ilgili 7 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan *Bağımsızlık olmazsa bir devletin himayesi altında esir gibi yaşardık. O da çok kötü olurdu*. Şeklinde ifade etmiştir. Son olarak hakların korunması kodu ile ilgili de 5 katılımcı görüş belirtmiştir. Bunlardan K27 *Eğer bağımsızlık olmasaydı haklarımız olmazdı. Bizim söylediklerimiz geçmezdi*. Şeklinde ifade etmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde vignette tekniği ile değer analizinin değer öğretimine etkisinin değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla ders programında yer alan dört değer seçilmiştir. Bu değerler ile ilgili Nutuk kitabından seçilen bölümler ile kısa öykülerden oluşan vignetteler kullanılmıştır. Ayrıca uygulama sürecinin başında ve sonunda kelime ilişkilendirme testleri uygulanmıştır. Araştırmanın bu bölümünde, bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve ilgili literatürdeki benzer araştırmalar ile karşılaştırmalara yer verilmiştir. Ayrıca araştırma doğrultusunda önerilere yer verilmiştir.

4.1. Sonuçlar

Araştırmada bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar şunlardır.

4.1.1. Özgürlük Değerine Ait Sonuçlar

Özgürlük değeri ile ilgili araştırma kapsamında yapılan çalışmalara bakıldığı zaman, katılımcıların bu değere yönelik algılarının olumlu yönde olduğu söylenebilir. Araştırmanın ilk aşamasında yapılan kelime ilişkilendirme ön testine yönelik verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların bu değeri; istediğimizi yapmak, sevmek, empati, saygı, gezmek sevgi, dostluk, arkadaşlık gibi kişisel kavramlarla ilişkilendirdikleri görülmüştür. Aynı zamanda bayrak, Mustafa Kemal, İstiklal Marşı ve millet gibi ulusal kavramlar ile bağlantı kurmaları, bu değere yabancı olmadıkları sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Araştırmanın ikinci aşaması olan ve Nutuk adlı eserden parçaların kullanıldığı değer analizi ile tartışma yapılırken de katılımcılar genel olarak süreç içerisinde aktif oldukları ve bu değere yönelik olumlu tutumlar geliştirdikleri aynı zamanda bu değeri öğrenmede hevesli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim akabinde uygulanan vignette uygulamasında sorulara verilen cevaplara bakıldığında, katılımcıların katılımcıların hem tarihsel empati becerileri gelişirken hem de özgürlük değerinin ulusal

öneminin benimsendiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu görüşleri, araştırma bulguları da destekler niteliktedir.

Özgürlük değeri ile ilgili uygulamaların son aşamasında tekrar kelime ilişkilendirme son test olarak uygulanmış ve alınan cevaplar detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Bu analizler sonucunda ortaya çıkan; vatan, şehit, Atatürk, bayrak, millet İstiklal Marşı gibi kavramların ortaya çıktığı görülmüştür.

Uygulama sürecinde kullanılan değer analizi yaklaşımı doğrultusunda öğrencilerin düşünme becerilerini etkili kullanarak farklı sonuçlara ulaştıkları görülmüştür. Değer analizi yaklaşımında üst düzey bilişsel süreçler sıklıkla kullanılır (Doğanay ve Sarı, 2004, s. 362). Bu nedenle değer analizi yaklaşımının bu çalışma sürecinde olumlu yönde sonuçlar ortaya çıkardığı görülmüştür.

Özgürlük değeri ile ilgili yapılan değer öğretimi uygulamalarına genel olarak bakıldığında zaman, bu değer öğretiminin büyük oranda gerçekleşmiş olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Uygulamada kullanılan değer öğretimi yaklaşımı ve kullanılan yöntem ve teknikler ile birlikte öğrencilere özgürlük değerinin öğretimi sağlanmaya çalışılmış ve yüksek oranda da bu hedefin gerçekleştiği görülmüştür.

4.1.2. Vatanseverlik Değerine Ait Sonuçlar

Araştırmada öğretimi hedeflenen bir diğer değer vatanseverliktir. Vatanseverlik değeri ile ilgili uygulanan kelime ilişkilendirme ön testinin bulgularına bakıldığında, kişisel kavramlardan ziyade daha çok ulusal kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. Nitekim Atatürk, özgürlük, şehit, bayrak vatan, toprak gibi kavramların ön plana çıkması yukarıdaki görüşü destekler niteliktedir.

Vatanseverlik değeri ile ilgili Nutuk'tan parçaların kullanıldığı ve değer analiz yaklaşımı ile yapılan uygulamada katılımcıların sürece aktif olarak katıldıkları ve bu kavram ile ilgili görüşlerini belirtirken tarihe vurgu yaparak vatanın kendileri için ne kadar önemli olduğunu dile getirdikleri gözlemlenmiştir. Nitekim akabinde uygulanan vignettelere verilen cevaplar da bunu destekler niteliktedir.

Bu değere yönelik son olarak yapılan kelime ilişkilendirme son testinin sonuçları bulgular başlığı altında ayrıntılı olarak yorumlanmıştır. Bu bölümde de değinilmesinde fayda olacağı düşünülmüştür. Kelime ilişkilendirme son testinin sonucunda ortaya çıkan; Atatürk, vatan, bayrak, Gençliğe Hitabe, İstiklal Marşı, Milli Mücadele gibi kavramların

ortaya çıkması ve bu kavramlara yönelik hemen hemen bütün katılımcıların görüş belirtmesi, bu değerın öğretiminin büyük oranda gerçekleştiğini bizlere göstermektedir. Bulgularda ortaya çıkan sonuçlarda bu görüşü destekler niteliktedir.

Genel olarak bakıldığı zaman vatanseverlik değerine yönelik katılımcıların olumlu tutumlar geliştirdikleri ve bu değeri öğrenmede hevesli oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Uygulama süreci başında ve sonunda ortaya çıkan ulusal kavramlar ve bu kavramlara yönelik verilen cevaplara bakıldığı zaman katılımcıların vatanseverlik kavramına ulusal bir tabanda farklı anlamlar yüklediklerini sonucunu ortaya çıkarmıştır. Nitekim vatan ve vatanseverlik kavramına insanlar geçmişten günümüze kadar farklı anlamlar yüklemişlerdir. Bu tanımlama ve anlamlandırmaları, dönem içerisinde ülkede olan siyasal yönetim veya savaş şartları farklılaştırmıştır (Yavuz, 2018). Buna örnek olarak katılımcıların Milli Mücadele kavramı çerçevesinde görüş belirtmeleri aynı zamanda da daha güncel bir kavram olan 15 Temmuz kavramıyla da bağlantı kurmaları bunu destekler niteliktedir. Sonuç olarak katılımcıların süreç sonundaki görüşlerinden hareket edildiği zaman, bu değere yönelik uygulanan yöntem ve tekniklerin değer öğretiminde faydalı olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

4.1.3. Dayanışma Değerine Ait Sonuçlar

Dayanışma değeri ile ilgili yapılan uygulamalar sonucunda elde edilen veriler tablolar halinde bulgular başlığı altında yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu bölümde de değinilmekte fayda olacağı düşünülmektedir. Dayanışma kavramına yönelik uygulanan kelime ilişkilendirme ön testinin sonuçlarına bakıldığı zaman, arkadaşlık, kardeşlik, birlik ve beraberlik, yardımlaşma, yardımseverlik gibi kavramlar ile dayanışma kelimesini ilişkilendirdikleri görülmüştür.

Araştırmanın ikinci basamağında değer analizi kullanılarak yapılan tartışma etkinliğinde dayanışma değeri ile ilgili Nutuk'tan bir parça kullanılmış ve katılımcılar sürece aktif olarak katıldıkları araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Vignettelere verilen cevaplara bakıldığında katılımcıların dayanışma değerini hikayelerde geçen olaylara empati yaptıkları ve ulusal kavramlara yönelik görüş belirttikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Bu değere ait son uygulama olan kelime ilişkilendirme son testinin sonuçları incelendiğinde karşımıza; Milli Mücadele, Tekalif-i Milliye, destek olma, yardımlaşma,

bayrak gibi ulusal boyutu olan kavramlar çıkmıştır. Özellikle Milli Mücadele yıllarının en önemli dayanışma örneği olan ve nesilden nesile Türk Milleti'in genetiğine işleyen Tekalif-i Milliye kavramı sonuç olarak çıkmıştır. Katılımcıların bu kavramı daha önce çok nadir duymuş olmaları düşünüldüğü zaman, bu oran uygulanan yöntem ve teknik ile kullanılan değer öğretimi yaklaşımının etkili kullanıldığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

4.1.4. Bağımsızlık Değerine Ait Sonuçlar

Araştırmanın bu bölümünde bağımsızlık değeri ile ilgili araştırma sonuçlarına yer verilecektir.

Bağımsızlık değeri ile ilgili uygulanan kelime ilişkilendirme ön testine bakıldığı zaman; bayrak, şehit, Atatürk, vatan, Türkiye, dostluk İstiklal Marşı ve özgürlük gibi kavramlar ortaya çıkmıştır. Ancak bu kavramlara yönelik katılımcı görüş sayılarının az olması, değer yeterince benimsenmediği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Araştırmanın ilerleyen aşamalarında değer analizi ile yapılan tartışma etkinliği ve vignette uygulamasından elde edilen bulgulara bakıldığında ise katılımcıların daha çok fikir belirttikleri ve bu değere yönelik algı ve tutumlarının daha pozitif yönde olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Nitekim bulgulara bakıldığında bu görüşün desteklendiği görülmektedir.

Uygulama sürecinin son aşaması olan kelime ilişkilendirme son testinden; bayrak, Milli Mücadele, başkasının himayesinde olmamak, Mustafa Kemal gibi olmak ve hürriyet sahibi olmak gibi kavramların ortaya çıkmıştır. Bağımsızlığın bir ülke için önemini ne kadar büyük olduğunu algılamış olmaları bu değer öğretiminde hedeflenen düzeye ulaştığını göstermiştir. Özellikle bayrak olgusunun hem ilk uygulamada hem de son uygulamada değinilmiş olması öğrencilerin ulusal kavramlara verdiği önemin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Araştırmada Mustafa Kemal Atatürk'ün bu ülkenin tam bağımsızlığı için vermiş olduğu olağanüstü mücadelenin öğrenciler tarafından fark edilmiş olması değer öğretimi sürecinin doğru bir şekilde işlenmiş olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Bağımsızlık değeri ile ilgili yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığı zaman, öğrencilerin bu değer ile ilgili uygulama öncesine göre uygulama sürecinde daha kapsamlı görüşlere ulaştığı görülmüştür. Öğrencilerin günlük hayatta duydukları ama anlamını ve önemini tam olarak kavrayamadıkları bağımsızlık değeri ile ilgili yeni

ufuklara kavuştuğu, bağımsızlık değerinin sadece bireysel boyutta değil ulusal boyutta da çok önemli bir değer olduğunun farkına vardıkları sonucuna ulaşmışlardır.

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda yer alan özgürlük, vatanseverlik, dayanışma ve bağımsızlık değerleri ile ilgili genel bir değerlendirme yapıldı. Çocuklar öğrenim hayatları boyunca farklı değerler ile karşı karşıya gelmektedirler. Durum böyle olunca öğrencilere etkili bir değer öğretiminin yapılması kaçınılmaz olmuştur. Bu amaçla dört farklı değer belirlenerek bu öğrencilerden gelen cevaplar doğrultusunda inceleme yapılmıştır.

4.2. Tartışma

Araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde değer analizi yöntemi ile değer öğretiminin vignette tekniği ve kelime ilişkilendirme testleri ile değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda öğretim programında yer alan dört değer belirlenmiştir. Değer analizi yöntemi ile öğretimi hedeflenen değerler vignette tekniği ile değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Benzer çalışmada Cincil (2020) sivil toplum kuruluşları hakkında hazırlanan vignettelerle öğrencilerin etkin vatandaşlık algılarını incelemiş ve genel olarak olumlu sonuçlara ulaşmıştır. Benzer şekilde Kaya, Kaya (2013), "Öğretmen eğitiminde vignette tekniği ve uygulamalar" adlı çalışmada öğretmen adaylarının gelecekte etkili birer öğretmen olmaları için öğrenim gördükleri eğitim fakültelerinde aldıkları derslerin sosyal yapılandırmacı bir öğrenme ortamı şekline dönüştürülmesinde, vignetteler çok etkili bir şekilde kullanılabilir sonucuna ulaşmıştır.

Değer öğretimi ile ilgili benzer çalışmada Sancak (2011), "Mevlana'nın Mesnevi adlı eserinin sosyal bilgilerde değer kazanımındaki rolü" isimli çalışmada, mesnevi adlı eser kullanılarak öğrencilerde değer kazandırmadaki rolü incelenmiştir. Çalışmada hoşgörü, yardımseverlik ve misafirperverlik değerleri üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak kullanılan Mesnevi isimli eserin bu üç değerın öğretiminde de etkili olduğu tespit edilmiştir. Benzer bir çalışma olan Çomaklı (2015), "Mevlana'nın Mesnevi adlı eserinde yer alan hikayelerin sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki değerlerin öğretiminde kullanımının incelenmesi" adlı çalışmada, araştırmaya konu olan Mesnevi adlı eserde yer alan hikayelerin sosyal bilgiler programında yer alan bilimsellik, sorumluluk, yardımseverlik, hak ve özgürlüklere saygı, çalışkanlık, farklılıklara saygı, vatanseverlik,

estetik, dürüstlük ve adil olma değerlerinin öğretilmesinde kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Katılımcıların bu değerler ile ilgili her ne kadar tutarlı görüşleri olsa da aynı zamanda hatalı veya eksik öğrenmelerin de olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmancın çalışma grubunun sosyo-ekonomik durumu ve yaşadığı coğrafya itibariyle bu tür öğrenmelerin oluşması kaçınılmaz olmuştur. Akbaşı'n (2004) araştırmasında sosyo-ekonomik durumun bazı değerler üzerinde önemli farklılıklar yarattığını, bazı değerler üzerinde de etkili olmadığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle öğrencilerde ki bu öğrenmelerin oluşması araştırma açısından doğal olarak değerlendirilmiş bu nedenle de uygulama sürecinde daha hassas davranılmaya özen gösterilmiştir.

Araştırmada kullanılan vignette tekniğı değer analizi yaklaşımı ile bir birlerini tamamlar nitelikte olduğu düşünülmektedir. Bu teknikte araştırmacılar gerçekte yaşanması mümkün olaylardan hareketle oluşturulan öyküleri kullanırlar. Genelde açık uçlu sorular ile katılımcıların çalışılan duruma yönelik olası cevapları aranır. Araştırmaya katılan bireylerin analiz ve yorumlama gücünün yüksek düzeyde olması hedeflenir.

Bu teknik ile hazırlanmış olan ölçekler katılımcıların kendilerini daha rahat ifade edebilecekleri, öykü ve örnek olaylarla olayı adeta kendisi yaşıyormuş gibi hissedeceği ve daha fazla empati yapabileceğı, sonucunda belirli çıkarımlarda bulunabileceğı bir tekniktir (Bozkurt ve Sözer, 2018). Kullanılan değer öğretimi yaklaşımı ile vignette tekniğinin üst düzey düşünme becerisi gerektirmesi ve öğrenciyi pasif alıcı konumundan aktif katılımcı olarak sürece dahil etmesi nedeniyle araştırmada kullanılmıştır.

Değer analizi yaklaşımında, diğer yaklaşımlardan farklı olarak öğrenci hem üst düzey düşünme becerilerini kullanır hem de sistematik olarak açık uçlu sorular ve kullanılan yöntem ve teknikler ile sonuca ulaşması hedeflenir. Bu nedenle vignette tekniğı ile birçok noktada örtüştüğü görülmektedir. Araştırma sonuçları da bu görüşü destekler nitelikte olduğu görülmektedir.

Araştırmada değer öğretimi aracı olarak kullanılan Nutuk adlı eserin değer analizi ile değer öğretiminde kullanılması, öğrencilerin bu değerleri daha iyi kavradıklarını gözler önüne sermiştir. Vignette tekniğini uygulanırken hayali parçalar kullanmak yerine Nutuk'tan gerçek olayların kullanılması öğrencilerde değer öğreniminin yanı sıra tarihsel empati becerisinin oluşmasında da katkı sağladığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Araştırma sonucu ve literatür taraması gösteriyor ki doğru değerlerin seçilmesi ve doğru yöntem teknik ile öğretiminin gerçekleştirilmesi öğrencilerde değer öğretimine katkısının olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

4.3. Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

- Sosyal Bilgiler dersi kapsamında değer öğretimi önemli bir alanı oluşturmaktadır. Bu nedenle değer öğretimi ile ilgili çalışmaların artırılması gerekmektedir.
- Ulusal ve yerel değerler ile ilgili yapılan araştırmalar artırılmalıdır.
- Değer öğretimi yapılırken hızla değişen eğitim teknolojileri göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü teknolojinin baş döndürücü bir şekilde gelişiyor olması eğitimi de etkilemektedir. Bunun doğrultusunda değer öğretimi planlanırken bu faktörün göz önünde bulundurulması gerekmektedir.
- Değer öğretimi yapılırken çocuğun duyuşsal ve bilişsel gelişimi göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle kavranması zor olan (bağımsızlık, özgürlük, dayanışma ve vatanseverlik) soyut değerlerin öğretilmesinde bu hususa dikkat edilmelidir.
- Öğrenciyi pasif kılan yaklaşımların (telkin yaklaşımı) aksine öğrenciyi süreç içerisinde etkin kılan (değer analizi, değer açıklama) yaklaşımların tercih edilmesi sağlanmalıdır.
- Sosyal Bilgiler Programı'nda kazandırılması hedeflenen değerler ile ilgili daha fazla çalışma yapılması elzem olmuştur. Özellikle ulusal değerlerin çalışma alanlarına dahil edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İkinci Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Belirlenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim Okullarında Görevli Branş Öğretmenlerinin Değer Öğretimi Yaparken Kullandıkları Etkinlikler: 2004 ve 2007 Yıllarına İlişkin Bir Karşılaştırma. *Kastamonu eğitim dergisi*. 17(2), 402-414.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde "Yardımsellik" Değerinin Eğitim Temelli Öğretimi ve Öğrencilerin Tutumlarına Etkisi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akbaba Altun, S. (2003). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Abant İzzet Baysal Üniveristesi Eğitim Fakültesi*.
- Akman, Y., & Erden, M. (1998). *Eğitim Psikolojisi Gelişim, Öğrenme ve Öğretme*. Ankara. Arkadaş Yayınları.
- Aladağ, S., Yel, S. (2009). Sosyal Bilgilerde Değerler Öğretimi, Sosyal Bilgiler Öğretimi. İçinde M. Safran (Ed). *Ankara: Pegem A Yayınları 1. Baskı*.
- Aladağ, S., & Yel, S. (2015). Sosyal Bilgilerde Değerler Öğretimi, Sosyal Bilgiler Öğretimi. İçinde M. Safran (Ed). *Ankara: Pegem A Yayınları 4. Baskı*.
- Arslan, A., & Ulusoy, K. (2016). Değerli Bir Kavram Olarak Değer ve Değerler Eğitimi. *Ankara Pegem Akademi*.
- Aydın, M. (2011). Değerler, İşlevleri ve Ahlak Eğitime bakış dergisi.
- Aydın, M., Zeki, A., & Gürlar, Ş. (2014). Okulda Değerler Eğitimi Yöntemler Etkinlikler, Kaynaklar. *Ankara Nobel*.
- Aydın, M., Koçoğlu, E., & Sever, R. (2017). Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi. *Ankara: Pegem*.
- Acuner, Y., Camadan, Fatih., & Türkan, M. (2014). Ahlaki Gelişim Düzeyleri ile Mükemmeliyetçiliğin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 12 (27), 7-40.
- Bakioğlu, A., & Sılay, N. (2011). Yüksek Öğretim ve Öğretmen Yetiştirmede Karakter Eğitimi. *Nobel Akademik Yayıncılık*.
- Barter, C., & Renold, E. (1999). The Use of Vignettes in Qualitative Research. *Social Research Update*. 28 Eylül 2021 tarihinde <http://sru.soc.surrey.ac.uk/SRU25.html> adresinden alınmıştır.
- Baysal, N. (2013). *Ortaokul Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğretmenler Yönüyle Değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Beldağ, A. (2016). Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazanılma Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. (3), 1185-1199.
- Beldağ, A., Nalçacı, A., & Özdemir, Ü. (2017). Sosyal Bilgiler Öğretim Programında Yer Alan Değerlerin Kazandırılmasına İlişkin Veli Görüşleri. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 7 (2), 317-328.

- Berber, S. (2019). *4. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değer Öğretimine İlişkin Öğrencilerin Oluşturduğu Meteforların İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). On Sekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Bolat, Y. (2014). Öğrenci Gözüyle Sınıfın Örtük Programı. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 18, 511-536.
- Bozkurt, E., & Sözer, M. A. (2018). Mendil Kapmaca Oyunu ile Sorumluluk Değerinin Öğretiminin Vignette Tekniği ile İncelenmesi. *Internatiol Balkan Universty*. Macedonia- Ankara/Turkey, 299-325.
- Budak Mazman, F. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersinde (7. Sınıf) Doğal ve Kültürel Varlıklar Aracılığı ile Estetik Değer Eğitimi (Tokat örneği)* (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Budak, S., (2012). Psikoloji sözlüğü. *Bilim ve Sanat Yayınları*, (4. Basım).
- Campell, P. B. (1996). How Would I Handle That? Using Vignettes to Promote Good Math and Science Education. *American Association for the Advancement of Science*. Washington, D.C.
- Canatan., K. (2004). Avrupa Birliği Ülkelerinde Değerler Yönelimi. *Değerler Eğitimi Dergisi*. 2(7-8), 41-63.
- Coşkun, D. (2011). *İlköğretim Birinci Kademe 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi* (Yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cincil., F. (2020). *Sivil Toplum Kuruluşları Hakkında Hazırlanan Vignettelerle Öğrencilerin Etkin Vatandaşlık Algılarının Belirlenmesi* (Yüksek lians tezi). Trabzon Üniversitesi Lisanüstü Eğitim Enstitüsü.
- Çiçen Merve, E. (2019). *Değer Eğitimi Temelli Drama Programının 6. Sınıf Öğrencilerinin Demokratik Değerleri Kazanmalarına Etkisi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, F. (2018). *Değer Öğretimi Yaklaşımlarına Göre Hayat Bilgisi Dersinde Değerler Eğitimi* (Doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, M. (2018). *Sosyal Medya Üzerinden Gerçekleşen Öğretmen Öğrenci Etkileşiminin Örtük Program Açısından Değerlendirilmesi* (Doktora tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dilmaç, B. (1999). *İlköğretim Öğrencilerine İnsani Değerler Eğitimi Verilmesi ve Ahlaki Olgunluk Ölçeği ile Eğitimin Sınanması* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Dilmaç, B., & Ulusoy, K. (2014). Değerler Eğitimi. *Ankara: Pegem Akademi*.
- Dinç, E., & Doğan, Y. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Uygulamaları Hakkında Öğretmen Görüşleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. 1 (1), 17-49.
- Doğanay, A., & Sarı, M. (2004). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerine Temel Demokratik Değerlerin Kazandırılması Düzeyi ve Bu Değerlerin Kazandırılması sürecinde açık örtük programın etkilerinin karşılaştırılması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*. Sayı: 39, 362.
- Doğanay, A., (2006). Değerler Eğitimi. İçinde C.Öztürk (Ed) *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretimi Yapılandırıcı Bir Yaklaşım*. Pegem, 225-286.
- Doğan, İ., (2007). *Sosyolojik kavramlar ve sorunlar*. Ankara Pegem.

- Dökmen, Ü., (2007). *Küçük şeyler*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Er, H., & Yiğittir, S. (2013). Sosyal Bilgiler Değer Eğitiminde Biyografi Kullanımı. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi. *Milli eğitim dergisi*. 43 (200), 200-219.
- Ercan, E. (2001). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programlarında Ulusal ve Evrensel Değerler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Ersoy, F. (2013). *Sosyal Bilgiler Dersinde Bütünleştirilmiş Aile Katımlı Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Finch, J. (1987). Research Note the Vignette Technique in Survey Research. *Sociology*. 21(1), 105-114.
- Günay, M. (2006). Değerler Bağlamında İnsan. *Felsefe ekibi internet dergisi*.
- Güngör, E. (1997). *Ahlak psikolojisi ve sosyal ahlak*. İstanbul, Ötüken Neşriyat.
- Gürel, R. (2014). Sosyal Pekiştiricilerin ve Model Davranışlarının Çocukların Ahlaki Yargılarının Şekillenmesindeki Etkisi (Bandura Örneği). *Değerler eğitimi dergisi*. 12 (28), 101-119.
- Gülmez, Ç. (2008). *Sosyal Kognitif Teori Açısından Ahlak ve Din Eğitiminde Kuramsal Bir Bakış* (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülmez, M., (1994). *İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi*. Ankara Türkiye ve Ortadoğu Amme Enstitüsü Yayınları.
- Gülmüş, R. (2015). *İlkokul 4.Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularında Değer Öğretimine İlişkin Sınıf Öğretmeni Görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mehmet Akif Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, A. Z., (2014). *Değerler eğitimi ve Türkçe derslerinde değerlerin kullanımı*. Antalya, Palet Yayıncılık.
- Gömlüksiz, M. N. (2013). Lise Öğrencilerinin Toplumsal Değerlere İlişkin Tutumları. *Değerler ve Eğitimi. Değerler Eğitimi Merkezi İstanbul*.
- Halstead, J. (1996). Values and Values Education in Schools. *Values in Education and Education in Values Oxon: RoutledgeFalmer*.
- İşcan, Canay D. (2007). *İlköğretim Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jeffries, C., & Maeder, D. W. (2004). Using Vignettes to Build and Assess Teacher Understanding of Instructional Strategies. *The Professional Educator*, 26(1-2), 17-28.
- Kale, Nesrin; "Nasıl Bir Değerler Eğitimi?" *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu* (26-28 Kasım 2004), İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi, Yayınları, 2007.
- Kan, Ç. (2010). Sosyal Bilgiler Dersi ve Değerler Eğitimi. *Milli Eğitim*. 187, 17-49.
- Karagözoğlu, N. (2018). Sosyal Bilgiler Dersinde Vatansızlık Değerinin Kazandırılmasında Kadın Kahramanların Yaşam Öykülerinin Kullanılması. *Yozgat Bozok Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü*. 100.

- Kaşka, O. (2020). *Sosyal Öğrenme Kuramı Bağlamında Çizgi Filmlerde Arkadaşlık İlişkileri Üzerinden Verilen İletilerin Değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Katılmış, A. (2010). *Sosyal Bilgiler Derslerindeki Bazı Değerlerin Kazandırılmasına Yönelik bir Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, Z., & Kaya, O. N. (2013). Öğretmen Eğitiminde Vignette Tekniği ve Uygulamaları. *Eğitim ve bilim*. 38(168), 129-142.
- Kemer, E., Aslan, Z. (2002). Konaklama İşletmelerinde Kadın Yönetici Olmak; Vignette Uygulaması. *Turizm akademik dergisi*.
- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nda Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Keskinoğlu, M. Ş. (2008). *İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluk ve Saldırganlık Eğilimi Düzeylerine Etkisi* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kınacı, M. K. (2018). *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimine ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Yer Alan Değerlere Yönelik Görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kirschenbaum, H. (1995). “100 Ways To Enhance Values And Morality In Schools And Youth Settings”, *Person Education*, Massachusetts: A Longwood Professional Book.
- Kurtulmuş, M. (2009). *İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerlerin Kazandırılmasında Kullanılan Değer Analizi Yaklaşımlarının Etkililiğinin Belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Külünkoğlu, T. (2018). *Ortaokul 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanan Değer Eğitiminin Öğrencilerin Dürüstlük Değerini Kazanma Düzeyine Etkisi* (Doktora tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Leming, J. (1997). “Whitter Goes Character Education? Objectives Pedagogy, and Research In Education Programs” *Journal Of Education*, 179(2).
- Lozgha, E., & Stravakou, P. (2018). Vignettes in Qualitative Educational Research: Investigating Greek School Principals’ Values. *The Qualitative Report*, 23(5).
- Malhotra, K. N. (2004). *Marketing Research an Appliedn Orientation, 4. Editon, Pearson Prentice Hall, New Jersey*.
- MEB. (2005). 4 ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı. *Ankara: MEB Yayınları*.
- MEB. (2018). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Klavuzu. *Ankara: Devlet Kitaplığı Müdürlüğü*.
- Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Üzerine Bir Değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 1 (1), 93-108.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2016). *Nitel Veri Analizi.2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi*.

- Okumuş, K., & Subaşı, M. (2017). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Durum Çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21 (2), 419-426.
- Özgüven, İ. E., (1994). *Psikolojik Testler*. Ankara: Yenidoğuş Matbaası.
- Özışık Y. O. (2022). Kelime Kelişkilendirme Testi ile Akıllı Turizm Kavramının Değerlendirilmesi. *Journal of Yasar University*, 17/65, 1-14.
- Öztürk, N. (2017). *İlköğretim Düzeyindeki Kitaplarda Yer Alan Metinlerin Değer Öğretimi Yaklaşımlarına Göre İncelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Rokeach, M. (1973). *The Nature of Human Values*, The Press, New York.
- Sancak, Y. (2011). *Mevlana'nın Mesnevi Adlı Eserinin Sosyal Bilgilerde Değer Kazandırmadaki Rolü (Nitel bir çalışma)* (Yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, S. (2005). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencileri ile Çatışma Çözümü Becerilerinin Kazandırılmasında Akademik Çelişki, Değer Çizgisi ve Güdümlü Tartışma Yöntemlerinin Etkisi* (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in The Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries. *Advances in Experimental Social Psychology*.
- Sönmez, V., (1994). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı (4.baskı)*. Ankara: Pegem yayıncılık.
- Superka, D. P., Ahrens., Hedstrom, J. E., Ford, L., & Johnson, P. L. (1976). Values Education Sourcebook: Conceptual Approaches, Material Analyses and An Annotated Bibliography. *Colorado: Social Science Education Consortium, ERIC Cearinghouse for Social Studies/ Social Science Education*.
- Stanley, W. (1983). Training Teachers to Deal With Values Education. *A Critical Look at Social Studies Methods. Social studies*. 74 (6), 242-246.
- Taşdemir, M., (2010). *Eğitimde Planlama ve Değerlendirme*. Ankara: Ocak Yayınları,
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih Öğretmenlerinin Değer ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Toprak, S., & Yasar, E. (2022). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dinleme Becerisinin Vignette Tekniği ile Kullanımı; C1 örneği. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 2022.
- Tuncel, İ. (2008). *Duyuşsal Özelliklerin Gelişimi Açısından Örtük Program*. (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı..
- Welton, D. A., & Mallan, J.T. (1999). *Children and Their World: Strategies For Teaching Social Studies*. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Vuegelers, W. (2000). Different Ways of Teaching Values. *Educational Review*, 11(2), 37-46.
- Whitney, I. B. (1986). *The Status Of Values Education İn The Middle And Junior High Schools Of Tennessee State University, USA*.

- Yalar, T. (2010). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Programında Değerler Eğitiminin Mevcut Durumunun Belirlenmesi ve Öğretmenlere Yönelik Bir Program Modülü Geliştirme* (Doktora tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaman, E., (2012). *Değerler eğitiminde yeni ufuklar*. Ankara Akçağ Yayıncılık.
- Yavuz, İ. (2018). Sosyal Bilgiler Dersinde Vatansızlık Değerinin Öğretimi Konusunda Farklı Ülke Uygulamaları. *Araştırma ve Deneyim Dergisi*, 3(1).
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2016). *Sosyal Bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, F. (2013). *İlköğretim Okullarında Örtük Program ve İlköğretim Öğrencilerinin Örtük Programdan Kaynaklanan Stres Alguları* (Doktora tezi). Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yüksel, S. (2002). Yükseköğretimde Eğitim Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15 (1), 361-370.
- Yüksel, S. (2005). Kohlberg ve Ahlak Eğitiminde Örtük Program: Yeni İlköğretim Programlarında Yer Alan Ahlaki Değerleri Kazandırma İçin Bir Açılım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. 5 (2), 329-338.
- Yürükoğlu, A., (2003). *Çocuk ruh sağlığı*. İstanbul: Özgür.
- Zikmund, W. (1997). *Business Research Methods*, 5. Edition, The Dryden Press, Orlando.

EKLER
EK-1. Yasal İzin

T.C.
NARMAN KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-57346727-730.08.03-34081771
Konu : Aykut ÇAKAL
Yüksek Lisans Tez Çalışması

07/10/2021

KAYMAKAMLIK MAKAMINA

İlgi : Koçkaya Ortaokulu Müdürlüğünün 28.09.2021 tarihli ve E-36810851-730.08.03-33182330 sayılı yazısı.

İlçemiz Koçkaya Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni Aykut ÇAKAL'ın yüksek lisans tez çalışması amacıyla Koçkaya Ortaokulu 5.6.7.ve 8. sınıf öğrencilerine yönelik kelime ilişkilendirme testi ve öykü tamamlama çalışmasını yapabilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir. Makamlarımızca da uygun görüldüğü takdirde Olur'larımıza arz ederim.

Seyfullah KARAPINAR
İlçe Milli Eğitim Müdürü

OLUR

Mustafa Sait ARCAKLIOĞLU
Kaymakam

Ek: Dilekçe ve Formlar (13 sayfa)

Adres : Tuzla Mah.Hükümet Konağı Kat-3

Telefon No : 0 (536) 986 31 56
E-Posta: narman25@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için: Yılmaz AKBULUT

Unvan : Memur

Internet Adresi: [narman.meb.gov.tr](https://www.narman.meb.gov.tr)

Faks:4427412272

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5d90-a840-3788-94b9-0d62 kodu ile teyit edilebilir.

EK-2. Kelime İlişkilendirme 1 Testleri

KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ 1

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu çalışmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	

KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ 1

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu çalışmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	

KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ 1

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	

KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ 1

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu çalışmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	

EK-3. Kelime İlişkilendirme 2 Testleri

KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ 2

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu çalışmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	
ÖZGÜRLÜK	

KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ 2

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu çalışmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	
VATANSEVERLİK	

KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ 2

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu çalışmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	
DAYANIŞMA	

KELİME İLİŞKİLENDİRME TESTİ 2

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu çalışmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	
BAĞIMSIZLIK	

EK-4. Nutuktan Parçalar

Özgürlük

Esas Türk milletinin onurlu bir millet olarak yaşamasıdır. Ne kadar zengin ve refah içinde olursa olsun, bağımsızlıktan mahrum bir millet çağdaş dünyada ancak uşak olabilir. Yabancı bir devletin himayesini kabul etmek insanlıktan uzaklaşmaktan güçsüzlüğü itiraftan başka bir şey değildir. Bu derecede düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir yabancı yönetici getirmelerine asla ihtimal verilemez. Hâlbuki Türk'ün onuru ve yeteneği çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa yok olsun daha iyidir. Bu nedenle ya istiklal ya ölüm! İşte gerçek kurtuluş isteyenlerin parolası bu olacaktır. Bir an için bu kararın uygulanmasında başarısızlığa uğranacağını farz edelim. Ne olacaktır? Tutsaklık!

Vatanseverlik

Doğrudan doğruya Adana bölgesinde Fransız birliklerine karşı, Mersin, Tarsus, İslahiye bölgelerinde, Silifke yöresinde milli kuvvetler kurulmuş ve çok cesurca faaliyete geçmişlerdir. Doğu Adana bölgesinde Tufan Bey adıyla hareket eden Yüzbaşı Orhan Bey'in kahramanlıkları anılmalıdır. Milli birlikler Mersin, Tarsus, Adana kent girişlerine kadar hâkim oldular. Pozantı'da Fransızları kuşatıp geri gitmeye mecbur ettiler. Maraş'ta Antep'te Urfa'da ciddi çatışma ve çarpışmalar oldu. Sonuçta işgal kuvvetleri buralardan çekilmeye mecbur edildiler. Burada Kılıç Ali ve Ali Saip beylerin adlarını anmayı görev sayarım.

Sakarya savaşında hatlarımız kısım kısım kırılıyordu. Dedim ki: hattı müdafaa yoktur sathı müdafaa vardır. O sath bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaş kanıyla ıslanmadıkça terk olunamaz. İşte ordumuzun her askeri, bu sistem dâhilinde, her adımda büyük fedakârlıklar göstermekle, düşmanın üstün kuvvetlerini yok ederek, yıpratarak, nihayet onu saldırıya devam etme gücünden mahrum bir hale getirmiştir.

Dayanışma

Ordumuzun kararı saldırdır. Fakat bu saldırıyı erteliyoruz. Nedeni hazırlığımızı tamamen yapmaya biraz daha zaman lazımdır. Yarım hazırlıkla, yarım önlemlerle yapılacak saldırı,

hiç saldırı yapmamaktan daha fenadır. Düşmana saldırı için verilmiş olan kesin kararımızı uygulamaya başlamadan önce, hazırlanmaya mecbur bulunduğumuz savaş gereçlerinin ne olduğunu arz edeyim: Tam üç gerecin hazırlığının yeterli derecede olduğunu görmek istiyorum. Onlardan birincisi ve asıl olanı doğrudan doğruya milletin kendisidir. Milletin, hayat ve bağımsızlığı için kalbinde, vicdanında doğan, gelişen arzu ve emellerin sağlamlığıdır. Millet bu arzusunu ne kadar kuvvetli gösterirse bu arzu ve emelin gerçekleşmesi için ne kadar kararlılık gösterirse düşmanlara karşı başarı için o kadar kuvvetli bir gerece sahip olduğumuza inanırım. İkinci gereç, milleti temsil eden meclisin milli arzusunu göstermede ve bunun gereklerine inanarak uygulamada göstereceği kararlılıktır. Meclis ne kadar çok dayanışma ve birlik halinde arzuyu gösterirse düşmana karşı o kadar kuvvetli ve üstün gereçlere sahip oluruz. Üçüncü gereç olan, milletin silahlı çocuklarından ibaret olup düşman karşısında duran ordumuzdur.

Bağımsızlık

Bu durum karşısında kurtuluş için nasıl bir karar akla gelebilirdi. Ortaya üç çeşit karar atılmıştı: Birincisi İngiltere'nin himayesini kabul etmek. İkincisi Amerika mandasını kabul etmek. Bu iki görüşte olanlar Osmanlı Devleti'nin bir bütün halinde korunmasını düşünenlerdir. Osmanlı Devleti'nin çeşitli devletlerarasında bölüştürülmesinden bütünü halinde bir devletin himayesi altında bulunmasını tercih edenlerdir. Üçüncü karar yerel kurtuluş çarelerine yöneliktir. Örneğin bazı bölgeler kendilerinin Osmanlı Devleti'nden koparılacağı varsayımına karşı ondan ayrılmamak için önlemler almaya girişiyor. Bazı bölgelerde Osmanlı Devleti'ni yok etme Osmanlı ülkesinin paylaşılacağı oldubitti olarak kabul ederek kendi başlarını kurtarmaya çalışıyorlar. Ben bu kararların hiçbirini doğru bulmadım. Çünkü bu kararların dayandığı bütün kanıtlar ve mantıklar çürüktü esassızdı.

İçinde bulunduğumuz tarihte Osmanlı Devleti'nin temelleri çökmüş, ömrü tamam olmuştu. Osmanlı ülkesi tamamen parçalanmıştı. Orta da bir avuç Türk'ün barındığı bir ata yurdu kalmıştı. Son sorun bunun da paylaşılmasıydı. O halde ciddi ve doğru karar ne olabilirdi. Bu durum karşısında tek bir karar vardı. O da milli egemenliğe dayalı koşulsuz yeni bir Türk Devleti kurmaktı.

EK-5. Vignetteler

Özgürlük

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut Çakal, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden isteğim aşağıdaki öyküyü okuduktan sonra sorulara cevaplar vermenizdir.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

7. Sınıf öğrencisi Çağdaş, markete gittiğinde bir gazete haberi gözüne takılır. Gazete haberinde bir ülkenin başka bir ülkeyi işgal ettiği ve işgal edilen ülkenin bu duruma boyun eğmek zorunda kaldığını yazıyordu. Alışverişini yaptıktan sonra, evine dönen Çağdaş; bu haber ile ilgili hemen araştırma yapmaya başlamıştır. Bu durumun ne anlama geldiğini öğrenmek istemektedir. Araştırmaları bittikten sonra Çağdaş, babasıyla konuşmaya karar verir. Çağdaş, babasına öğrendiklerini anlatır.

Babası:

-Çağdaş haberde okuduğunuz durum kendini yönetemeyecek durumda olan bir ülkenin, başka bir ülkenin egemenliğine izin vermesidir. Bu olayı bizim büyüklerimiz Sivas Kongresinde "Manda ve himaye kabul edilemez" diyerek reddetmişlerdir. Özgürce yaşamak için savaşmışlardır.

Bu konuşma karşısında şaşırarak Çağdaş konuyu ve büyüklerinin yaptığı fedakârlıkları kuzenine anlatmıştır.

Çağdaşın kuzeni siz olsaydınız:

1. Çağdaş'ın görmüş olduğu bu haberi siz görmüş olsaydınız ne yapardınız?

.....
.....
.....
.....

2. Sivas Kongresi'ne katılan kişilerden birisi de siz olsaydınız neler yapardınız?

.....
.....
.....
.....

3. Niçin özgür olmalıyız?

.....
.....
.....
.....

4. Özgürlük senin için ne anlam ifade ediyor?

.....
.....
.....
.....

5. Bir millet için özgürlük neden önemlidir?

.....
.....
.....
.....

Vatanseverlik

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut Çakal, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilgiler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden isteğim aşağıdaki öyküyü okuduktan sonra sorulara cevaplar vermenizdir.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

5. Sınıf öğrencisi Ensar, evde ders çalışırken televizyonun sesi kulağına gelir. Haberlerde yürütülen operasyonlarda on şehidimizin olduğunu duyar. Morali çok bozulan Ensar kendi kendine:

-Bu böyle olmaz. Ben de vatanım için bir şeyler yapmalıyım.

Bunun üzerine ertesi gün bu konuyu Sosyal Bilgiler öğretmeni ile konuşabileceğini düşünür. Gerekirse gönüllü olarak savaşmak istediğini ve şehit olmak istediğini öğretmenine söylemeye karar verir.

Ertesi gün Ensar, bu düşüncesini öğretmeni ile paylaşır. Öğretmeni Ensar'ın bu düşüncesi karşısında çok duygulanır. Öğretmeni Ensar'a:

-Emin ol ki ihtiyaç olursa Milli Mücadele yıllarında olduğu gibi topyekûn vatanı müdafaa ederiz. Ancak vatana hizmeti yalnız savaşmak olarak düşünmemelisin. Vatanın geleceğine katkı sağlayarak da vatana hizmet edebilirsin. Tıpkı Eskişehir Kütahya Savaşı sırasında toplanan Maarif Kongresine katılan eğitimciler gibi.

Hoca ile arasında geçen konuşmayı Ensar sizinle paylaşmış olsaydı:

1. Ensar'ın yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

.....
.....
.....
.....

2. Vatana hizmet için asker olmak gerekli midir? Neden?

.....
.....
.....
.....

3. Vatansever olduğumuzu başka nasıl gösterebiliriz?

.....
.....
.....
.....

4. Vatanseverlik senin için ne anlam ifade ediyor?

.....
.....
.....
.....

5. Bir millet için vatanseverlik neden önemlidir?

.....
.....
.....
.....

Dayanışma

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut Çakal, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden isteğim aşağıdaki öyküyü okuduktan sonra sorulara cevaplar vermenizdir.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

8. Sınıf öğrencisi Hazal, sokakta yürürken evlerinin önünde oturup kazak ve çorap ören teyzeler görür. Bir başka tarafta da bu yapılan çorap ve kazakların toplandığı yer vardır. Hazal merak edip hemen bir teyzeye sorar:

-Teyzeciğim niçin bu kadar çok çorap ve kazak yapıyorsunuz? Teyze cevap verir:

-Yavrucuğum vatanımızı koruyan askerlerimize yapıyoruz. Onlar vatani, bizleri ve geleceğimizi koruyor. Bizlerde bu şekilde onlara destek oluyoruz.

Hazal teyzeye teşekkür edip koşarak evine gelir. Hazal'ın bu telaşını gören annesi:

-Kızım nedir bu telaşının sebebi?

Hazal yaşadığı olayı annesine anlatır ve Anneciğim biliyor musun Sakarya Savaşı öncesinde de Tekâlifi Milliye Emirleri uygulanmıştır. Sokaktaki teyzelerimiz gibi halk savaşta askerlerimize ellerinde ne varsa vererek destek olmuşlardır. Biz de şimdi elimizden geleni yaparak destek olalım mı?

Annesi kızının bu duyarlı davranışını takdir ederek evlerinden aldıkları eşyaları toplama alanına götürmüşlerdir.

Bu yardımlaşma alanı sizin sokağınızda olsaydı:

1. Cemre'nin yapmış olduğu davranışı sizde yapar mıydınız? Neden?

.....
.....
.....
.....

2. Sizin sokağınızda böyle bir olay yaşansa siz neler yapardınız?

.....
.....
.....
.....

3. Milli Mücadele döneminde siz olsaydınız bu emirler karşısında neler yapardınız?

.....
.....
.....
.....

4. Dayanışma kelimesi senin için ne anlam ifade ediyor?

.....
.....
.....
.....

5. Bir millet için dayanışma neden önemlidir?

.....
.....
.....
.....

Bağımsızlık

Adı-Soyadı:

Sınıfı:

Merhaba. Ben Aykut Çakal, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden isteğim aşağıdaki öyküyü okuduktan sonra sorulara cevaplar vermenizdir.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

6. Sınıf öğrencisi Cemre, bir gün evde otururken kapı çalar. Gelen kişi postacıdır. Cemre'ye bir mektup gelmiştir. Cemre mektubu alıp hemen okumaya başlar.

Sevgili Geleceğim;

Ben bu mektubu sana Milli Mücadele yıllarından gönderiyorum. Sizlerin hür bir şekilde yaşaması için ben ve silah arkadaşlarım vatanımızı ya istiklal ya ölüm diyerek düşman işgalinden kurtaracağız. Çünkü milletimizin bağımsızlığını yine milletimizin azim ve kararı kurtaracaktır.

Sevgili geleceğim bizlerin sizden istediği, sizlere bırakılmış bu cennet vatanı daima korumanız ve bağımsızlığınızı asla kaybetmemeniz. Çünkü esaret altında yaşamak; yaşamak değildir.

Bu mektup karşısında şaşırarak Cemre ne yapacağını bilememiştir. Ama birden aklına öğretmenin derste anlattığı savaşlar, söylediği sözler gelmiştir. Bu mektubun önemini anlatabilmek için ertesi gün mektubu okul panosuna asmıştır. Milli Mücadele döneminde istiklal için yapılanları arkadaşlarına anlatmıştır. Cemre'nin mektubu astığı pano sizin okulda olsaydı;

1. Cemre'nin yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

.....
.....
.....
.....

2. Bağımsızlığımız kazanılmamış olsaydı şu anki durumumuz nasıl olurdu?

.....
.....
.....
.....

3. Milli Mücadele yıllarında siz olsaydınız ne yapardınız?

.....
.....
.....
.....

4. Bağımsızlık senin için ne anlam ifade ediyor?

.....
.....
.....
.....

5. Bir millet için bağımsızlık neden önemlidir?

.....
.....
.....
.....

EK- 6 Örnek Uygulamalar

Kelime İlişkilendirme Testleri

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilgiler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrenciyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunuzu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

BAĞIMSIZLIK	tutsak olmamak
BAĞIMSIZLIK	hüseyet sahibi olmak
BAĞIMSIZLIK	hur olmak
BAĞIMSIZLIK	özgürlük
BAĞIMSIZLIK	Mustafa Kemal gibi olmak
BAĞIMSIZLIK	Haklara sahip olmak
BAĞIMSIZLIK	haklarımızı korumak
BAĞIMSIZLIK	Savaşmak
BAĞIMSIZLIK	Tutsaklık
BAĞIMSIZLIK	birlik ve beraberlik

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

ÖZGÜRLÜK	Mustafa Kemal Atatürk
ÖZGÜRLÜK	Kararlı Olmak
ÖZGÜRLÜK	Vatan için savaşmak
ÖZGÜRLÜK	Bayrak
ÖZGÜRLÜK	Astıkeremimiz
ÖZGÜRLÜK	Savaş
ÖZGÜRLÜK	'Oy' kullanmak
ÖZGÜRLÜK	Ulusal Marş
ÖZGÜRLÜK	Ömer Halis Demir
ÖZGÜRLÜK	Vatan sevgisi

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

VATANSEVERLİK	İstiklal Marşı
VATANSEVERLİK	Atatürk
VATANSEVERLİK	Şehit
VATANSEVERLİK	Asker
VATANSEVERLİK	Savaş
VATANSEVERLİK	Mustafa Kemal Atatürk
VATANSEVERLİK	Bayrak
VATANSEVERLİK	Millet
VATANSEVERLİK	Vatan
VATANSEVERLİK	Millî Mücadele

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu çalışmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

DAYANIŞMA	destek alma
DAYANIŞMA	yardımlaşma
DAYANIŞMA	özgürlük
DAYANIŞMA	milli mücadele
DAYANIŞMA	beraberlik
DAYANIŞMA	katılma verili
DAYANIŞMA	teknoloji milliyet
DAYANIŞMA	partidar sivilite
DAYANIŞMA	Hürriyet
DAYANIŞMA	istilal

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilgiler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

VATANSEVERLİK	Vatan
VATANSEVERLİK	vata sevgisi
VATANSEVERLİK	özgürlük
VATANSEVERLİK	Bayrak
VATANSEVERLİK	Sevgi
VATANSEVERLİK	Saygı
VATANSEVERLİK	vatanı korumak
VATANSEVERLİK	korumak
VATANSEVERLİK	okumak
VATANSEVERLİK	Arkadaşlık

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırma amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir soruşturmadır. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunuzu düşündüğünüz kelimeleri yazmanızdır.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

BAĞIMSIZLIK	Karar
BAĞIMSIZLIK	Bayrak
BAĞIMSIZLIK	Türkiye
BAĞIMSIZLIK	Türk milleti
BAĞIMSIZLIK	Eğitim
BAĞIMSIZLIK	Sevinç
BAĞIMSIZLIK	Parlayan güneş
BAĞIMSIZLIK	Yardımlaşma
BAĞIMSIZLIK	Dayanışma
BAĞIMSIZLIK	Anayurt

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim 90 saniye içinde aşağıdaki kavramla ilişkili olduğunu düşündüğünüz kelimeleri yazmanız.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

DAYANIŞMA	Yardımlaşma
DAYANIŞMA	Özgüven
DAYANIŞMA	Dürüstlük
DAYANIŞMA	Öğrenim
DAYANIŞMA	Dayanma
DAYANIŞMA	Yatınlaşma
DAYANIŞMA	İyilik
DAYANIŞMA	Sevgi
DAYANIŞMA	Kültür
DAYANIŞMA	

Vignetteler

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden isteğim aşağıdaki öyküyü okuduktan sonra sorulara cevaplar vermenizdir.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

6. Sınıf öğrencisi Cemre bir gün evde otururken kapı çaldı. Gelen kişi postacıydı. Cemreye bir mektup gelmişti. Cemre mektubu alıp hemen okumaya başladı.

Sevgili Geleceğim;

Ben bu mektubu sana Milli Mücadele yıllarından gönderiyorum. Sizlerin hür bir şekilde yaşaması için ben ve silah arkadaşlarım vatanımızı Ya İstiklal Ya Ölüm diyerek düşman işgalinden kurtaracağız. Çünkü milletimizin bağımsızlığını yine milletimizin azim ve kararı kurtaracaktır.

Sevgili geleceğim bizlerin sizden istediği size bırakılmış bu cennet vatanı daima korumanız ve bağımsızlığınızı asla kaybetmemeniz. Çünkü esaret altında yaşamak; yaşamak değildir.

Bu mektup karşısında şaşırarak Cemre ne yapacağını bilememiştir. Ama birden aklına öğretmenin derste anlattığı savaşlar, söylediği sözler gelmiştir. Bu mektubun önemini anlatabilmek için ertesi gün mektubu okul panosuna asmıştır. Milli Mücadele döneminde istiklal için yapılanları arkadaşlarına anlatmıştır. Cemrenin mektubu astığı pano sizin okulda olsaydı;

1. Cemre'nin yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

Ben mektubu Aykut Hoca'ya getirecektim. 4. sınıfta bir araya
getirecektim mektubu için bir kapıya yapıştırdım. neki okut
bu hakkında insanları bilgilendirirdim.

2. Bağımsızlığımız kazanılmamış olsaydı şu anki durumumuz nasıl olurdu?

Diğer devletler altında yaşayarak her şeyden ne kadar kalır-
dı? Daha doğrusu bu günlere gelmiştik daha zor olurdu.

3. Milli Mücadele yıllarında siz olsaydınız ne yapardınız?

Bende askerler için elinden gelen bütün yardımları yapar-
dım. Gerekirse sığınanlara yerler bulardım. Okuma yazma, hesap, yetenek
her şeyi öğretilirdi.

4. Bağımsızlık senin için ne anlam ifade ediyor?

Berim için esir alınarak başka devletlere hürmet etmemek
kendini hayırın kendisini kurmak özgür olmak, rahat yaşatabilmek
tutulabilir belki.

5. Bir millet için bağımsızlık neden önemlidir?

Bağımsızlık bizim geleceğimiz demektir bir neslet sahibi bile
olmazdı kendi ayaklarımız üzerinde duramazdık daha doğrusu
yaşayamazdık. Çünkü için dilediğimiz bağımsızlığımızı kaybetmeden
daha önemlidir.

Merhaba. Ben Aykut Çakal, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu çalışmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden isteğim aşağıdaki öyküyü okuduktan sonra sorulara cevaplar vermenizdir.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

5. Sınıf öğrencisi Ensar evde ders çalışırken televizyonun sesi kulağına gelir. Haberlerde yürütülen operasyonlarda on şehidimizin olduğunu duyar. Morali çok bozulan Ensar kendi kendine:

-Bu böyle olmaz. Ben de vatanım için bir şeyler yapmalıyım.

Bunun üzerine ertesi gün bu konuyu Sosyal Bilgiler öğretmeni ile konuşabileceğini düşünür. Gerekirse gönüllü olarak savaşmak istediğini ve şehit olmak istediğini öğretmenine söylemeye karar verir.

Ertesi gün Ensar bu düşüncesini öğretmeni ile paylaşır. Öğretmeni Ensar'ın bu düşüncesi karşısında çok duygulanır. Öğretmeni Ensar'a:

-Emin ol ki ihtiyaç olursa Milli Mücadele yıllarında olduğu gibi topyekûn vatanı müdafaa ederiz. Ancak vatana hizmeti yalnız savaşmak olarak düşünmemelisin. Vatanın geleceğine katkı sağlayarak da vatana hizmet edebilirsin. Tıpkı Eskişehir Kütahya Savaşı sırasında toplanan Maarif Kongresine katılan eğitimciler gibi.

Hoca ile arasında geçen konuşmayı Ensar sizinle paylaşmış olsaydı:

1. Ensar'ın yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

✓ Benim için sadece savaşmak gerekmez. Vatan ilmiyle bilginle...
çok çalışmada kronikali... Sadece eline bir silah alıp savaşa...
girmekle her iş olmaz. E-bir savaşı kazanıp...
ya da sen vatanın ona katılmasını istiyorsun. Ama Mustafa Kemal...
Atatürk vatanı dediği örneği bilginle sormuşt...

Merhaba. Ben Aykut ÇAKAL, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilgiler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Bu bir sınav değildir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden istediğim aşağıdaki öyküyü okuduktan sonra sorulmuş olan sorulara cevaplar vermenizdir.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

7. Sınıf öğrencisi Çağdaş markete gittiğinde bir gazete haberi gözüne takılır. Gazete haberinde bir ülkenin başka bir ülkeyi başka bir ülkenin işgal ettiği ve işgal edilen ülkenin bu duruma boyun eğdiği yazıyordu. Alışverişini yapıp evine dönen Çağdaş bu haber ile ilgili hemen araştırma yapmaya başlamıştır. Bu durumun ne anlama geldiğini öğrenmek istemektedir. Araştırmaları bittikten sonra Çağdaş babası ile de konuşmaya karar verir. Ve babasına öğrendiklerini anlatır.

Babası:

-Çağdaş haberde okuduğun durum kendini yönetemeyecek durumda olan bir ülkenin başka bir ülkenin egemenliğine izin vermesidir. Bu olayı bizim büyüklerimiz Sivas Kongresinde "Manda ve himaye kabul edilemez" diyerek reddetmişlerdir. Özgürce yaşamak için savaşmışlardır. Bu konuşma karşısında şaşırın Çağdaş konuyu ve büyüklerinin yaptığı fedakârlıkları kuzenine anlatmıştır.

Çağdaşın kuzeni siz olsaydınız:

1. Çağdaş'ın görmüş olduğu bu haberi siz görmüş olsaydınız ne yapardınız?

Ben olsaydım onları yasadıklarını düşünürdüm.
Empati kurardım. Evde araştırma yapardım.

2. Sivas Kongresi'ne katılan kişilerden birisi de siz olsaydınız neler yapardınız?

Milletin özgürlüğü için beraber toplanarak ortak karar aldıktan sonra sonuna kadar savaşır dım

3. Niçin özgür olmalıyız?

Kendimiz için milletimiz için öğrenmek için empati kurarak özgür olmayanları düşünün okuyamıyorlar öğrenemiyorlar

4. Özgürlük senin için ne anlam ifade ediyor?

İstedikimiz gibi dışarda çıkıp oynamak kanun var nizam var a yüzden istediklerimiz kadar oynarız baskaların yerine koyunca bunlar olmuyor

5. Bir millet için özgürlük neden önemlidir?

Özgür olmasaydık Türkiye diye bir devlet olmazdı. Sonuna kadar savaşırız. Artık Türkiye diye var yoksa bizim geleceğimiz olmazdı.

Merhaba. Ben Aykut Çakal, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans tez çalışmam için araştırma yapıyorum. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için gerçek düşüncelerinizi ifade etmeniz benim için çok önemlidir. Verdiğiniz bilgiler sadece bu araştırmada kullanılacak ve isimleriniz gizli tutulacaktır. Sizden isteğim aşağıdaki öyküyü okuduktan sonra sorulara cevaplar vermenizdir.

Katılımınız için çok teşekkür ederim.

8. Sınıf öğrencisi Hazal sokakta yürürken evlerinin önünde oturup kazak, çorap ören teyzeler görür. Bir başka tarafta da bu yapılan çorap ve kazakların toplandığı yer vardır. Hazal merak edip hemen bir teyzeye sorar:

-Teyzeciğim niçin bu kadar çok çorap ve kazak yapıyorsunuz? Teyze cevap verir:

-Yavrucuğum vatanımızı koruyan askerlerimize yapıyoruz. Onlar vatani, bizleri ve geleceğimizi koruyor. Bizlerde bu şekilde onlara destek oluyoruz.

Hazal teyzeye teşekkür edip koşarak evine gelir. Hazal'ın bu telaşını gören annesi:

-Kızım bu telaşında nedir?

Hazal yaşadığı olayı annesine anlatır ve Annesi biliyor musun Sakarya Savaşı öncesinde de Tekâlifi Millîye Emirleri uygulanmıştır. Sokaktaki teyzelerimiz gibi halk savaşta askerlerimize ellerinde ne varsa vererek destek olmuşlardır. Biz de şimdi elimizden geleni yaparak destek olalım mı?

Annesi kızının bu duyarlı davranışını takdir ederek evlerinden aldıkları eşyaları toplama alanına götürmüşlerdir.

Bu yardımlaşma alanı sizin sokağınızda olsaydı:

1. Hazal'nin yapmış olduğu davranışı sizde yapar mıydınız? Neden?

Yaşadığım çözümleri ve bana millete bir katkı ve yardım dokunurdu
Savaşta ki askerlerimize yardım ederdik ve bir y. sayede
Belli ve bera. belliğin. sınırları. çitlice. atardık.

2. Sizin sokağınızda böyle bir olay yaşansa siz neler yapardınız?

Birde kararla yaptığı gibi yapardım. Evimden beri. Çaylar
çalışırdım çünkü yardım etmek, yardımlaşma
kılığı ve beraberliği ayakta tutar.

3. Milli Mücadele döneminde siz olsaydınız bu emirler karşısında neler yapardınız?

Birde ayırımı yapardım. Bizde birlikte ve dayanışma
kılığı. Vatanımızı koruduk. Millete yardım etti.
alduk.

4. Dayanışma kelimesi senin için ne anlam ifade ediyor?

Dayanışma, yardımlaşma. Birlik beraberlik arkadaşlık
veya birçok güzel anlamları ifade etmektedir.

5. Bir millet için dayanışma neden önemlidir?

Önemlidir çünkü birliği beraberliği sağlar. Konuşulmuş
özelliklerdir. Birbirimize yardımcı oluruz.
birlikten birliğe. Seneler birliğe. Yardım kalsak. Esbasmız.
Paylaşırız. Dayanışma kuralıdır.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Aykut ÇAKAL	
Eğitim Bilgileri	
Lisans	
Üniversite	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi
Fakülte	Eğitim Fakültesi
Bölümü	Sosyal Bilgiler
Yüksek Lisans	
Üniversite	
Enstitü Adı	
Ana Bilim Dalı	
Programı	
Makale ve Bildiriler (Varsa)	
X	